

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

DĚJINY ČESKÉHO A NĚMECKÉHO ŠKOLSTVÍ NA TACHOVSKU

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Hana Marková

Učitelství pro základní školy, obor NJ-Dě

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská

Plzeň, 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni dne 28. června 2019

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní PaedDr. Heleně Východské za odborné vedení, cenné připomínky a rady.

Obsah

Úvod	4
1 Dějiny školství od osvícenského absolutismu do roku 1945.....	8
1.1 Školské reformy v 19. století	10
1.2 Obecná charakteristika školství po vzniku první republiky.....	13
1.3 Školství v době protektorátu	14
2 Tachovsko v tematických souvislostech	17
2.1 Vymezení zkoumané oblasti	17
2.2 Historie Tachovska a jeho obyvatel.....	19
3 České menšinové školství na Tachovsku	23
3.1 České spolky na Tachovsku.....	23
3.2 Školy založené před rokem 1920.....	24
3.2.1 Česká menšinová škola v Sulislavi.....	24
3.2.2 Česká menšinová škola ve Vranově	27
3.3 Školy založené po vzniku Československa.....	29
3.3.1 Česká menšinová škola v Bezdruzicích.....	29
3.3.2 Česká menšinová škola v Boru.....	30
3.3.3 Česká menšinová škola v Cebivi	31
3.3.4 Česká menšinová škola v Černošíně	32
3.3.5 Česká menšinová škola v Hraničkách (Reichentálu)	34
3.3.6 Česká menšinová škola v Kladrubech.....	35
3.3.7 Česká menšinová škola v Konstantinových Lázních	36
3.3.8 Česká menšinová škola v Kostelci	37
3.3.9 Česká menšinová škola v Lomu	38
3.3.10 Česká menšinová škola v Ošelíně	39
3.3.11 Česká menšinová škola v Pavlovicích.....	39
3.3.12 Česká menšinová škola v Pavlově Studenci.....	39
3.3.13 Česká menšinová škola v Plané.....	40
3.3.14 Česká menšinová škola v Přimdě	41
3.3.15 Česká menšinová škola v Rozvadově.....	42
3.3.16 Česká menšinová škola ve Stříbře	42
3.3.17 Česká menšinová škola ve Svojšíně	43

3.3.18	Česká menšinová škola v Tachově.....	43
4	Německé školství na Tachovsku	45
4.1	Německé školy a jejich historie	45
4.1.1	Německá škola ve Starém Sedlišti	47
4.1.2	Německá škola ve Stříbře.....	47
4.1.3	Německá škola v Tachově.....	48
5	České menšinové školy tehdy a dnes	50
5.1	Bezručice.....	50
5.2	Bor u Tachova.....	50
5.3	Cebiv.....	51
5.4	Černošín.....	51
5.5	Hraničky.....	51
5.6	Kladruby	52
5.7	Konstantinovy Lázně	52
5.8	Kostelec	53
5.9	Lom.....	53
5.10	Ošelín.....	53
5.11	Pavlovice.....	54
5.12	Pavlův Studenec.....	54
5.13	Planá.....	54
5.14	Přimda.....	55
5.15	Rozvadov	55
5.16	Stříbro	55
5.17	Sulislav.....	55
5.18	Svojšín	56
5.19	Tachov	56
5.20	Vranov	56
6	Regionální empirický výzkum.....	58
6.1	Historické povědomí obyvatelstva Tachovska	58
6.2	Rozšíření německého jazyka na Tachovsku	59
	Závěr.....	61
	Summary.....	63
	Seznam použitých pramenů a literatury	64

Přílohy	I
Textové přílohy	III
Obrazové přílohy	XVII

Úvod

Dějiny české školy jsou úzce spojeny s dějinami habsburské říše, jejíž součástí byly české země až do roku 1918. Velké změny se udály v souvislosti s tereziánskými reformami, které daly základ současnému školskému systému v Čechách. Postupem času se české školy ve vnitrozemské části Čech oddělovaly od německých. V pohraničí je rozdělení ryze českého a německé školství téměř po celou dobu naší historie poněkud složité. Češi národnostní školy založit chtěli, ale vzhledem k tomu, že jich v těchto oblastech do roku 1918 žila maximálně 2%, oddělení nebylo proveditelné.

Dějiny českého a německého školství

Velmi zajímavý národní vývoj dokládají svou historií zpočátku pouze německé školy na Tachovsku, které vznikaly ihned po vydání reformy školství Marií Terezií. Nejstarších zmínek o zakládání škol se ovšem mnoho nedochovalo, a převážná většina pedagogických institucí tak svůj vznik datuje až o mnoho let později. O českém školství na Tachovsku hovoříme až v souvislosti se zakládáním prvních českých menšinových škol po roce 1918. Výjimku, tvořil český národnostní ostrůvek, který byl převážně český po celou dobu historie. Tam začaly české školy vznikat již ve 2. polovině 19. století. Důvodem výběru tohoto tématu ke zpracování v absolventské práci je jednak můj zájem o dějiny školství jako takového, jednak oblast, která je mým rodištěm a životním působištěm a jednak vztah k německému jazyku.

Motivy a cíle k napsání práce

Historie a německý jazyk patří do mého života již mnoho let. Můj zájem o oba předměty jako takové se formoval několik let na gymnáziu, a proto jsem po jeho absolvování šla tyto obory studovat na vysokou školu. Po absolvování bakalářského studia jsem se rozhodla pro pedagogickou dráhu a přihlásila jsem se na pedagogickou fakultu, na níž nyní uzavírám touto prací své studium předmětů dějepis a německý jazyk.

Podle mého názoru je znalost německého jazyka a historie v oblasti Tachovska velmi důležitou součástí vzdělání, protože obě odvětví jsou zde velmi úzce spojena. Nemělo by tedy dojít k zapomenutí faktu, že ještě před několika desítkami let se na území okresu Tachov mluvilo pouze německy, protože obyvatelstvo národnostně patřilo k Německu.

Cílem mé diplomové práce je zpřehlednit historii českého a německého školství ve vyčteném regionu, srovnání kvantitativních a kvalitativních výstupů ve vzdělávání a zdůraznění specifík českého menšinového školství. Moje badatelská práce byla posílena tím, že k tomuto tématu existuje dostatek písemných pramenů, z nichž některé sahají až do 18. století a jsou velmi přehledně sepsány. Na druhé straně bádání v německy psaných kronikách nebylo jednoduché, protože veškeré zápisy jsou psány kurentem, který jejich čitelnost pro badatele stěžuje. V případě kronik patřících českým školám jsou kroniky psány již česky, takže tam žádné potíže s překladem nebo rozluštěním písma nevznikly.

Řešené problémy

Přestože jsem měla při své práci přístup k velkému množství dobových písemných pramenů, problémům jsem se ani tak nevyhnula.

První větší potíž nastala při zpracovávání českých menšinových škol. V některých případech se totiž o působení školy v obci nedochoval téměř žádný záznam, který by dokládal existenci školy. Z tohoto důvodu jsem byla nucena využívat jiných zdrojů, než jsou kroniky, jako například mapy a dobové publikace, ve kterých ale byly informace pouze o vzniku školy.

Sekundární problém vznikl při přípravě terénního výzkumu, během nějž jsem shromažďovala data potřebná pro znalost místa, kde škola sídlila. U některých menšinových škol jsem se toho nedopátrala vůbec. Následný výzkum v obcích v některých případech také nebyl úspěšný, protože školu buď v průběhu minulého století zbourali, nebo dnes již nikdo neví, kde sídlila.

Použité zdroje

Primární zdroj informací mé diplomové práce tvoří odborná literatura zabývající se dějinami školství, dále oblastí tachovského regionu a českými menšinovými školami.

Nejcennějším informačním zdrojem z hlediska počtu informací jsou zcela jistě kroniky, které dokumentují každý školní rok a veškeré události odehrávající se během nich. U velkého počtu německých a českých škol se kroniky dochovaly dodnes, ale některé školy takové štěstí neměly a během 2. poloviny 20. století se ztratily. V této situaci

můžeme statistické údaje, jako jsou počty žáků, začátek a konec školního roku a informace o vyučujících, zjistit z třídních výkazů, ale další události nám zůstanou utajeny.

Veškeré dostupné prameny k německým a českým školám jsou uloženy v Státním okresním archivu Tachov. Jedná se o kroniky, třídní výkazy, fotografie, listiny a další písemné prameny, pomocí nichž získáváme dnes informace o tehdejších dění.

Z hlediska práce s elektronickými zdroji existuje dnes již mnoho vhodných webových stránek, které věrohodně dokumentují historii škol, ale i jejich současný stav.

Závěrečná část mé diplomové práce je věnována vyhodnocení dotazníku, který jsem sama vytvořila a jenž mi přinesl také mnoho hodnotných informací pro zhodnocení výzkumu.

Struktura kvalifikační práce

Celá diplomová práce je tematicky velmi úzce spojena, proto jsem ji strukturovala do 5 velkých kapitol a v rámci každé kapitoly je vždy několik podkapitol.

První kapitolu jsem věnovala obecným dějinám školství, kde jsem představila důležité osobnosti, které se v průběhu historie věnovaly rozvoji a změnám ve školství. Sepsala jsem také důležité reformy školství. Do této kapitoly jsem vložila 3 podkapitoly, které charakterizují hlavní body vývoje školství v jednotlivých obdobích české historie.

Druhá kapitola se zabývá vymezením zkoumané oblasti a historií nejen její, ale i obyvatelstva zde žijícího. Toto vytyčení hranic území a vývoje obyvatelstva považuji za velmi důležité pro další pochopení celé práce.

Třetí a nejrozsáhlejší kapitola se věnuje českým menšinovým školám, které po roce 1918 začaly vznikat na Tachovsku v hojném počtu v souvislosti s migrací českého obyvatelstva z vnitrozemí do pohraničí.

Ve čtvrté kapitole jsem se zabývala německými školami, které zde tvořily většinu historie místního školství. Protože těchto škol je celkem 64 rozhodla jsem se o analyzování všech škol jako jednoho celku a vybrala jsem specifika charakteristická pro většinu škol.

Poslední dvě kapitoly jsou zaměřeny na praktický výzkum. Porovnávám zde stav školních budov v době, kdy se v nich ještě vyučovalo a stav dnešní. Další část výzkumu

je vyhodnocení dotazníku, který jsem v průběhu měsíce března tohoto roku rozdala mezi respondenty a následně výsledky vyhodnotila v této práci.

Na úplný závěr jsem umístila textové a obrazové přílohy, které se váží k celému textu.

1 Dějiny školství od osvícenského absolutismu do roku 1945

Historie současného školství se začala psát v roce 1774¹, kdy císařovna Marie Terezie 6. prosince vydala a schválila Všeobecný školní řád², jímž nastolila povinnou školní docházku. Ustanovení bylo vyhotoveno v rámci „*upevnění centralizované a absolutistické habsburské monarchie*“³ a jeho sestavení bylo svěřeno do rukou opata **Johanna Ignáce Felbigera**⁴, který nabídku přijal a během necelých sedmi měsíců nový zákon připravil.⁵

Řád dal impuls k zakládání nových škol, které byly nyní rozděleny na školy triviální, hlavní a normální.⁶ **Triviální školy** se zřizovaly na vesnicích a malých městech. Tehdejším zřizovatelem byly fary, ke kterým vesnice či města náležela. V tomto typu školy prováděl výuku jeden učitel, který měl žáky naučit náboženství, trivium a základy hospodaření.⁷ Školní dozor byl svěřen do rukou faráře a školního dozorce, kterým byl ve většině případů bohatý sedlák.⁸ Tzv. **hlavní škola** byla zřizována při farách ve velkých městech a vyučovalo na nich hned několik učitelů.⁹ Na chod těchto škol dohlížel vikář či děkan, který měl povinnost informovat o dění ve škole zemskou komisi.¹⁰ Tzv. **normální škola** byla zřizována v místech sídla školské komise a měla určovat vzor ostatním vzdělávacím institucím v oblasti jejího působení.¹¹ V normální škole měly být vyučovány nejen děti, ale také uchazeči o pedagogické vzdělání.¹²

Povinnost školní docházky se týkala dětí ve věku od šesti do dvanácti let¹³, ale velká část rodičů tento zákon nerespektovala a děti do školy neposílala. Koncem 80. let 18. století

¹ MORKES, František. *Učitelé a školy v proměnách času: (pokus o základní chronologii 1774-1946)*. 59 s. Plzeň: 1999. S. 8.

² Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy ve všech císařských dědičných zemích (Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal-, Haupt- und Trivialschulen in den sämtlichen kaiserlichen Erbländern).

³ SOMR, Miroslav aj. *Dějiny školství a pedagogiky: Celost. vysokošk. učebnice*. 359 s. Praha: 1987. S. 152.

⁴ Johann Ignác Felbiger (1724 – 1788) byl opat z pruské Zaháně, který reformoval pruské školství. Na pozvání Marie Terezie přijel do Vídně provést reformu školství rakouského.

⁵ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 85.

⁶ MORKES, František. *Učitelé a školy v proměnách času: (pokus o základní chronologii 1774-1946)*. 59 s. Plzeň: 1999. S. 8.

⁷ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 85.

⁸ SOMR, Miroslav aj. *Dějiny školství a pedagogiky: Celost. vysokošk. učebnice*. 359 s. Praha: 1987. S. 154.

⁹ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 85.

¹⁰ SOMR, Miroslav aj. *Dějiny školství a pedagogiky: Celost. vysokošk. učebnice*. 359 s. Praha: 1987. S. 154.

¹¹ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 85.

¹² SOMR, Miroslav aj. *Dějiny školství a pedagogiky: Celost. vysokošk. učebnice*. 359 s. Praha: 1987. S. 154.

¹³ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 85.

tak stále ještě okolo 40% dětí školního věku zůstávalo doma.¹⁴ Později byli rodiče za nedodržování zákona sankcionováni.¹⁵

Reforma nestanovovala pouze povinnost školní docházky a rozdělení škol, nýbrž se věnovala i průběhu vyučování.¹⁶ Řád zaváděl nové vyučovací metody založené na metodickém podkladu Johanna Ignáce Felbigera. K tomuto tématu byla Felbigerem v roce 1775 vydána **Methodenbuch**¹⁷, která měla zefektivnit učení a vyučování. V roce 1777 byla jeho kniha vydána také v českých zemích pod názvem *Kniha metodní pro učitele škol v c. k. zemích*.¹⁸ Kniha instruovala učitele, jak by měli vyučovat, a které knihy k tomu používat.¹⁹

S vyučováním souvisí také **otázka kázně**. Dle reformy měla být žákova osoba ctěna a učitel se tak měl vyvarovat tělesným trestům, hněvu a posměchu.²⁰

Další součástí řádu bylo usnesení o tom, jak mají učitelé žáky přezkušovat z dosud získaných vědomostí. **Zkoušky** probíhaly jednou za pololetí před komisí složenou minimálně ze tří členů. Úspěšní žáci měli být za práci odměněni knihou.²¹ Na konci šestého roku školní docházky mělo být dítěti vydáno „*osvědčení o znalostech*“²². V případě, že „*bylo dítě chabé, mělo se i nadále vzdělávat*“²³.

Významné nebylo pouze vzdělávání žáků, ale také příprava a profesní způsobilost učitelů. Z tohoto důvodu byly při normální škole otevírány tzv. **preparandy**²⁴, ve kterých se učitelé triviálních škol připravovali tři měsíce na své povolání. Pro učitele na školách hlavních byl kurz o několik měsíců delší. Tyto instituce daly základ pro vznik učitelských ústavů v roce 1869.²⁵

¹⁴ MORKEŠ, František. *Učitelé a školy v proměnách času: (pokus o základní chronologii 1774-1946)*. 59 s. Plzeň: 1999. S. 8.

¹⁵ SOMR, Miroslav aj. *Dějiny školství a pedagogiky: Celost. vysokošk. učebnice*. 359 s. Praha: 1987. S. 157.

¹⁶ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 86.

¹⁷ ŠTVERÁK, Vladimír a ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 100 s. Praha: 2001. S. 66

¹⁸ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 86.

¹⁹ Tamtéž, S. 87.

²⁰ Tamtéž, S. 87.

²¹ Tamtéž, S. 87.

²² Tamtéž, S. 87.

²³ Tamtéž, S. 87.

²⁴ ŠTVERÁK, Vladimír a ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 100 s. Praha: 2001. S. 67.

²⁵ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 88.

Školská reforma byla podstatným krokem k centralizaci monarchie, která byla složena z mnoha národů. Spojovacím článkem se tak měl stát **vyučovací jazyk**, kterým byla v tomto případě **němčina**.²⁶ Protože se jednalo o snahy centralistické a ne o nacionalistické, mohla čeština být i nadále vyučovacím jazykem na školách triviálních a v první třídě škol hlavních.²⁷

Jednoduchou otázkou nebyla ani organizace školního roku. Je poměrně zajímavé sledovat, jak se doba vyučování měnila dle ročního období či dle toho, zda rodina žila na vesnici nebo ve městě.²⁸ Ve městě byla podle všech dostupných pramenů docházka vyrovnanější, naopak na venkově byl školní rok přizpůsobován „*pracím na poli*“²⁹, kterých se žáci zúčastňovali. Ke sjednocení školního roku a letních prázdnin docházelo teprve během druhé poloviny 19. století.³⁰

Průkopníkem ve vzdělávání byl také **Ferdinand Kindermann**³¹, který do své výuky zařazoval mnoho praktických cvičení a učil žáky dovednostem, jichž mohli využít při práci v manufakturách.³² Tímto způsobem výuky mělo dojít ke zlepšení kvality vyučování a rozšíření úrovně gramotnosti obyvatelstva Rakousko. Následně byly podle jeho vzoru zakládány stovky industriálních škol nejen v Čechách a habsburské monarchii, ale i jinde v Evropě.³³ Tendence rozšiřování pracovního vyučování ovšem vydržela pouze v průběhu Kindermannova života, po jeho smrti došlo k velkému úpadku tohoto typu vyučování.³⁴

1.1 Školské reformy v 19. století

Významné události v oblasti školství v habsburské monarchii se týkají samotného počátku 19. století, konkrétně data **11. 8. 1805**³⁵. Toho dne bylo vydáno nařízení, které výrazně rozšířilo školní předpis a určilo i to, jak má vypadat spořádaný učitel. Císařští hodnostáři

²⁶ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 87.

²⁷ Tamtéž, S. 87.

²⁸ Tamtéž, S. 87.

²⁹ MORKES, František. *Devětkrát o českém školství: (přehledný průvodce)*. 52 s. Praha: 2004. S. 45.

³⁰ Tamtéž, S. 45.

³¹ Ferdinand Kindermann (1740 – 1801) byl farář a učitel působící v jihočeském městě Kaplice, který prosazoval josefínské reformy. Následně se stal vrchním školním zemským dozorcem v Čechách.

³² ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 307 s. Praha: 1988. S. 152.

³³ Tamtéž, S. 152.

³⁴ Tamtéž, S. 152.

³⁵ MORKES, František. *Učitelé a školy v proměnách času: (pokus o základní chronologii 1774-1946)*. 59 s. Plzeň: 1999. S. 11.

tuto novelu nazvali *Politické zřízení německých škol v c. k. německých dědičných zemích* (tzv. *Schulkodex*)³⁶.

Podle studie Františka Morkese³⁷, tato reforma školství nejenže nepřinesla zlepšení školního systému, ale znamenala dokonce jeho stagnaci či dokonce zhoršení. Základním prvkem zákona se stala teorie: „*Rakousko nepotřebuje lidí učených, nýbrž poddaných*“³⁸. Dle tohoto hesla se řídilo celé rakouské školství až do poloviny 19. století.³⁹

Reforma školství byla z dnešního pohledu zpátečnická především v tom, že **dozor nad školami** byl svěřen opět do rukou církve a učitel na školách venkovských nemusel mít pedagogické vzdělání.⁴⁰ Velký důraz byl ovšem kladen na učitelovu osobnost, vystupování a chování nejen ve škole, ale i mimo ni. František Morkes ve své publikaci doslova uvádí: „*Učitel měl mít zdravé tělo, dobrý zdravý rozum, zdravé smysly a dobrou výřečnost. Měl to být bohabojný muž, příkladný žactvu. Měl se vyvarovat všeho, co by ho uvrhlo v posměch a opovržení.*“⁴¹ Tímto předpisem vzrůstala váženost učitelů ve společnosti a bylo jim doporučeno, aby se podle nich řídili.⁴²

Dalším krokem zpět v porovnání s evropským školstvím se stala samotná výuka. Žactvu měly být předávány pouze informace, které jsou pro stát výhodné, tedy ty, jež „*by je nemátly, a které by nenarušovaly jejich spokojenost se stávajícími poměry*“⁴³.

Politické zřízení školské ovšem nemělo pouze negativa. V rámci kontroly výuky a vzdělanosti byly zavedeny **závěrečné teoretické a praktické zkoušky**, které musel absolvovat povinně každý žák na konci školního roku.⁴⁴ Dalším pozitivním krokem byla skutečnost, že tento zákon umožnil, aby se i **ženy** mohly stát **učitelkami**.⁴⁵ V tomto směru bylo nařízení velmi pokrokové, neboť žádný jiný předpis doposud ženám takovou šanci nenabízel.

³⁶ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 307 s. Praha: 1988. S. 157.

³⁷ MORKES, František. *Učitelé a školy v proměnách času: (pokus o základní chronologii 1774-1946)*. 59 s. Plzeň: 1999. S. 11.

³⁸ Tamtéž, S. 11.

³⁹ Tamtéž, S. 11.

⁴⁰ ŠTVERÁK, Vladimír a ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 100 s. Praha: 2001. S. 68.

⁴¹ MORKES, František. *Učitelé a školy v proměnách času: (pokus o základní chronologii 1774-1946)*. 59 s. Plzeň: 1999. S. 11.

⁴² Tamtéž, S. 11.

⁴³ Tamtéž, S. 11.

⁴⁴ Tamtéž, S. 12.

⁴⁵ Tamtéž, S. 12.

K reformování školství nejen rakouského, ale i samostatného českého, přispělo velkou měrou národní obrození probíhající v 1. polovině 19. století. Právě v této době kdy významní obrozenci povzbuzovali národní duch, se začala čeština ve velké míře šířit i ve školství.⁴⁶ Bylo to podpořeno především vznikem českých časopisů, nálezem rukopisů královedvorského a zelenohorského a zakládáním českých kulturně-společenských institucí.⁴⁷ A konečně tedy koncem 40. let 19. století vznikaly **první české školy**, v nichž česky mluvící děti tvořily většinu.⁴⁸

Události roku 1848 a 1849 přinesly změny především v řízení školství.⁴⁹ Roku 1848 bylo zřízeno ministerstvo vyučování a kultury a v dalším roce zemská školní rada a úřady.⁵⁰ Přestože se mnoho českých učenců snažilo v těchto letech reformovat české, ale i německé školství, jejich požadavky nebyly císařem vyslyšeny a pro české školství nepřinesly žádný zjevný pokrok.⁵¹

V souvislosti se vzrůstajícím počtem dětí, které během 19. století docházely do školy, a s rychle se rozvíjejícími vědními obory, bylo nutné provést v 60. letech 19. století další školskou reformu, jež by zvýšila kvalitu školství.⁵² Z těchto důvodů byl roku 1869 přijat tzv. **říšský školský zákon**⁵³ nazývaný také **Hasnerův**⁵⁴ **zákon**. Ustanovení vešlo v platnost 15. května 1869⁵⁵ a pro tehdejší školství znamenalo převratnou reformu, ze které český vzdělávací systém vycházel až do roku 1948.⁵⁶

Říšský školský zákon přinesl inovace ve všech sférách tehdejšího školství. Nejenže se postaral o změnu organizace školského systému, ale i o rozšíření a zdokonalení vlastního vyučování.⁵⁷ Řád rozšířil povinnou školní docházku ze šesti na osm let, dále podstatně navýšil počet vyučovaných předmětů a zrovnoprávnil z hlediska vyučovací

⁴⁶MORKES, František. *Učitelé a školy v proměnách času: (pokus o základní chronologii 1774-1946)*. 59 s. Plzeň: 1999. S. 14.

⁴⁷Tamtéž, S. 14.

⁴⁸Tamtéž, S. 19.

⁴⁹MORKES, František. *Kapitoly o školství, o ministerstvu a jeho představitelích : (období let 1848-2001)*. 122 s. Praha: 2002. S. 5.

⁵⁰Tamtéž, S. 5.

⁵¹SOMR, Miroslav aj. *Dějiny školství a pedagogiky: Celost. vysokošk. učebnice*. 359 s. Praha: 1987. S. 164.

⁵²KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 95.

⁵³Tamtéž, S. 97.

⁵⁴Dr. Leopold Hasner (1818 – 1891) byl ministrem školství v Rakousku-Uhersku v letech 1867-1870. Pocházel z Prahy a působil i na zdejší univerzitě, ze které roku 1865 odešel na univerzitu do Vídně. Společně s dalšími českými rodáky se zasadil o vytvoření pokrokového školského zákona v roce 1869.

⁵⁵MORKES, František. *Kapitoly o školství, o ministerstvu a jeho představitelích : (období let 1848-2001)*. 122 s. Praha: 2002. S. 11.

⁵⁶Tamtéž, S. 11.

⁵⁷KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 97.

řeči ty jazyky, které byly na jednotlivých územích státu používány.⁵⁸ Byla zde také upřesněna jednotná **hierarchie škol**, která začínala školou obecnou a škola měšťanská byla považována za navazující, tedy vyšší stupeň vzdělávací instituce.⁵⁹

Podstatnými změnami prošla i garance přípravy samotných učitelů na těchto školách. Nový zákon se postaral o jejich vzdělání i zaopatření, přičemž nově museli absolvovat „čtyřleté učitelské ústavy s maturitou“⁶⁰, a poté dvouletou praxi pod vedením zkušenějšího učitele. Teprve potom mohli složit závěrečnou zkoušku, tzv. **zkoušku učitelské způsobilosti**⁶¹, a stát se kvalifikovanými učiteli. Pro ženy, které chtěly učitelské povolání vykonávat, platilo ještě jedno pravidlo, a sice to, že se nesměly provdat, pokud chtěly vyučovat.⁶² Jak už bylo řečeno výše, tento řád zůstal s drobnými úpravami platný téměř až do 1. poloviny 20. století, kdy změnu přinesl až vznik nové Československé republiky.

1.2 Obecná charakteristika školství po vzniku první republiky

Se vznikem Československé republiky nebyly provedeny žádné významné změny v systému školství. Bylo uzákoněno pouze několik novel zákona, které předešlá ustanovení jen lehce upravovala.⁶³

V roce **1918** proběhla novelizace především v oblasti menšinového národnostního školství, protože situace v oblastech, kde žilo více národností, byla složitá.⁶⁴ Vzhledem k národnostním rozdílům ve státě přijala vláda tzv. **menšinový školský zákon**⁶⁵, ve kterém bylo každému občanu Československa povoleno vzdělávání v jeho mateřském jazyce.⁶⁶ Po vydání tohoto řádu měly být v každé obci zřizovány „veřejné národní školy“⁶⁷.

Následující léta byla využita pro přípravu změn potřebných ve školském systému, který byl převzat z Rakouska-Uherska.⁶⁸ Do dějin školství první republiky tak zásadněji zasáhlo

⁵⁸ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 97.

⁵⁹ SOMR, Miroslav aj. *Dějiny školství a pedagogiky: Celost. vysokošk. učebnice*. 359 s. Praha: 1987. S. 169.

⁶⁰ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 97.

⁶¹ Tamtéž, S. 97.

⁶² Tamtéž, S. 98.

⁶³ Tamtéž, S. 198.

⁶⁴ MORKES, František. *Učitelé a školy v proměnách času: (pokus o základní chronologii 1774-1946)*. 59 s. Plzeň: 1999. S. 45.

⁶⁵ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 200.

⁶⁶ MORKES, František. *Učitelé a školy v proměnách času: (pokus o základní chronologii 1774-1946)*. 59 s. Plzeň: 1999. S. 45.

⁶⁷ SOMR, Miroslav aj. *Dějiny školství a pedagogiky: Celost. vysokošk. učebnice*. 359 s. Praha: 1987. S. 220.

⁶⁸ MORKES, František. *Učitelé a školy v proměnách času: (pokus o základní chronologii 1774-1946)*. 59 s. Plzeň: 1999. S. 42.

až usnesení z roku 1922, tzv. **malý školský zákon**⁶⁹, jehož úkolem bylo srovnání rozdílů ve školských systémech všech částí Československa.⁷⁰ Tento nový předpis stanovoval především pro všechny země stejnou délku povinné školní docházky, která do té doby byla na Slovensku pouze šestiletá. Další změnou bylo upuštění od uvolňování žáků z povinné školní docházky z důvodů sezonních prací, takže již všichni bez výjimky museli chodit do školy celých osm let.⁷¹

Malý školský zákon přinesl také zrovnoprávnění **postavení učitelek a učitelů**⁷², snížení počtu žáků v jednotlivých třídách⁷³ a zavedení nových povinných vyučovacích předmětů.⁷⁴ Záležitostmi v oblasti organizace školního systému se malý školský zákon nezabýval, a proto byl v pozdějších letech existence Československa často kritizován.⁷⁵

Kritika dosavadního stavu školství výrazně vzrostla ve 30. letech 20. století, a proto se pedagog Václav Příhoda⁷⁶ úspěšně pokusil školský systém znovu reformovat.⁷⁷ Tzv. **příhodovská reforma**⁷⁸ měla za úkol změnu osnov pro obecné a měšťanské školy, a zároveň vytvoření nových učebních pomůcek.⁷⁹

1.3 Školství v době protektorátu

Zástupci německé menšiny byli jediní, kteří v roce 1919 nepřijali zákon o menšinách.⁸⁰ Toto ustanovení přineslo zejména v pohraničních oblastech, ve kterých Němci tvořili většinu, nemalé problémy. Němečtí obyvatelé byli proti zakládání nových českých škol a rušení těch německých.⁸¹ Je jasné, že ve 2. polovině 30. let 20. století se tento spor ještě mnohem více vyostřil díky vzrůstajícímu nacionalismu německých obyvatel Československa.⁸²

⁶⁹ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 198.

⁷⁰ SOMR, Miroslav aj. *Dějiny školství a pedagogiky: Celost. vysokošk. učebnice*. 359 s. Praha: 1987. S. 219.

⁷¹ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 307 s. Praha: 1988. S. 250.

⁷² Tamtéž, S. 250.

⁷³ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 199.

⁷⁴ Tamtéž, S. 198.

⁷⁵ Tamtéž, S. 199.

⁷⁶ Václav Příhoda (1889 – 1979) byl docentem pedagogiky na Karlově univerzitě v Praze, a zároveň velkým kritikem školského systému v době první republiky. Podílel se na vytvoření reformy školství ovlivněné pragmatikou pedagogikou, kterou prosazoval J. Dewey.

⁷⁷ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 307 s. Praha: 1988. S. 250.

⁷⁸ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 203.

⁷⁹ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 307 s. Praha: 1988. S. 250.

⁸⁰ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 200.

⁸¹ Tamtéž, S. 200.

⁸² Tamtéž, S. 201.

Nejtěžší časy pro československé školství nastaly po podepsání Mnichovské dohody a následného vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava 15. března 1939.⁸³ Nejprve byly některé školy obsazeny českými vojsky z důvodu mobilizace. V souvislosti s tím klesl i počet učitelů, kteří mohli na školách vyučovat, protože se připojovali k vojenským jednotkám.⁸⁴ Vzápětí po odstoupení Sudet Německu se začalo s vysídlováním českého obyvatelstva do vnitrozemí, a české školy v pohraničí tak byly hromadně rušeny.⁸⁵

Příchod vysídlenců z pohraničí s sebou přinesl nový problém, kterým byl vysoký počet žáků v jedné škole. Z tohoto důvodu se zřizovaly tzv. **paralelky**⁸⁶, kterými se kapacita školy navýšila, a žáci tak o výuku nepřišli a nemuseli se tísnit v přeplněných učebnách.⁸⁷

Příchodem nových žáků ze Sudet ovšem problémy ve školství neskončily. Ihned po 15. březnu 1939 přešla školská správa pod dohled Němců, kteří velmi pečlivě kontrolovali vše, co se v protektorátních školách událo.⁸⁸ Současně s tím „*cenzurou prošly také všechny učební pomůcky, publikace a učebnice*“⁸⁹, ve kterých se od této chvíle nesměly objevovat informace o samostatném Československu ani žádné jiné údaje, jež by byly v rozporu s programem nacistického Německa.

Českému školství se nevyhnulo ani **pronásledování a vyčleňování Židů** ze společnosti, a proto byli židovští učitelé a další zaměstnanci škol propouštěni. Pro žáky z židovských rodin situace také nebyla snadná. Z počátku tito žáci mohli ještě chodit do školy, ale od roku 1941 jim byla veškerá docházka do škol zakázána.⁹⁰

Vyučovací jazyk protektorátního školství se zpočátku nezměnil. Jelikož systém zavedený již v Československé republice zůstal i nadále platný, existovaly školy české, slovenské, německé, polské či maďarské.⁹¹ V dalších letech vešlo v platnost dodatečné ustanovení,

⁸³ DOLEŽAL, Jiří. *Česká kultura za protektorátu: Školství, písemnictví, kinematografie*. 284 s. Praha: 1996. S. 38.

⁸⁴ Tamtéž, S. 39.

⁸⁵ Tamtéž, S. 39.

⁸⁶ Tamtéž, S. 39.

⁸⁷ Tamtéž, S. 40.

⁸⁸ SVOBODA, Jaroslav. *Školství v období protektorátu*. 72 s. České Budějovice: 2010. S. 30.

⁸⁹ Tamtéž, S. 30.

⁹⁰ Tamtéž, S. 30.

⁹¹ Památník Terezín[online]. *Školství za protektorátu*. Památník Terezín, 2016. [cit. dne 22. 5. 2019]. Dostupné z: <<https://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/index.php/kolstvi-za-protektoratu>>.

které prosazovalo nejen výuku německého jazyka, ale i vedení ostatních předmětů v němčině.⁹²

Utlačování českého národa a českého školství pokračovalo až do konce 2. světové války. V závěrečných měsících tohoto konfliktu se vyučování ještě více zredukovalo nebo se nevyučovalo vůbec.⁹³ Jaroslav Svoboda ve své publikaci uvádí, že: „*Žáci byli dáni k dispozici pomocným vojenským složkám i polovojenským organizacím při budování opevnění, barikád, zátarasů a celkově k dispozici organizacím připravujícím nový život po osvobození.*“⁹⁴ K obnově českého školství došlo až po osvobození Československa v květnu 1945.

⁹² SVOBODA, Jaroslav. *Školství v období protektorátu*. 72 s. České Budějovice: 2010. S. 46.

⁹³ Tamtéž, S. 64.

⁹⁴ Tamtéž, S. 64.

2 Tachovsko v tematických souvislostech

Tachovsko⁹⁵ leží v západních Čechách a je jednou z nejzápadněji položených oblastí České republiky. Již od počátků Českého království patřilo Tachovsko k hraničním územím, která byla řídce osídlena, ale pokryta neprostupnými lesy, což je stav, který v jisté míře trvá doposud.⁹⁶

2.1 Vymezení zkoumané oblasti

Okres Tachov náleží do Plzeňského kraje a vzhledem ke své poměrně velké rozloze žije na tomto území málo obyvatel. Z toho vyplývá, že hustota zalidnění je nízká, dokonce je jednou z nejnižších v České republice.⁹⁷ Tento stav je způsoben jednak přírodními podmínkami krajiny, a jednak také historickými událostmi.

Velmi důležité k pochopení problematiky je uvědomění si velikosti zkoumaného regionu a jeho polohy. Významnou pro tuto oblast se stala také otázka týkající se osídlení a rozvrstvení obyvatelstva, které bylo zcela ovlivněno historickými událostmi.

Tachovsko je příhraniční oblastí, jehož západní hranice je současně hranicí České republiky. Za touto 58 km dlouhou hranicí, která je tvořena převážně lesy, se již nachází Německo, konkrétně spolková země Bavorsko.⁹⁸ Severní hranice okresu je zároveň hranicí Plzeňského a Karlovarského kraje. Vyne se kolem Pekelského potoka, dále kolem obcí Broumov, Zadní Chodov a Chodová Planá. Do území Tachovska zasahuje částečně i Slavkovský les, který se začíná zvedat v blízkosti Plané u Mariánských Lázní, a obce ležící na úpatí Lazurového vrchu tedy ještě náleží k okresu Tachov.⁹⁹ Východní hranice Tachovska kolem obcí Bezdrůžice a Konstantinovy Lázně a přesně kopíruje tok Úterského potoka, který se u obce Blahousty vlévá do řeky Mže a společně vytvářejí vodní nádrž Hracholusky, kolem nichž hranice také prochází.¹⁰⁰ Dále hranice pokračuje kolem obcí Vranov a Sulislav, kde se stáčí směrem na západ a vyhýbá se obci Heřmanova Huť, jež díky tomu do okresu nepatří, a pokračuje kolem obcí Kostelec a Nedražice směrem

⁹⁵ Viz příloha č. 16.

⁹⁶ KUMPERA, Jan. *Západočeský kraj A-Z: historie, památky, příroda*. 230 s. Plzeň: 1989. S. 21.

⁹⁷ Český statistický úřad[online]. *Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2018*. Český statistický úřad, 30. dubna 2018. [cit. dne 19. 10. 2018].

Dostupné z [www: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-see2a5tx8j>](https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-see2a5tx8j).

⁹⁸ Google Mapy[online]. *Tachovsko*. Google, 2018. [cit. dne 19. 10. 2018].

Dostupné z: <https://www.google.com/maps/place/Tachov>.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Tamtéž.

na jih.¹⁰¹ Jižní ohraničení okresu poté prochází podél území obcí Skapce, Zhoř, Prostiboř, Darmyšl, Racov, Strachovice, Bernartice, Dehetná a Pavlíkov, za kterou se již rozprostírá Český les.¹⁰² Ten protíná hranice napříč a následně se spojuje na toku Nivního potoka s hranicí státní.¹⁰³

Okres Tachov s bývalým okresním městem Tachov se tedy rozprostírá na území, do kterého spadají dřívější okresy Bezručice, Planá, Přimda, Stříbro a Tachov. Ke sjednocení všech malých okresů do jednoho, došlo **1. dubna 1960**¹⁰⁴ a stejné uspořádání platí dodnes. Totéž ovšem nemůžeme říci o obcích, jejichž počet se v průběhu století stále měnil.

V současné době v okrese Tachov je celkem 51 obcí, z toho je celkem 8 měst a 2 městyse.¹⁰⁵ Tento počet není ani zdaleka nejvyšším v historii Tachovska. V 1. polovině 20. století byl tento počet téměř dvojnásobný.¹⁰⁶ Bylo to způsobeno tím, že přibližně polovina obcí a vesnic na Tachovsku během 2. poloviny 20. století zanikla.

Důvodů zániku lidských sídel bylo v moderní historii několik. V první řadě se tak stalo kvůli vysídlení německých obyvatel z pohraničí, po němž některé obce a osady v pohraničí zůstaly opuštěny zcela.¹⁰⁷ Dalším důvodem byla tajná vyhláška ministerstva vnitra z 30. července 1948, která měla zajistit 2 km široké pásmo kolem státních hranic, v němž: „*nebude stát žádný objekt*“.¹⁰⁸ Velkou ránou pro pohraničí na Tachovsku bylo také zřízení zakázaného pásma ze 13. listopadu 1951. Tehdy vznikla a začala důsledně působit pohraniční stráž, která měla pásmo hlídat prostřednictvím ozbrojených hlídek.¹⁰⁹ Všichni obyvatelé, i ti nedávno dosídlení, museli své domovy opustit. Protože by se v opuštěných objektech mohli ukrývat agenti ze západu, bylo rozhodnuto o zbourání veškerých vysídlených staveb v pohraničí, kromě těch, které užívala Pohraniční stráž. Bourací práce

¹⁰¹ Google Mapy[online]. *Tachovsko*. Google, 2018. [cit. dne 19. 10. 2018].

Dostupné z [www: <https://www.google.com/maps/place/Tachov>](https://www.google.com/maps/place/Tachov).

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Státní oblastní archiv v Plzni [online]. *Správní vývoj okresu Tachov*. SOA Plzeň, 2018.

[cit. dne 19. 10. 2018]. Dostupné z [www: <http://www.soaplzen.cz/soka-tc/spravni-vyvoj>](http://www.soaplzen.cz/soka-tc/spravni-vyvoj).

¹⁰⁵ Města a obce [online]. *Plzeňský kraj. Tachov. Stříbro*. Webhouse, 1996. [cit. dne 20. 10. 2018].

Dostupné z [www: <http://mesta.obce.cz/zs-kraj/vyhledat_kraj-43.htm >](http://mesta.obce.cz/zs-kraj/vyhledat_kraj-43.htm).

¹⁰⁶ Zaniklé obce [online]. *Okres Tachov. Zanikleobce.cz*, 2015. [cit. dne 20. 10. 2018].

Dostupné z [www: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?menu=11&okr=3410 >](http://www.zanikleobce.cz/index.php?menu=11&okr=3410).

¹⁰⁷ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa II. Tachovsko*. 328 s. Domažlice: 2011. S. 23.

¹⁰⁸ Tamtéž, S. 23.

¹⁰⁹ Tamtéž, S. 31.

se kvůli nedostatku pracovních sil protáhly až do roku 1959.¹¹⁰ Posledním důvodem zániku dvou vsí na Tachovsku byla stavba vodních nádrží Lučina a Hracholusky v 60. a 70. letech 20. století.¹¹¹

2.2 Historie Tachovska a jeho obyvatel

Dějiny tachovského okresu se začaly psát již v době kamenné. Z této doby pochází nejstarší archeologické naleziště, které je situováno nedaleko obce Labuť. Každá další pravěká doba také zanechala v krajině svůj podpis, byť do oblasti zasahovala jen částečně.¹¹² Až teprve s příchodem Slovanů na území Čech se začala krajina významněji proměňovat a obydlovat. Z počátku bylo nejvíce sídliště podél řeky Mže, a také podél dalších říček a potoků. V této době byla oblast stále ještě řidce osídlena, ale již tehdy byla pro Čechy velmi významná v souvislosti s tím, že sousedila se Svatou říší římskou.¹¹³

Vzhledem k tomu, že Tachovsko leží na pomezí Čech a Německa procházely tímto územím významné komunikace, které sloužily dopravě a odchodu s evropskými zeměmi.¹¹⁴

První zmínky o obyvatelstvu německé národnosti na území Tachovska jsou datovány přibližně do 12. a 13. století a souvisely se zakládáním nových klášterů.¹¹⁵ Společně s příchodem německy mluvících obyvatel docházelo také k prvním nedorozuměním mezi národy Čechů a Němců. Drobné sváry, ale i velké spory provázely lidi žijící na Tachovsku po celou dobu jejich vzájemného soužití.¹¹⁶

Významnou událostí ve formování regionu bylo založení královského města Tachova ve 12. století, které plnilo ochrannou funkci pro české království.¹¹⁷ Další významnou

¹¹⁰ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa II. Tachovsko*. 328 s. Domažlice: 2011. S. 31.

¹¹¹ Tamtéž, S. 150.

¹¹² FATKOVÁ, Gabriela. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. 141 s. Plzeň: 2014. S. 13.

¹¹³ BAXA, Václav a NOVOTNÁ, Markéta a PRÁŠIL, Petr. *Tachovsko na starých pohlednicích*. 312 s. Hostivice 2008. S. 4.

¹¹⁴ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa II. Tachovsko*. 328 s. Domažlice: 2011. S. 9.

¹¹⁵ FATKOVÁ, Gabriela. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. 141 s. Plzeň: 2014. S. 14.

¹¹⁶ Tamtéž, S. 14.

¹¹⁷ Město Tachov [online]. *Historie města Tachov*. Tachov-město.cz, 2014. [cit. dne 15. 11. 2018]. Dostupné z www: <<https://www.tachov-mesto.cz/historie-mesta-tachov.html>>.

funkci město plnilo v souvislosti s tzv. Zlatou stezkou, která přes něj vedla a město se tak stalo místem odpočinku při cestách na západ.¹¹⁸

V době zakládání města Tachova přicházeli do pohraničí Chodové a osidlovali i ty nejzazší kouty českého království a střežili zemské hranice. Chodští strážci měli významná privilegia, která jim umožňovala svobodnější život.¹¹⁹ Během spravování území v oblastech státních hranic ovšem přimdečtí a tachovští Chodové nedosáhli takové slávy, jaké se těšili Chodové domažličtí. Nejprve správa pohraničí přešla pod tachovské many¹²⁰, kteří území spojovali a vytvářeli větší panství¹²¹, a v 16. století Chodové o svá privilegia přišli úplně.¹²²

Působení tzv. manského systému ale nemělo dlouhého trvání. Již v roce 1598 tachovští manové o své postavení přišli, jejich povinnosti byly zrušeny a panství rozprodána. Současně s tím se začala krajina využívat k zemědělství.¹²³

Tachovskému panství se v průběhu jeho existence nevyhnuly ani války. Nejprve území poničily husitské války, které se do dějin Tachovska nejvíce zapsali křížovou výpravou na Tachov roku 1427. Následně během třicetileté války probíhaly na území okresu vojenské operace, které poznamenaly krajinu kolem Rozvadova¹²⁴ i samotný Tachov.¹²⁵

Ve druhé polovině 17. století se na tachovském panství začali střídát majitelé z cizích rodů, které po třicetileté válce zkupovali zabavený majetek.¹²⁶ V souvislosti s tím se také rozšiřovalo používání německého jazyka v národnostně smíšených oblastech, mezi něž Tachovsko patřilo.¹²⁷

V průběhu 19. století se prohloubily rozdíly mezi Čechy a Němci, což souviselo především s politickou situací v monarchii, a také s prosazováním vlasteneckých myšlenek. Vlastenecké a nacionalistické názory se ve společnosti rychle zakořenily a ztotožnily

¹¹⁸ Město Tachov [online]. *Historie města Tachov*. Tachov-město.cz, 2014. [cit. dne 15. 11. 2018]. Dostupné z www: <<https://www.tachov-mesto.cz/historie-mesta-tachov.html>>.

¹¹⁹ FATKOVÁ, Gabriela. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. 141 s. Plzeň: 2014. S. 14.

¹²⁰ Tamtéž, S. 15.

¹²¹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa II. Tachovsko*. 328 s. Domažlice: 2011. S. 10.

¹²² FATKOVÁ, Gabriela. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. 141 s. Plzeň: 2014. S. 15.

¹²³ Tamtéž, S. 14.

¹²⁴ Tamtéž, S. 17.

¹²⁵ Město Tachov [online]. *Historie města Tachov*. Tachov-město.cz, 2014. [cit. dne 15. 11. 2018]. Dostupné z www: <<https://www.tachov-mesto.cz/historie-mesta-tachov.html>>.

¹²⁶ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa II. Tachovsko*. 328 s. Domažlice: 2011. S. 11.

¹²⁷ ŘEHÁČEK, Karel. *Češi a Němci na jihozápadě Čech 1880-1938*. 169 s. Plzeň: 2002. S. 26.

se s nimi i nejnižší vrstvy obyvatel. V případě, že Němci tvořili většinu, tak tomu bylo i na Tachovsku, požadovali vytvoření samostatných německých území.¹²⁸

Paradoxem a typickým znakem Tachovska je specifický poměr obyvatel německé národnosti. V průběhu 19. a v 1. polovině 20. století zde totiž byli ve většině Němci a Češi tvořili menšinu, a to i přes to, že se jednalo o území českých zemí. V roce 1921 to bylo dokonce 98% z celkového počtu obyvatel.¹²⁹

Soužití Čechů a Němců provázely spory už během první republiky. Jednak to způsobila skutečnost, že Němci zde byli ve většině a původně se postavili proti vytvoření Československa, jednak to, že do jednotlivých funkcí ve správě území byli dosazováni čeští úředníci, s čímž souvisel i vzrůstající počet Čechů na Tachovsku.¹³⁰

Z hlediska správní organizace došlo po zrušení poddanství v roce 1848 k rozdělení územní správy mezi soudní a politické okresy, jejichž oblast působnosti byla přibližně stejná.¹³¹

Správa soudní rozdělovala území dnešního Tachovska na několik okresů, přičemž tyto části nepatřily pod stejný krajský soud. Soudní okres Stříbro náležel ke krajskému soudu v Plzni, ale soudní okresy Bezručice, Planá, Přimda a Tachov patřily pod správu chebského krajského soudu.¹³²

Správa politická sdružovala několik soudních okresů do jednoho politického okresu. Takový politický okres náležel pod správu krajské vlády, která byla podřízena přímo ministerstvu vnitra. Na území dnešního Tachovska byly ve své době hned tři politické okresy, Stříbro, Tachov a Planá. Politický okres Stříbro patřil pod Krajskou vládu v Plzni a zbylé dva politické okresy spadaly pod Krajskou vládu v Chebu.¹³³

Toto rozdělení správy bylo bez větších změn platné až do roku 1938.¹³⁴ Po záboru pohraničních území přešla veškerá správa Tachovska pod nově vytvořenou říšskou župu

¹²⁸ ŘEHÁČEK, Karel. *Češi a Němci na jihozápadě Čech 1880-1938*. 169 s. Plzeň: 2002. S. 27.

¹²⁹ FATKOVÁ, Gabriela. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. 141 s. Plzeň: 2014. S. 18.

¹³⁰ Tamtéž, S. 18.

¹³¹ SOA Plzeň [online]. *Správní vývoj Tachovska*. SOA Plzeň.cz: 2010. [cit. dne 11. 1. 2019].

Dostupné z [www: <http://www.soaplzen.cz/soka-tc/spravni-vyvoj>](http://www.soaplzen.cz/soka-tc/spravni-vyvoj).

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

sudetskou (Reichsgau Sudetenland), přičemž toto uspořádání platilo až do konce 2. světové války.¹³⁵

Obyvatelstvo neněmecké národnosti bylo v roce 1938 odsunuto do vnitrozemí. Úbytek obyvatel zde ale nebyl nijak výrazný, protože, jak jsem doložila výše, valná většina obyvatel patřila právě mezi Němce.

Po roce 1945 se situace v Sudetech pochopitelně obrátila a byli odsud v rámci odsunu vystěhováni všichni němečtí obyvatelé směrem na západ. Celkový počet odsunutých Němců¹³⁶ se pohyboval kolem 32 800¹³⁷ lidí, kteří byli během roku 1946 odvezeni do Německa celkem v 25 řádných transportech.¹³⁸ Jejich domy v pohraničí začaly být postupně od roku 1945 osidlovány Čechy, ale i repatrianty a nově příchozími obyvateli z východních států¹³⁹, jako bylo například Rumunsko, Bulharsko, Ukrajina či Maďarsko.¹⁴⁰

¹³⁵ Státní oblastní archiv v Plzni [online]. *Správní vývoj Tachovska*. SOA Plzeň.cz: 2010.

[cit. dne 11. 1. 2019]. Dostupné z [www: <http://www.soaplzen.cz/soka-tc/spravni-vyvoj>](http://www.soaplzen.cz/soka-tc/spravni-vyvoj).

¹³⁶ Viz příloha č. 1.

¹³⁷ KOČÁREK, Tomáš. *Odsun Němců z bývalých politických okresů Tachov a Stříbro*. Plzeň, 2009. 125 s. Diplomová práce. Západočeská univerzita, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Miroslav Breitfelder. S. 86.

¹³⁸ Tamtéž, S. 86.

¹³⁹ FATKOVÁ, Gabriela. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. 141 s. Plzeň: 2014. S. 49

¹⁴⁰ Tamtéž, S. 54.

3 České menšinové školství na Tachovsku

Poměr národnostního složení v tachovském regionu před rokem 1920 byl, jak už jsem uvedla výše, velmi nevyrovnaný. Na tomto území žilo tehdy **98% Němců**, díky čemuž se zde nepodařilo prosadit vznik českých škol již před rokem 1920. Výjimku tvořily pouze dvě školy, které založili Češi žijící v tzv. **národnostním ostrůvku**, kde žili ve většině právě Češi. Ostatní menšinové školy tedy pochopitelně vznikly až po vzniku Československa, kdy se do pohraničí začali stěhovat Češi z vnitrozemí a žádali pro své děti náležité podmínky ke vzdělávání.

3.1 České spolky na Tachovsku

Vzhledem ke specifickým poměrům na Tachovsku nebylo jednoduché založit samostatnou českou školu. V takových případech totiž musely být splněny určité podmínky nutné ke vzniku jednotné národnostní školy. Jednou z nich byl dostatečný počet žáků, díky kterému by škola mohla být založena.¹⁴¹ V souvislosti s nízkým počtem obyvatel české národnosti na Tachovsku nemohlo být kritérium v žádném případě splněno, a tak české vzdělávací instituce nezískaly podporu ze státní pokladny. Podmínky pro vznik českých škol ztěžoval navíc fakt, že ve většině případů již v obci jedna státní škola, většinou německá, byla, a proto po finanční stránce nebylo možné plán na otevření dalšího vzdělávacího ústavu realizovat.¹⁴²

Spor o jazykovou otázku v československém pohraničí se neustále prohluboval a po zrovnoprávnění češtiny s němčinou v roce 1880¹⁴³ se ještě více vyostřil. Ke konci 2. poloviny 19. století proto začaly vznikat spolky, které měly pomoci hájit vlastenecké zájmy příslušných národností.

Jako reakce na zrovnoprávnění obou jazyků a založení prvního německého spolku vznikla v roce 1880 **Ústřední matice školská**¹⁴⁴, která měla za úkol zakládání a podporu soukromých českých škol. Pomoc spočívala především ve shánění finančních prostředků, díky nimž mohly školy existovat.¹⁴⁵

¹⁴¹ ŘEHÁČEK, Karel. *Češi a Němci na jihozápadě Čech 1880-1938*. 169 s. Plzeň: 2002. S. 32.

¹⁴² Tamtéž, S. 32.

¹⁴³ Tamtéž, S. 28.

¹⁴⁴ Tamtéž, S. 31.

¹⁴⁵ Tamtéž, S. 32.

Druhou velkou skupinou starající se o zájmy Čechů byla **Národní jednota pošumavská**, kterou založili pražští profesori Dr. Antonín Decker, Dr. František Houdek a František Nekut z malostranského gymnázia. Dne **21. června 1884**¹⁴⁶ tedy vznikl národnostní spolek, který měl za úkol podpořit potřeby a požadavky Čechů v pohraničí a národnostně smíšených oblastech.¹⁴⁷

Strukturu Národní jednoty pošumavské tvořil ústřední výbor, kterému byly podřízeny místní odbory.¹⁴⁸ Právě místní odbor Národní jednoty pošumavské se sídlem v Plzni působil v tachovském regionu a podporoval zdejší českou menšinu.¹⁴⁹

3.2 Školy založené před rokem 1920

Tzv. **menšinový ostrůvek stříbrský** byl před vznikem Československa jediným místem na Tachovsku, kde Češi žili ve většině po celá staletí. Oblast zahrnující pět obcí Butov, Sulislav, Svinná, Sytno a Vranov zůstala česká i přes šíření německého obyvatelstva až do roku 1880.¹⁵⁰ Obec Sulislav si svou českou většinu udržela až do vzniku ČSR. Právě na území tohoto menšinového ostrůvku se Ústřední matici školské podařilo v roce 1882 založit hned **dvě české školy**.¹⁵¹

3.2.1 Česká menšinová škola v Sulislavi¹⁵²

První českou menšinovou školou na Tachovsku byla škola v Sulislavi, o jejíž vznik, jak se můžeme dočíst v kronice¹⁵³, se nejvíce zasloužil stříbrský **kněz Václav Čermák**. Společně s obyvateli všech pěti obcí z menšinového ostrůvku požádali o založení české školy v Sulislavi. Svou žádost zaslali jak zemské školní radě, tak Ústřední matici školské, protože očekávali, že se řízení může protáhnout.¹⁵⁴

¹⁴⁶ ŘEHÁČEK, Karel. *Češi a Němci na jihozápadě Čech 1880-1938*. 169 s. Plzeň: 2002. S. 36.

¹⁴⁷ Tamtéž, S. 43.

¹⁴⁸ Tamtéž, S. 41.

¹⁴⁹ Tamtéž, S. 59.

¹⁵⁰ Ústav pro jazyk český AV ČR. [online]. *O dnešním stavu nářečí na bývalém menšinovém ostrůvku stříbrském*. Ústav pro jazyk český AV ČR.cz: 2011. [cit. dne 16. 1. 2019]. Dostupné z [www: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4156>](http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4156).

¹⁵¹ HORA, Jaroslav. *Jubilejní sborník Jednatelského odboru Národní jednoty pošumavské v Plzni: 1884-1934*. 165 s. Plzeň: 1934. S. 16.

¹⁵² Viz příloha č. 44.

¹⁵³ SOKa Tachov. ČOS Sulislav. Inv. č. 1. *Kronika české obecné školy v Sulislavi. 1882 – 1889*.

¹⁵⁴ Tamtéž.

Ústřední matice školská jejich prosbu vyslyšela jako první, a tak: „*Prvního září r. 1882 otevřena byla slavnostním způsobem 1. třída matičné školy v Sulislavi.*“¹⁵⁵ a první čeští žáci mohli nastoupit do nové české školy. Jak uvádí kronika uložená v tachovském archivu, byla „*místnost školní najata u kováře Antonína Dietla za 70 zlatých ročně a učiněna s ním smlouva na 3 léta*“¹⁵⁶.

Podle archivních pramenů škola měla od samého začátku dostatek žáků, kteří do školy docházeli i z obcí menšinového ostrůvku. Jejich výukou a správou školy byl pověřen učitel **Antonín Cipra**.¹⁵⁷

Otevření sulislavské školy se ovšem neobešlo bez potíží. Němečtí obyvatelé žijící ve Stříbře a jeho okolí se snažili všemi možnými prostředky znepříjemnit a překazit možnost vyučování v češtině. Snažili se vyučování sabotovat tím, že podávali žaloby na místního českého učitele nebo tím, že vyhrožovali rodičům, aby své děti zapsali zpět do německé školy, která v důsledku založení české školy přišla o většinu žáků. Tomu se samozřejmě zastupitelé a občané Sulislavi a okolních obcí chtěli zabránit, a proto urgovali zemskou školní radu, aby projednala jejich požadavky z roku 1882. Rada žádosti částečně vyhověla a od 1. ledna 1885 se sulislavská česká škola matiční stala školou veřejnou, ale škola německá zůstala stále otevřena.¹⁵⁸

Postupem času začala být **školní místnost** v kovárně nevyhovující, a proto se započalo s plánováním stavby nové školní budovy. Plány na výstavbu nejprve schválila okresní školní rada a **25. června 1888**¹⁵⁹ začaly první stavební práce, které trvaly necelých šest měsíců. Ovšem ani **stavba budovy české školy** se neobešla bez komplikací a několik dní po jejím dokončení někdo vytloukl část oken nové budovy.¹⁶⁰ Podle dostupných pramenů místní lidé připisovali tyto škody německým obyvatelům.

Jak uvádí kronika sulislavské školy, všechny překážky, které by mohly narušit výuku, byly koncem roku odstraněny, a tak mohlo dojít ke slavnostnímu aktu **svěcení školní budovy**. Tato slavná událost se konala 21. a 22. dubna 1889¹⁶¹ podle vyprávění sulislavského

¹⁵⁵ SOKa Tachov. ČOŠ Sulislav. Inv. č. 1. *Kronika české obecné školy v Sulislavi. 1882 – 1889.*

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ SOKa Tachov. ČOŠ Sulislav. Inv. č. 2. *Kronika české obecné školy v Sulislavi. 1889 – 1914.*

kronikáře to byla „*slavnost národní*“¹⁶², během které zde účinkovali žáci místní školy, jejich učitel i ostatní čeští občané Sulislavi a okolních obcí.

Podle dostupných pramenů samotné **vyučování** v české škole začalo týden po jejím vysvěcení, tedy **29. dubna 1889**.¹⁶³ Výukou žáků a správcem budovy pověřila místní školní rada Jakuba Anderleho, který se ovšem ještě nemohl do školy nastěhovat, poněvadž jeho byt ještě nebyl připraven.

Samotné vyučování v Sulislavi se nijak nelišilo od ostatních školských zařízení ve státě. Školní rok zahajoval pan učitel slavnostně vždy na začátku září. V průběhu roku pak výuka probíhala pokojně, což potvrzovaly i návštěvy místních školních inspektorů, kteří se situací v Sulislavi byli spokojeni. Během školního roku se nejen učili, ale i společně podnikali různé výlety a účastnili se svátečních obřadů. Zakončení a zhodnocení školní docházky uzavíral pan učitel opět slavnostně na konci července a žáci pak měli zasloužené volno.¹⁶⁴

Zavedená česká škola přinesla jistě mnoho pozitiv, ovšem nevýhodou bylo, že se žáci této školy přestali učit německy. V kraji s převážnou většinou německého obyvatelstva přinášela tato skutečnost nemalé potíže, protože němčinu lidé používali denně a v praktickém životě se bez ní neobešli. Právě proto rodiče žáků české školy požádali o **zavedení výuky německého jazyka**. Dne 13. října 1896¹⁶⁵ pak místní školní rada odeslala jejich přání okresní školní radě.

Kroniky sulislavské české školy popisují události odehrávající se během školních let až do roku 1914. Školním rokem 1913/1914¹⁶⁶ ale zápisy končí a další kroniky se bohužel nedochovaly. Co se tedy v Sulislavi odehrávalo po roce 1914, není známo.

Podle inventáře české obecné školy v Sulislavi zde probíhalo vyučování až do **8. října 1938**, kdy obec Sulislav obsadila německá armáda a česká škola tehdy zanikla.¹⁶⁷

¹⁶² SOKa Tachov. ČOŠ Sulislav. Inv. č. 2. *Kronika české obecné školy v Sulislavi*. 1889 – 1914.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ BÍZOVÁ, Dana. Inventář Česká obecná škola v Sulislavi (1882 – 1914). Evidenční číslo pomůcky: 142. SOKa Tachov: 2006.

3.2.2 Česká menšinová škola ve Vranově

Obec **Vranov u Stříbra** je druhým místem z oblasti tzv. **menšinového ostrůvku**, kde čeští občané požadovali zřízení české školy. Místní zastupitelé odeslali svou žádost o založení školy v obci společně se sulislavskými. Stejně jako v Sulislavi odpověděla na žádost dříve Ústřední matice školská, která následně dne 22. října 1882¹⁶⁸ vyslala do Vranova prvního českého učitele Jana Bárta.¹⁶⁹ Jak sám učitel **Jan Bárta** v Jubilejním sborníku Národní jednoty pošumavské vypověděl, přijel ten den do Stříbra vlakem se sulislavským učitelem A. Ciprou a do Vranova museli jít pěšky, protože tehdy zde vlak ještě nezastavoval. Ovšem cesta netrvala dlouho a čeští občané na ně již čekali, aby je uvítali.¹⁷⁰

Podle kroniky vranovské matiční školy v roce 1883 se ke školní docházce přihlásilo 44 dětí a každý rok jich přibývalo.¹⁷¹ Žáci do školy přicházeli z Vranova a Svinné, která ležela nedaleko.

Vranovští Češi stále ještě čekali na **vyjádření zemské školní rady** k jejich žádosti, kterou posílali společně se sulislavskými. Dočkali se jí až v květnu 1884, ale usnesením zemské školské rady uspokojeni nebyli. Rada jejich **žádost** na otevření české veřejné školy ve Vranově **zamítla** z důvodů dostupnosti veřejné české školy právě v Sulislavi, a tak zde zůstala pouze škola matiční.¹⁷²

Jak uvádí vranovská kronika, škola nepůsobila v obci dlouho, protože v důsledku založení německé školy ve Vranově a tím pádem i úbytku žáků musela být v roce **1897 zrušena**.¹⁷³ Na konec vranovské školy měli velký vliv právě němečtí podnikatelé, kteří pod hrozbou propuštění z práce nutili Čechy zapsat jejich děti do německé školy.¹⁷⁴

Prameny tachovského archivu uvádějí, že ke znovuootevření **České státní menšinové školy ve Vranově** došlo v roce 1919 výnosem zemské školní rady v Praze. Školu zástupci

¹⁶⁸ HORA, Jaroslav. *Jubilejní sborník Jednatelského odboru Národní jednoty pošumavské v Plzni: 1884-1934*. 165 s. Plzeň: 1934. S. 16.

¹⁶⁹ Tamtéž, S. 17.

¹⁷⁰ Tamtéž, S. 18.

¹⁷¹ SOKa Tachov. ČOŠ Vranov. Inv. č. 1. *Kronika české obecné školy ve Vranově. 1919 - 1930*.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ HORA, Jaroslav. *Jubilejní sborník Jednatelského odboru Národní jednoty pošumavské v Plzni: 1884-1934*. 165 s. Plzeň: 1934. S. 22.

zemské rady umístili do budovy německé školy, která se musela sestěhovat do jedné třídy.¹⁷⁵

K vyučování v prvním roce působení české školy zapsali vranovští rodiče celkem 36 dětí. Prameny dokládají, že poměry ve škole byly neutěšené. „*Učebné pomůcky nejsou žádné, děti neznají slova českého*“¹⁷⁶, přímo takto je situace popsána v jedné z vranovských kronik.

Na neznalost a nevybavenost školy podle dostupných pramenů reagoval nový učitel **Jaroslav Vopava**, který do školy nastoupil v září roku 1922. Snažil se sehnat veškeré pomůcky potřebné k výuce buďto sám nebo s podporou Ministerstva školství a národní osvěty. Jeho snaha nebyla marná a žáci vranovské školy díky němu dostali kvalitnější vzdělání.¹⁷⁷

Jak jsem již doložila výše, vranovská oblast byla po zániku matiční české školy velmi silně poněmčována. Z těchto důvodů v době, kdy Jaroslav Vopava začal vyučovat, neměl téměř žádné žáky, kteří by ovládali český jazyk. Uspořádal proto v prvních třech měsících roku 1923 **jazykový kurz**, který měl za úkol pozvednout a připomenout češtinu nejen dětem, ale i dospělým.¹⁷⁸

Kronika dále pokračuje rutinními záznamy průběhu školního roku, v nichž jsou zaznamenány slavnosti k zahájení a ukončení školního roku, události a výlety, kterých se žáci zúčastnili, divadelní představení, které děti i dospělí v obci odehráli, statistiky počtu žáků, změny v učitelském sboru a zápisy o průběhu školních rad a inspekcí.¹⁷⁹ Vzhledem k tomu, že **národnostní otázka** byla stále ožehavým tématem, přináší nám dnes kroniky¹⁸⁰ i informace o dění v obci.

Ze záznamů uložených v tachovském archivu se domnívám, že **výuka** ve Vranově probíhala klidně, důstojně a bez větších konfliktů až do **září 1938**. V tomto měsíci je v kronice pouze záznam o tom, že školní rok byl zahájen 1. září s 12 žáky

¹⁷⁵ SOKa Tachov. ČOŠ Vranov. Inv. č. 1. *Kronika české obecné školy ve Vranově*. 1919 - 1930.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ SOKa Tachov. ČOŠ Vranov. Inv. č. 1. *Kronika české obecné školy ve Vranově*. 1919 - 1930. a SOKa Tachov. ČOŠ Vranov. Inv. č. 2. *Kronika české obecné školy ve Vranově*. 1929 - 1938.

a pod ním ještě nalezneme seznam učitelů působících v této škole.¹⁸¹ Těmito zprávami ovšem kronika vranovské školy končí. Předpokládám tedy, že stejně jako všechny ostatní české školy v pohraničí, skončilo vyučování ve Vranově v průběhu října 1938 po odstoupení Sudet Německu.

3.3 Školy založené po vzniku Československa

Vznik Československé republiky měl velký vliv na **rozšíření českého jazyka** v pohraničních oblastech, do nichž se po 28. říjnu 1918 začalo stěhovat čím dál více Čechů. Z počátku se jednalo především o úředníky, ale později se do této oblasti přesouvali i další lidé. Potřeba zajistit v tachovském regionu jejich kvalitní vzdělávání vedla k **zakládání nových českých menšinových škol** na celém jeho území.

3.3.1 Česká menšinová škola v Bezručicích

Česká obecná škola v Bezručicích¹⁸² svou historii začala psát 9. října 1927.¹⁸³ Avšak ještě před jejím otevřením vyvstala otázka, kam školu umístit. Názory na sídlo školy byly různé, ale nakonec vyhrál dům čp. 176, který ministerstvo školství a národní osvěty koupilo a po úpravách do něj menšinovou školu umístilo. Přestavba rodinného domu na školu ovšem trvala poměrně dlouho, a proto první učitel **Vojtěch Černý** musel začít vyučovat nejprve v čekárně vlakového nádraží.¹⁸⁴

Jednosvazková kronika české menšinové školy v Bezručicích je napsána velmi přehledně a popisuje průběh jednotlivých školních let. Jejimi autory jsou stejně jako ve většině ostatních obcí učitelé, kteří v dané době vedli na škole vyučování. Za 11 let existence školy se zde vystříдалo 6 kronikářů, díky kterým dnes můžeme zjistit, jak vyučování v Bezručicích probíhalo.¹⁸⁵

Jak uvádí kronika bezručické školy, usilovali místní radní a občané o **zbudování české měšťanské školy**, která v oblasti chyběla. K jejich velké radosti se ministerstvo školství a národní osvěty **9. února 1937** dohodlo na otevření Státní měšťanské školy s československým jazykem vyučovacím. Potíž ale byla v tom, že škola zatím neměla

¹⁸¹ SOKa Tachov. ČOŠ Vranov. Inv. č. 2. *Kronika české obecné školy ve Vranově. 1929 – 1938.*

¹⁸² Viz příloha č. 20.

¹⁸³ SOKa Tachov. ČOŠ Bezručice. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy s československým jazykem vyučovacím Bezručice. 1927 – 1938.*

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž.

náležitě prostory pro výuku. Dům k tomu určený se totiž nejprve musel zrekonstruovat, a teprve poté se zde mohlo začít vyučovat. Než dělníci práce dokončili, umístili úředníci měšťanskou školu do budovy školy obecné a vyučování probíhalo následovně: „*Měšťanská škola bude mít vyučování dopoledne, obecná odpoledne*“.¹⁸⁶

Závěrečná léta existence české školy v Bezručicích byla poznamenána politickými změnami v Německu, protože zde žilo mnoho sympatizantů Sudetoněmecké strany, kteří znepríjemňovali lidem život v obci, napadali je a pronásledovali. Kronika bezručické školy přináší svědectví o tom, že: „*byl na rodiče německé národnosti učiněn nátlak, aby své děti odhlásily z českých škol*“¹⁸⁷. V důsledku tohoto tlaku se snížil počet žáků na konci školního roku 1937/1938 na polovinu v obou školách.

Jak vyplývá z dostupných pramenů, 1. září 1938 zahájili v Bezručicích vyučování poslechem projevu „*presidiálního šéfa ministerstva školství a národní osvěty Dra. Engelberta Šubrta*“¹⁸⁸, který se svými slovy snažil o podpoření národního ducha.

Politická situace v září 1938 silně ovlivnila počty žáků ve škole. Rodiny se z těchto důvodů stěhovali pryč z pohraničí, a proto ve škole **ubývali žáci**. Došlo to až tak daleko, že obecná česká škola v Bezručicích musela být ke konci září **dočasně uzavřena**, protože do ní chodili už jen čtyři žáci, a vyučování se přesunulo měšťanské školy.¹⁸⁹

Veškerou českou výuku zrušilo **obsazení Bezručic** sudetoněmeckými Freikorpsy **3. října 1938**.¹⁹⁰

3.3.2 Česká menšinová škola v Boru

K historii **České menšinové školy v Boru**¹⁹¹ se mnoho informací nedochovalo. V tachovském archivu není uložena bohužel ani jedna kronika české školy. Jedna ze zmínek, kterou jsem v SOKa Tachov o českém vyučování v borské škole našla, je součástí kroniky¹⁹² Národní školy v Boru, v níž kronikář sepsal historii města od jeho počátku až do doby obsazení Sudet. Menšinové škole je zde věnován jeden odstavec,

¹⁸⁶ SOKa Tachov. ČOŠ Bezručice. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy s československým jazykem vyučovacím Bezručice. 1927 – 1938.*

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ Viz příloha č. 22.

¹⁹² SOKa Tachov. ZŠ Bor. Inv. č. 1. *Kronika měšťanské a střední školy. 1945 - 1961.*

ve kterém je uvedeno, že **1. září 1923**¹⁹³ bylo zahájeno vyučování. O vznik školy se přičinili rodiče českých dětí, kteří se do Boru přistěhovali po 1. světové válce.

Žák české menšinové školy **Rudolf Kunzmann** ve svých vzpomínkách pro Sborník okresního muzea¹⁹⁴ v Tachově vypověděl, že v prvním roce chodilo do menšinové školy 6 českých dětí a 14 německých. Vyučování probíhalo prozatím v čekárně vlakového nádraží a děti vyučoval **Gustav Komberec**. V nádražní budově setrvala školní třída celkem pět měsíců.¹⁹⁵

Ne všichni obyvatelé Boru byli z nové české školy nadšeni. Rudolf Kunzmann ve své výpovědi vzpomněl na den, kdy na nádražní budovu a školní třídu zaútočili místní Němci včele s německým starostou. „*Vtrhl v doprovodu několika pochopů do třídy – vlastně čekárny – a začal ji za ukrutného hulákání rozbíjet. Vrhli se i na přednostu stanice, vytloukli celé nádražní budově okna a potom pokračovali od domu k domu.*“¹⁹⁶ Násilnosti pokračovali tím, že vytloukli okna všech českých bytů a následně zaútočili i na české ženy, ze kterých „*trhali šaty*“¹⁹⁷.

V roce 1925 se počet Čechů v obci zvýšil natolik, že dosavadní kapacita školní třídy již nedostačovala. Museli se proto najít **nové prostory**, v nichž by mohlo probíhat vyučování. A tak se škola přestěhovala do upravených prostor v borském zámku, kde sídlila až do **2. října 1938**¹⁹⁸ kdy byli všichni Češi z Boru vyhnáni.

3.3.3 Česká menšinová škola v Cebivi

Počátky **české školy v Cebivi**¹⁹⁹ nebyly vůbec jednoduché. Jak uvádí kronika této školy, „*když se stal v r. 1925 nájemcem dvora p. Tomáš Janovec, vznikla myšlenka, že by mohla býti založena také česká škola. Za touto myšlenkou postavil se houževnatě p. Václav Janovec, syn pana nájemce. Našli se též jednotlivci, kteří jej v jeho snaze podporovali.*“²⁰⁰ Společně sehnali 12 dětí, jež by se ve škole mohly vzdělávat. Na základě jejich žádosti

¹⁹³ SOKa Tachov. ZŠ Bor. Inv. č. 1. Kronika měšťanské a střední školy. 1945 - 1961.

¹⁹⁴ KUNZMANN, Rudolf. Vzpomínka na českou menšinovou školu v Boru u Tachova. In: *Sborník okresního muzea v Tachově 1970/5*. 48 s. Tachov: Okresní muzeum v Tachově, 1970. S. 40.

¹⁹⁵ Tamtéž, S. 40.

¹⁹⁶ Tamtéž, S. 40.

¹⁹⁷ Tamtéž, S. 40.

¹⁹⁸ Tamtéž, S. 40.

¹⁹⁹ Viz příloha č. 24.

²⁰⁰ SOKa Tachov. ČOŠ Cebiv. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy s československým jazykem vyučovacím Cebiv. 1925 – 1939.*

byla do obce Cebiv vyslána komise, která by školu schválila a následně měla **1. září 1925** začít výuku.²⁰¹

Podle dostupných pramenů však vyučování 1. září 1925 nezačalo. Cebiv totiž obsadili vojáci, kteří výuku svým pobytem znemožnili. **Místnost v zámku**, která již měla sloužit české škole, používali nyní jako vývařovnu pro vojáky a německou školu jako ubytovnu. S výukou se tedy mohlo začít v české škole až po odchodu všech vojsk a opravě místnosti, kterou měla škola obývat. Stalo se tak až **10. září 1925**. Tentokrát byl problémem počet žáků, kteří mezitím přešli do školy německé, jež mohla začít s výukou o pár dnů dříve, nebo se z Cebivi odstěhovali.²⁰² Konečný seznam zapsaných žáků na počátku školního roku 1925/1926 čítal, jak uvádí kronika, celkem 6 jmen, z toho jeden žák byl nemocný a druhý nepřítomný. V Cebivi proto museli začít výuku pouze se čtyřmi žáky. V průběhu roku se vlivem stěhování situace zlepšila a počet dětí ve škole narostl až na konečných 16.²⁰³ Jak dokládá kronika, nízký počet žáků nebyl žádnou překážkou pro zřízení **Veřejné obecné školy s vyučovacím jazykem československým dne 14. září 1925**.²⁰⁴

Prameny tachovského archivu dále uvádějí, že v následujících letech škola nedostatkem žáků již nikdy netrpěla. Vlivem migrace českého obyvatelstva do pohraničí rok od roku přibývali noví. Z toho důvodu musel řídící učitel **Jaroslav Davídek** zažádat o rozšíření školy z jednotřídní na dvoutřídní. Ve školním roce 1933/1934 se počet žáků zvýšil tak enormně, že musely být otevřeny třídy tři. Tento stav se podle dochovaných dokumentů nepodařilo změnit až do uzavření školy v době obsazení Sudet Němci.²⁰⁵

3.3.4 Česká menšinová škola v Černošíně²⁰⁶

Po vzniku Československé republiky v Černošíně stále německé obyvatelstvo výrazně převyšovalo. Jak uvádí kronika černošínské školy: „*K Čechům chovalo se německé obyvatelstvo vždy nepřátelsky*“²⁰⁷. Roku 1925 černošínští sepsali české děti, které chtěly navštěvovat českou školu. „*Akci vede poštovní podúředník Josef Kuhn. Netušený zájem o školu projevuje se tím, že přihlašuje se přes 40 dítek. Následkem štvání a agitace*

²⁰¹ SOKa Tachov. ČOŠ Cebiv. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy s československým jazykem vyučovacím Cebiv. 1925 – 1939.*

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Viz příloha č. 26.

²⁰⁷ SOKa Tachov. ZDŠ Černošín. *Kronika obecné a národní školy. 1925 – 1938, 1940 – 1949.*

*německých nacionalů odhlásilo se později 15 dítek.*²⁰⁸ Tak popisuje situaci před otevřením školy kronikář a dále líčí, že školu zřídilo ministerstvo školství a národní osvěty od 1. září 1925.

Následovalo **hledání a jednání o místě**, kde bude výuka probíhat. Prameny dokládají, že: „*Po úředním jednání s obcí Černošínem umístěna učebna v přízemí budovy školy německé.*“²⁰⁹ Nyní již nic nebránilo tomu, aby nový správce české školy **Josef Rauch** začal **7. září 1925** vyučovat.

Specifikem školy v Černošíně je dozajista **podpora češství** v obci. Nejprve zde byla zřízena **česká knihovna**, kterou občané hojně navštěvovali, a poté zavedl správce školy i jazykový kurz pro dospělé, aby se více lidí naučilo česky.²¹⁰

Školní rok probíhal téměř stejně jako v ostatních menšinových školách. Během roku se žáci účastnili různých výročí souvisejících se vznikem demokratického státu a křesťanskými svátky, pořádali výlety na zajímavá místa v republice a vystupovali na školních akademiích.²¹¹

Rok 1929 přinesl do školství v Černošíně zajímavé změny. Jako první byla **založena česká mateřská škola**, jež se stala součástí české školy, a následně se české škola rozšířila z jednotřídní na dvoutřídní. Stalo se tomu tak **14. října 1929**, z důvodu přeplnění první třídy.²¹²

Léta plynula dál a Češi začali opět narážet na vzrůstající vlnu **germanizace**, která postupem času způsobila **odliv žáků ze školy**. Velký vliv na úbytek žáků a českých občanů v Černošíně měl nedostatek pracovních příležitostí. Pro Čechy bylo velmi složité zde sehnat práci, protože podnikatelé byli Němci a ti Čechy zaměstnávat nechtěli a Čechy nenáviděli. Jednání Němců ještě více posílily události spojené s událostmi odehrávajícími se na jaře roku 1938 v Rakousku. Enormně vzrostl také **vliv Henleinovy strany**, se kterým byly spojeny i **nepokoje v Černošíně**. Podle dobových písemných pramenů: „*Proti škole byla vedena veřejná protiakce, německým rodičům, kteří posílali své děti do české školy, bylo vyhrožováno, že až přijde ten den, budou mezi prvními, které postihne německý*

²⁰⁸ SOKa Tachov. ZDŠ Černošín. *Kronika obecné a národní školy. 1925 – 1938, 1940 – 1949.*

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Tamtéž.

hněv.²¹³ Kvůli této výhružce se počet žáků české školy snížil natolik, že měla v příštím roce otevřít pouze jednu třídu.

Ukončení vyučování v Černošíně nenastalo až po zabrání Sudet, ale již **30. června 1938**. Jak uvádí kronika: „*Tímto dnem přestali působiti při zdejší škole po šestileté činnosti, def. řídící učitel František Gruber a učitelka Antonie Grubrová. Oba byli ustanoveni ode dne 1 července 1938 při státní obecné škole s československým jazykem vyučovacím v Čemínech.*“²¹⁴ Tímto zápisem končí kronika černošínské školy, kterou pečlivě vedl právě řídící učitel **František Gruber**. Další učitelé již české školy v Černošíně nepřidělili.

3.3.5 Česká menšinová škola v Hraničkách (Reichentálu)

Česká menšinová škola v Hraničkách²¹⁵ je opět jednou ze škol, ke kterým se bohužel dochovalo jen velmi málo dobových písemných pramenů. Informace týkající se této instituce nám zprostředkovávají pouze třídní výkazy z let 1927 – 1936. Není tedy již dnes možné přesně vystihnout dění na této škole a popsat život obyvatel obce. Vzhledem k tomu, že Hraničky ležely **v těsné blízkosti německých hranic**, patří mezi jednu ze zaniklých obcí v 50. letech 20. století.

Jak můžeme vyčíst z třídního výkazu ze školního roku 1927/1928²¹⁶, začalo vyučování v Hraničkách **1. září 1927** a škola patřila pod českou školu v Přimdě. Jak uvádí Dana Bízová ve zpracovaném inventáři této školy: „*Navštěvovaly ji české a slovenské děti příslušníků finanční stráže, početnější skupinou byly děti německé z okolních obcí a osad.*“²¹⁷ Stejně jako v dalších obcích česká škola dělala konkurenci již zavedené německé škole, které jejím zřízením ubyli žáci. Obě zdejší školy stály uprostřed obce. Česká menšinová škola měla čp. 20²¹⁸ a německá čp. 18²¹⁹.

²¹³ SOKa Tachov. ZDŠ Černošín. *Kronika obecné a národní školy. 1925 – 1938, 1940 – 1949.*

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Viz příloha č. 28.

²¹⁶ SOKa Tachov. ČOŠ Hraničky. *Obecná škola s československým jazykem vyučovacím Hraničky. Inv. č. 1. Třídní výkaz 1927/1928.*

²¹⁷ BÍZOVÁ, Dana. *Inventář Obecná škola s československým jazykem vyučovacím Hraničky (1927-1936).* Evidenční číslo pomůcky: 137. SOKa Tachov: 2006.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa II. Tachovsko.* 328 s. Domažlice: 2011. S. 108.

K osamostatnění české školy od přimdské, došlo zřejmě ve školním roce **1930/1931**. Škola se od tohoto roku přejmenovala na **Obecnou školu s československým jazykem vyučovacím v Reichentále** a dále již vystupovala jako samostatný subjekt.²²⁰

O ukončení školy se žádné informace nedochovaly, ale předpokládám, že to bylo stejně jako v ostatních obcích po obsazení československého pohraničí v říjnu 1938.

3.3.6 Česká menšinová škola v Kladrubech²²¹

O založení české menšinové školy v Kladrubech se zasadil nejvíce **poštovník Václav Ština**, který společně s dalšími českými obyvateli v roce 1924 sepsal seznam 56 dětí, jež by mohly chodit do české školy. Ovšem v tomto školním roce škola i přes veškerou **pomoc Národní jednoty pošumavské** i školního **inspektora Antonína Follprechta** se otevření školy v tomto roce nepodařilo pro mnohé překážky prosadit.²²²

Českou menšinovou školu v průběhu její existence spravovalo celkem 6 učitelů. Tím úplně prvním byl od října 1924 **Jaroslav Halík**, který „*pro příliš veliký počet objednávek*“²²³ nebyl schopen pro školu zajistit ani školní nábytek ani pomůcky potřebné pro výuku, což vedlo k odlivu dětí z české školy.²²⁴ Z tohoto důvodu byl do funkce správce školy jmenován **Vojtěch Andrt**, kterému se již podařilo zřídit plnohodnotnou výuku od 5. ledna 1925.²²⁵

„*Školní rok začal v úterý 1. září 1925 zápisem a domácí konferencí.*“²²⁶, jak vypovídá kronika české menšinové školy v Kladrubech. Dále kronika dokládá, že škola byla od počátku tohoto školního roku dvoutřídní, sídlila v pronajatém domě čp. 22 a docházelo do ní 40 žáků.

Místnosti pro vyučování nebyly vhodné, protože: „*Podél vede silně frekventovaná silnice.*“²²⁷ Podle kroniky školy nebyla rušnost ulice jedinou závadou: „*Ve druhé třídě přes zimu kamna, závadou komínu, tak kouřila, že jedna třída byla přestěhována do druhé*

²²⁰ BÍZOVÁ, Dana. Inventář Obecná škola s československým jazykem vyučovacím Hraničky (1927-1936). Evidenční číslo pomůcky: 137. SOKa Tachov: 2006.

²²¹ Viz příloha č. 30.

²²² ČECHURA, Jiří. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. 120 s. Plzeň: 1995. S. 95.

²²³ SOKa Tachov. ČOŠ Kladruby. Inv. č. 1. *Česká obecná škola národní Kladruby*. 1925-1938.

²²⁴ ČECHURA, Jiří. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. 120 s. Plzeň: 1995. S. 95.

²²⁵ SOKa Tachov. ČOŠ Kladruby. Inv. č. 1. *Česká obecná škola národní Kladruby*. 1925-1938.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ Tamtéž.

*půlky domu, do bytu správce školy.*²²⁸ Další výuka mohla poté bez větších potíží pokračovat.

Prostudováním kroniky české školy v Kladrubech jsem došla k názoru, že zde bylo hojně podporováno **češství**, protože v zápisech všech školních let jsou záznamy z oslav 28. října, narozenin **Tomáše G. Masaryka** či narozenin učitele národů **Jana Amose Komenského**.²²⁹ Dalšími každoročními událostmi byly vánoční nadílky, školní výlety, inspekce školy a polévkové dny, během nichž děti dostávali od **České okresní péče o mládež ve Stříbře** zdarma polévku k obědu.²³⁰

Stejně jako v dalších obcích na Tachovsku se i zde projevil po roce 1935 velký **vliv Henleinovy strany**. Postupem času se tedy čeští obyvatelé z obce stěhovali pryč a škola přicházela o žáky.²³¹ Nejnapjatější situace v obci nastala v letech 1937 a 1938, kdy na školu Němci útočili různými způsoby. Kronikář české školy je velmi rozhořčeně popisuje takto: *„Mezi rokem bylo stále útočeno na zdejší školu ze strany Němců a pomocí falešných údajů v tisku i při interpelacích upírání jí existenční oprávnění a přisuzování jí „čechizační“ úmysl a poslání. Troufalost Němců nezná mezí a přímo s nestoudností je tu operováno jednak vymyšlenými čísly o počtu dětí a jejich národnosti, jednak stále rozhlašováno, že dáváme rodičům dětí buď práci, nebo dary, a že na ně činíme nátlak.*²³²

Německá provokace vyvrcholila v červnu 1938 před zápisem dětí do dalšího školního roku. Němečtí obyvatelé Kladrub, jejichž děti se učily v české škole, se tehdy setkávali s velkou nevolí ostatních Němců a byli *„prohlašováni za zrádce německého národa*²³³.

*„10. října 1938 byly Kladruby zabrány pro Německou říši a česká škola zanikla.*²³⁴ Touto větou poslední učitel české školy **František Heller** začíná poslední zápis do kroniky menšinové školy.

3.3.7 Česká menšinová škola v Konstantinových Lázních

O existenci české menšinové školy v Konstantinových Lázních neexistuje opět žádná kronika, protože ta se na počátku 21. století ztratila. Při studiu této instituce se tedy

²²⁸ SOKa Tachov. ČOŠ Kladruby. Inv. č. 1. *Česká obecná škola národní Kladruby. 1925-1938.*

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ ČECHURA, Jiří. *Kladruby v pohledu devíti staletí.* 120 s. Plzeň: 1995. S. 97.

²³² SOKa Tachov. ČOŠ Kladruby. Inv. č. 1. *Česká obecná škola národní Kladruby. 1925-1938.*

²³³ Tamtéž.

²³⁴ Tamtéž.

musíme spoléhat pouze na dokumenty, které jsou uloženy na webových stránkách Základní školy Konstantinovy Lázně, ve kterých je doba, kdy škola²³⁵ existovala celkem podrobně popsána. Zápisy se zachovali díky práci paní Miroslavy Jiráskové, která čerpala ze ztracené kroniky a texty ještě před jejím ztracením publikovala v místním zpravodaji.²³⁶

Česká menšinová škola v Konstantinových Lázních byla zřízena v září roku 1926, kdy: „*Ministerstvo školství a národní osvěty ochotně vyšlo vstříc žádosti o povolení české školy v Konstantinových Lázních a povolilo otevření školy výnosem ze dne 13. 8. 1926, která měla být otevřena začátkem školního roku.*“²³⁷

Škola byla umístěna nejprve do lázeňského domu Finkenheim, ale protože se to nelíbilo správě lázní už 13. ledna 1927, se výuka musela přestěhovat do nově pronajatého domu p. Heila.²³⁸ V této budově po přestavbě vznikla v přízemí jedna třída a v patře kabinet pro ukládání potřebných pomůcek.

Jak uvádějí zápisy paní Jiráskové, počet žáků se během školních let proměňoval v závislosti na stěhování obyvatelstva. Byla léta, kdy seznam čítal kolem 20 žáků, ale i roky, kdy počet klesl pod 10.²³⁹ Jinak se školní léta nelišila od průběhu školních roků ostatních škol sídlících v této oblasti.

Dokument ze školních webových stránek uvádí, že již od září 1938 škola přešla pod správu Ústřední matice školské, z důvodu velmi nízkého počtu žáků. Svou činnost byla škola nucena ukončit ke dni 5. října 1938, kdy Tachovsko zabrali Němci.²⁴⁰

3.3.8 Česká menšinová škola v Kostelci²⁴¹

„*Popud k založení zdejší školy české (v Kostelci) dal dopis p. poslance Dra. Lukavského, který vyzval v únoru 1925 řídícího učitele v Dolních Sekyřanech Krále Vojtěcha, aby zjistil půdu pro českou školu.*“²⁴² Jak dále dokládá kronika kostelecké české školy, **Vojtěch Král** se pravidelně scházel s Čechy žijícími v Kostelci a společně sepsali seznam žáků a jednali

²³⁵ Viz příloha č. 32.

²³⁶ ZŠ Konstantinovy Lázně. [online]. *Historie české školy*. ZŠ Konstantinovy Lázně.cz: 2019. [cit. dne 19. 4. 2019] Dostupné z [www: <http://www.zskonstantinovy-lazne.cz>](http://www.zskonstantinovy-lazne.cz)

<http://www.zskonstantinovy-lazne.cz/o-skole/historie/historie-ceske-mensinove-skoly-v-kl/>.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ Tamtéž.

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ Viz příloha č. 34.

²⁴² SOKa Tachov. ZDŠ Kostelec. Inv.č. 1. *Kronika obecné a národní školy*. 1926-1938, 1945-1950.

o místě, ve kterém by se mohlo vyučovat. Veškerá jednání probíhala podle zápisů tajně, ale „*prozrazeno bylo, že v Kostelci má být založena česká škola a Němci kostelečtí začali zuřiti, proti každému kdo byl podezřelý, že vyšel nějakým způsobem vstříc zřízení české školy, a zvláště kdo dal zapsati dítky, ač nikdo o druhém nevěděl.*“²⁴³ Z toho vyplývá, že i v Kostelci probíhaly stejné pokusy o **bojkot české školy**, jako v dalších částech tachovského regionu.

Nicméně i přes tyto počáteční potíže byla škola **1. září 1925** otevřena. Úkolem zahrnujícím nejen výuku, ale i správu školy byl pověřen kladrubský učitel **Vojtěch Andrt**, který v kronice popisuje svůj příchod do Kostelce takto: „*Přijel jsem do Kostelce a nevěděl jsem ani, kde bude třída ani kolik dětí je zapsáno úplně ničeho. První moje návštěva byla u p. faráře, který mi oznámil, že ani byt není ani škola schválena.*“²⁴⁴

V Kostelci asi největším problémem bylo nalezení vhodných prostor k výuce. Žáci se nejprve učili v bytě učitele, a poté byla pronajata místnost, která ovšem také nevyhovovala požadavkům školy. Teprve v roce 1927 se školní vyučování přesunulo do nově postavené budovy české školy ležící na konci obce. Jak dokládá kronika, proběhlo 19. června 1927 vysvěcení školy a **26. června 1927** byla **škola slavnostně otevřena**.²⁴⁵

Po těchto událostech probíhala již výuka v Kostelci téměř nerušeně. Pouze občas ji omezovali Němci, kteří se nesmířili s jejím založením. Až do svého zániku roku 1938 je kronika pečlivě vedena řídicími učiteli a jsou v ní zaznamenány všechny důležité informace týkající se české školy.²⁴⁶

3.3.9 Česká menšinová škola v Lomu

Škola v této obci představuje zajímavé specifikum. Důkaz o její existenci podává jen mapový, nikoli písemný dobový pramen. Záznam o tom, že v Lomu u Stříbra existovala česká menšinová škola, nám přináší **Národnostní mapa západních Čech**²⁴⁷, ve které jsou zaneseny všechny české školy na tomto území. Jinak bohužel v tachovském archivu neexistuje žádná kronika, která by dosvědčila její existenci a popsala nám události odehrávající se v průběhu školních let. Jediným dochovaným písemným záznamem je

²⁴³ SOKa Tachov. ZDŠ Kostelec. Inv.č. 1. *Kronika obecné a národní školy. 1926-1938, 1945-1950.*

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ Viz příloha č. 17.

zpráva v publikaci Dr. Františka Lukavského, který uvádí: „Jednotřídní státní obecná škola otevřena 1. září 1925 s 18 dětmi.“²⁴⁸

3.3.10 Česká menšinová škola v Ošelíně

„Jelikož v Ošelíně se projevil u občanstva zájem o zřízení české školy, ujal se této myšlenky přednosta železniční stanice ve Svojšíně p. V. Valenta, který dal poříditi soupis dítek, které by navštěvovaly českou školu počátkem školního roku 1925/26, byla-li by tato zřízena.“²⁴⁹ Takto popisuje snahu o **založení české školy v Ošelíně**²⁵⁰ její první učitel a správce **František Boček**. Podle jeho dalšího zápisu školní třídu umístili zástupci komise, která o jejím zřízení rozhodovala, do pokojů v prvním patře místního zámku.

Školní výuku provázely během roku různé slavnosti, kterých se žáci účastnili a vystupovali s písněmi a básněmi. Dále pro ně učitelé pořádali výlety a vánoční nadílky, při kterých žáci dostávali šaty, obuv, jídlo i stromek. Následně si všichni společně i s rodiči zazpívali koledy a rozdali dárky.²⁵¹

Ani ošelínské škole, byť její existence byla celkem bezproblémová, se nevyhnulo **zrušení** v roce **1938** a stejně jako ostatní české školy nemohla po obsazení Sudet ve své činnosti pokračovat.²⁵²

3.3.11 Česká menšinová škola v Pavlovicích

O činnosti menšinové školy v Pavlovicích žádné dobové písemné prameny. Její existenci dokládá pouze kronika²⁵³ obecné, národní a základní školy, která byla sepsána až po roce 1945. Na jejím počátku najdeme informaci o tom, že **česká škola** zde byla **založena roku 1926** a sídlila ve staré budově německé školy. Jinak o působení české školy v obci nemáme dochované žádné zprávy.

3.3.12 Česká menšinová škola v Pavlově Studenci²⁵⁴

Obec ležící na hranici Československa byla ještě v roce 1928 převážně německá. Podle dostupné kroniky zdejší české školy se na jejím založení podíleli zástupci Národní jednoty

²⁴⁸ LUKAVSKÝ, František. *Pro záchranu Čechů na zněmčeném českém západě*. 88 s. Plzeň: 1928. S. 13.

²⁴⁹ SOKa Tachov. ZDŠ Ošelín. *Kronika školy Ošelín*. 1925-1951.

²⁵⁰ Viz příloha č. 36.

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ SOKa Tachov. ZDŠ Pavlovice. Inv. č. 1. *Kronika obecné, národní a základní školy Pavlovice*. 1946-1973.

²⁵⁴ Viz příloha č. 38.

pošumavské a hlavně **četník František Kurka**. Přestože v obci byli jedinými Čechy právě rodiny četníků a finanční stráže byla zde škola 1. září 1928 otevřena.²⁵⁵ Jak uvádí kronika menšinové školy, prvním správcem školy ustanovili učitele **Jaroslava Špelinu**.

Podle předběžných průzkumů mezi místními obyvateli měli o českou školu zájem rodiče téměř 40 dětí, ovšem ke školní docházce jich nastoupilo pouhých 8. Na vině byli i v této obci Němci, kteří vystupovali velmi tvrdě proti české menšině a české škole a zastrašovali obyvatele tím, že v případě nástupu jejich dítěte do české školy, přijdou o práci. Poněvadž byl tento kraj v době zřízení české školy velmi chudý, nemohli si lidé dovolit o práci přijít, a proto raději zapsali své děti do německé školy.²⁵⁶

Počet žáků zůstal nízký po celou dobu existence této školy a pohyboval se kolem 10 žáků. Nejvíce dětí chodilo do školy v roce 1937/38. Tehdy jich podle kroniky k zápisu přišlo 16.²⁵⁷

Školní třída byla i přes počáteční výhrady umístěna **v budově německé školy**, která nepotřebovala vzhledem k nízkému počtu žáků tolik tříd. Díky dotacím ministerstva školství a národní osvěty mohla být školní místnost náležitě vybavena jak pomůckami, tak nábytkem a vyučování zde probíhalo na vysoké úrovni až do října 1938.²⁵⁸

3.3.13 Česká menšinová škola v Plané²⁵⁹

Česká škola v Plané byla **jednou z prvních českých škol** otevřených na území dnešního Tachovska. Podle inventáře²⁶⁰ této školy sídlila v domě čp. 141 naproti kostelu. Její **slavnostní otevření** se konalo **1. září 1921** a učitel **Josef Růžek** podle dostupných pramenů zde uvítal 16 žáků.²⁶¹

Informace o činnosti této školy jsou opět velmi strohé, protože se do dnešních dní nedochovala žádná kronika dokumentující historii této školy. Jedinými dobovými prameny jsou třídní výkazy I. a II. třídy z let 1926-1936²⁶².

²⁵⁵ SOKa Tachov. ČOS Pavlův Studenec. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy. 1928-1938.*

²⁵⁶ Tamtéž.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ Tamtéž.

²⁵⁹ Viz příloha č. 40.

²⁶⁰ BÍZOVÁ, Dana. Inventář Česká státní škola národní Planá (1921-1938). Evidenční číslo pomůcky: 140. SOKa Tachov: 2006.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² Tamtéž.

Dalším věrohodným zdrojem je **výpověď menšinového učitele Otakara Peroutky**, který v plánské české škole působil ve školním roce 1923/1924 a své vzpomínky uveřejnil ve Sborníku okresního muzea v Tachově²⁶³. Pan Peroutka se nesoustřeďuje pouze na českou školu, nýbrž popisuje i dění ve městě a i to, že jej vyhledávali dospělí Němci a chtěli se u něj učit češtinu. „*Česká škola v Plané byla jednotřídní a ve školním roce 1923/1924 bylo do ní zapsáno celkem 22 žáků, z nichž bylo 14 národnosti české a 8 národnosti německé.*“²⁶⁴ Takto líčí Peroutka počty žáků, a v další části vysvětluje, proč v té době české školy přijímaly Němce. „*Zajisté ne proto, aby je počestily, takový vliv na ně neměly. Přijímaly je spíš jako nutné zlo, buď pro udržení minimálního počtu žáků, rozhodujícího o dalším trvání české školy v místě nebo v příznivějších případech k dosažení takového počtu, který by vedl k rozšíření školy.*“²⁶⁵

Otakar Peroutka podle svého vyprávění zůstal v Plané pouze jeden školní rok, během něž se ale stačil oženit, a tak do nového působiště v Tachově se stěhoval i se svou manželkou.²⁶⁶

Po jeho odchodu nastoupil na jeho místo **učitel Vaněk**, který zde setrval do roku 1926, a poté jej nahradil **Jaroslav Kolář**, jenž v Plané vyučoval až do zrušení školy v říjnu 1938.²⁶⁷

3.3.14 Česká menšinová škola v Přimdě

Přimda je dalším příkladem toho, že se z původních zápisů o činnosti českých menšinových škol nedochovalo vůbec nic. Jediným dobovým pramenem, který vypovídá o existenci české menšinové školy je **Národnostní mapa západních Čech**²⁶⁸, v níž je Přimda označena jako místo, kde byla česká škola po roce 1920.

Dalším důkazem o vybudování menšinové školy je pouze jedna věta v knize Město Přimda²⁶⁹, která popisuje historický vývoj Přimdy. Píše se zde: „*Česká menšinová škola byla na Přimdě od r. 1926.*“²⁷⁰ Poslední informací, kterou o škole v Přimdě známe, je

²⁶³ PEROUTKA, Otakar. Vzpomínky starého menšinového učitele. In: Sborník okresního muzea v Tachově 1972/8. 47 s. Tachov: Okresní muzeum v Tachově, 1972. S. 19-38.

²⁶⁴ Tamtéž, S. 22.

²⁶⁵ Tamtéž, S. 23.

²⁶⁶ Tamtéž, S. 23.

²⁶⁷ BÍZOVÁ, Dana. Inventář Česká státní škola národní Planá (1921-1938). Evidenční číslo pomůcky: 140. SOKa Tachov: 2006.

²⁶⁸ Viz příloha č.

²⁶⁹ ANDRŠ, Ilja. *Město Přimda*. 46. s. Přimda: 2003. S. 18, 19.

²⁷⁰ Tamtéž, S. 18, 19.

počet žáků, kteří do školy nastoupili v roce jejího založení. Podle publikace Dr. Františka Lukavského²⁷¹ to bylo 17 dětí,²⁷² z čehož vyplývá, že škola byla jednotřídní.

3.3.15 Česká menšinová škola v Rozvadově²⁷³

Dějiny rozvadovské menšinové školy dokládají do dnes pouze dokumenty, ve kterých je popisována budova školy v letech 1933-1938.²⁷⁴ Žádné jiné písemnosti se bohužel nedochovaly. Jedinou knihou, která dokumentuje otevření české školy v Rozvadově, je kniha *Pro záchranu Čechů na zněmčeném českém západě* od Dr. Františka Lukavského²⁷⁵. Podle této publikace k otevření školy došlo 1. září 1927 a na počátku školního roku se zapsalo k výuce 18 dětí.²⁷⁶ Škola v této době patřila pod správu české menšinové školy v Přimdě.

Podle inventáře této školy byla školní třída nejprve umístěna do domu čp. 140, který ovšem pro potřeby výuky nebyl vhodný. Právě proto se škola v roce 1933 přestěhovala do vily čp. 53, v níž setrvala až do svého zrušení v roce 1938.²⁷⁷

3.3.16 Česká menšinová škola ve Stříbře

V publikaci Dr. Františka Lukavského je o menšinové škole ve Stříbře uvedeno: „Jednotřídní obecná státní škola otevřena 15. září 1919 se 37 dětmi.“²⁷⁸ Zpráva je jedním z mála dobových důkazů o tom, že škola ve stříbře opravdu existovala, protože se do dnešní doby nedochovaly žádné písemné prameny, které by nám mohly o vzniku menšinového školství ve Stříbře povědět víc.

Škola se v roce 1927/1928 podle Lukavského rozšířila z jednotřídní na dvoutřídní a od roku 1926 patřila ke škole měšťanské.²⁷⁹ Z tohoto zápisu bohužel nelze vyčíst, kdy došlo k jejímu zrušení. Předpokládám tedy, že tato skutečnost nastala v říjnu roku 1938 stejně, jako tomu bylo u ostatních menšinových škol.

²⁷¹ Viz příloha č. 19.

²⁷² LUKAVSKÝ, František. *Pro záchranu Čechů na zněmčeném českém západě*. 88 s. Plzeň: 1928. S. 17.

²⁷³ Viz příloha č. 42.

²⁷⁴ BÍZOVÁ, Dana. *Inventář Obecná škola s československým jazykem vyučovacím v Rozvadově (1933-1938)*. Evidenční číslo pomůcky: 141. SOKa Tachov: 2006.

²⁷⁵ Profesor doktor František Lukavský (1874 -1937) byl poslancem Národního shromáždění a místopředseda poslancecké sněmovny, předseda jednatelského odboru NJP a místního odboru ÚMŠ v Plzni.

²⁷⁶ LUKAVSKÝ, František. *Pro záchranu Čechů na zněmčeném českém západě*. 88 s. Plzeň: 1928. S. 17.

²⁷⁷ BÍZOVÁ, Dana. *Inventář Obecná škola s československým jazykem vyučovacím v Rozvadově (1933-1938)*. Evidenční číslo pomůcky: 141. SOKa Tachov: 2006.

²⁷⁸ LUKAVSKÝ, František. *Pro záchranu Čechů na zněmčeném českém západě*. 88 s. Plzeň: 1928. S. 14.

²⁷⁹ Tamtéž.

Podle dochované kroniky²⁸⁰ města Stříbra z let 1921-1936 byla škola umístěna v přízemí budovy učitelského ústavu.

3.3.17 Česká menšinová škola ve Svojsíně²⁸¹

Česká menšinová škola je opět jednou z těch záhadných škol, o jejímž působení víme pouze to, že v obci byla. Jediná písemná zmínka o této škole je v kronice²⁸² obecné, národní a základní školy Svojsín, kde je uvedeno, že škola sídlila v **budově německé školy** a byla **zrušena v roce 1938**. Kdy a za jakých okolností škola vznikla, není bohužel známo.

3.3.18 Česká menšinová škola v Tachově

Česká menšinová škola v Tachově byla založena až na druhý pokus **1. dubna 1921**.²⁸³ Její otevření totiž původně mělo proběhnout již o půl roku dříve, ale němečtí občané Tachova tomu násilím zabránili. Jak vyplývá z pramenů uložených v tachovském archivu: „*Otevření české školy stanoveno bylo na den 17. října 1920. Avšak když toho dne přijel vlak přivážející menšinového inspektora p. Antonína Follprechta a nově ustanoveného českého učitele do Tachova, shromáždilo se na nádraží veliké množství poštvaných Němců, kteří nechtěli připustiti, aby v Tachově byla zřízena česká škola.*“²⁸⁴ Podle výpovědi menšinového inspektora **Antonína Follprechta**²⁸⁵ probíhal celý incident následovně: „*Před nádražím stojí veliký zástup občanů. Pravím svému průvodci: „To je hezké, že bude taková účast.“ Sotva jsem to dořekl a sestoupil ze schůdků, uchopil mne někdo za krk a křičí: „Ja, das ist der Schulinspektor“, a počal se mnou zuřivě cloumati. Hole se zdvihají ve vzduchu, sprosté nadávky jen prší.*“²⁸⁶ Vyprávění dále pokračuje tím, že četníci inspektora a učitele zachránili před rozlíceným davem, ti nastoupili zpět do vlaku a odjeli do Plzně. „*Tenkrát se tedy škola v Tachově neotevřela.*“²⁸⁷

Po slavnostním otevření, které již proběhlo bez problémů, mohlo začít samotné vyučování, k němuž se přihlásilo 9 žáků. Podle dostupných pramenů školní třída sídlila v budově

²⁸⁰ SOKa Tachov. AM Stříbro. Č. fondu: 32. *Kronika města Stříbra*. 1921-1936.

²⁸¹ Viz příloha č. 46.

²⁸² SOKa Tachov. ZDŠ Svojsín. Inv. č. 1. *Kronika obecné, národní a základní školy Svojsín*. 1945-1978.

²⁸³ SOKa Tachov. ČOŠ Tachov. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy v Tachově*. 1921 – 1938.

²⁸⁴ Tamtéž.

²⁸⁵ Viz příloha č. 18.

²⁸⁶ HORA, Jaroslav. *Jubilejní sborník Jednatelského odboru Národní jednoty pošumavské v Plzni: 1884-1934*. 165 s. Plzeň: 1934. S. 53.

²⁸⁷ Tamtéž. S. 53.

bývalé německé státní dřevařské školy²⁸⁸ v tehdejší Schillerově ulici a jejím prvním správcem se stal **Jaroslav Kadlec**.²⁸⁹

Výuka byla zpočátku pro pana učitele velmi složitá, protože „*děti ovládaly vyučovací jazyk velice chatrně*“²⁹⁰ a ve škole chyběly pomůcky a budova školy byla pro vyučování již od počátku nevhodná. „*Škole přidělené místnosti jsou velice vlhké, kabinet naprosto nezpůsobilý k uchování pomůcek, okna v učebně jsou po obou stranách, záchody malé, nehygienické, nerozdělené podle pohlaví žactva.*“²⁹¹ Přestože nedostatků bylo opravdu mnoho, škola zůstala i nadále ve stejné budově.

Specifickým znakem tachovské školy jsou konflikty mezi učitelem a rodiči žáků. Téměř každý učitel v Tachově se zde setkal s odporem rodičů vůči své osobě. Došlo to dokonce tak daleko, že odpůrci poslali žádost na školský úřad, ve které chtěli, aby byl učitel přeložen jinam.²⁹²

Nevyhovující učební prostory byly důvodem k tomu, aby se v roce 1926 začalo jednat o vzniku nové budovy české menšinové školy. Veškeré prosby o přemístění výuky byly vyslyšeny a stavba mohla být zahájena. Podle písemných pramenů postavení nové školy²⁹³ trvalo přes dva roky a první žáci do jejích lavic usedli **9. ledna 1928**.²⁹⁴

Jak probíhalo stěhování do nové budovy, popisuje menšinový učitel **Otakar Peroutka** ve své vzpomínce na působení v Tachově. „*O vánočních prázdninách jsem se s rodinou nastěhoval do nové školy. Zatím byly i řemeslnické práce až na instalaci elektrických svítidel skončeny. Nemohl jsem už déle čekat a dne 7. ledna 1928 jsem přestěhoval nábytek a celé zařízení obecné a mateřské školy.*“²⁹⁵ Jak vyplývá z dochovaných písemných pramenů, v této budově tachovská menšinová škola zůstala až do jejího zrušení v roce 1938.²⁹⁶

²⁸⁸ Viz příloha č. 48.

²⁸⁹ SOKa Tachov. ČOŠ Tachov. Inv. č. 1. Kronika obecné školy v Tachově. 1921 – 1938.

²⁹⁰ Tamtéž.

²⁹¹ Tamtéž.

²⁹² Tamtéž.

²⁹³ Viz příloha č. 50.

²⁹⁴ SOKa Tachov. ČOŠ Tachov. Inv. č. 1. Kronika obecné školy v Tachově. 1921 – 1938.

²⁹⁵ PEROUTKA, Otakar. Vzpomínky starého menšinového učitele. In: Sborník okresního muzea v Tachově 1972/8. 47 s. Tachov: Okresní muzeum v Tachově, 1972. S. 33.

²⁹⁶ SOKa Tachov. ČOŠ Tachov. Inv. č. 1. Kronika obecné školy v Tachově. 1921 – 1938.

4 Německé školství na Tachovsku

K oddělení českého a německého školství došlo na území Čech již v dobách habsburské monarchie, konkrétně v 19. století. Pohraniční oblasti ale tvořily výjimku a na tomto území zůstaly pouze německé školy až do vzniku ČSR. Způsobila to především skutečnost, že na většině území tohoto okresu žili příslušníci německého národa.²⁹⁷ Pouze v několika oblastech, tzv. **menšinového národnostního ostrůvku**, jsme se setkali se vznikem české školy již před rokem 1918.

Německá škola byla téměř v každé větší vsi na Tachovsku. Tento systém školství pokračoval ve své činnosti i po vzniku Československa.

V německých školách ubylo po roce 1918 žactvo, protože v tachovském regionu vznikalo velké množství českých škol. Ovšem podle dostupných pramenů jejich provoz jinak omezován nebyl.²⁹⁸ Obě školské instituce tedy vedle sebe existovaly až do roku 1938.

Jak jsem již doložila výše, po záboru československého pohraničí došlo ke zrušení všech českých škol, které doposud na tomto území existovaly a německé školy zůstaly opět jedinými vzdělávacími institucemi na Tachovsku.²⁹⁹

4.1 Německé školy a jejich historie

Na Tachovsku vznikaly **německé školy** již od vydání tereziánské školské reformy v roce 1774.³⁰⁰ Z počátku byly zakládány pouze ve větších obcích, ale postupem času, a také rozšiřováním vzdělanosti začaly vznikat školy i v menších vsích. Z dostupných pramenů vyplývá, že počátkem 20. století bylo na území tachovského okresu právě **64 německých škol**.³⁰¹

Po prostudování kronik³⁰² německých škol mohu s jistotou říci, že byly psány dle jednotného systému, dokonce i vzoru, zápisy v nich jsou strukturovány v drtivé většině téměř stejně. Všechny kroniky popisují chronologicky události jednotlivých školních let.³⁰³

²⁹⁷ HORA, Jaroslav. *Jubilejní sborník Jednatelského odboru Národní jednoty pošumavské v Plzni: 1884-1934*. 165 s. Plzeň: 1934. S. 16.

²⁹⁸ RÁDL, Emanuel. *Válka Čechů s Němci*. 295 s. Praha: 1993. S. 195.

²⁹⁹ Tamtéž.

³⁰⁰ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. 224 s. Praha: 2008. S. 85.

³⁰¹ Viz příloha č. 2.

³⁰² Kroniky německých obecních škol jsou uloženy v SOKa Tachov.

³⁰³ SOKa Tachov. NOŠ Staré Sedliště. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy Staré Sedliště*. 1880-1899.

Ze zápisů jsem zjistila, že v dobách před školním rokem 1920/21 začínala škola v polovině září a končila až v polovině července následujícího roku. **Školní rok** byl tedy přibližně o 14 dní posunut oproti tomu, na nějž se v českých zemích přestoupilo v roce 1920/21, a který známe dnes.³⁰⁴

Z kronik dále můžeme vyčíst počty žáků navštěvujících v jednotlivých letech školu nebo změny v učitelském sboru, což je v oblasti Tachovska určitým fenoménem. Ve většině škol se totiž učitelé velmi často střídali.³⁰⁵

Dalšími statistickými zápisy, které se objevují v kronikách, je také složení místních školních rad a **záznamy o provedených školních inspekcích**, se kterými se během bádání v kronikách setkáváme téměř každoročně. Z toho vyplývá, že kontrola výuky probíhala důsledně a shledávám to jako velmi přínosné pro další existenci školy.³⁰⁶

Některé kroniky se věnují pouze dění ve školních lavicích a mohou tak působit na čtenáře velmi stroze. Ty ostatní se ale zaměřují i na **události spojené s výukou a životem v obci** a jsou tedy velmi hodnotným pramenem i pro dějiny obce. Převážná část zápisu jednotlivých školních let je v tomto případě popsána různými oslavami odehrávajícími se v průběhu školních roku. Mezi ně patřila před rokem 1918 například oslava svátku císaře Františka Josefa I., také mše ke jmeninám císařovny Alžběty. Po roce 1918 jsou zápisy mnohem rozsáhlejší a učitelé se v nich rozepisují o různých výletech pořádaných pro žáky, dále o vánočních a velikonočních svátcích, a také o oslavách spojených se vznikem demokratického Československa.³⁰⁷

Vzhledem k tomu, že kroniky psali většinou školní inspektoři a pedagogové působící na německých školách, jsou **kroniky** přehledné, písmo je úhledné a bez větších obtíží čitelné. V souvislosti s tím, že se jedná o školy německé, jsou i kroniky napsané německy.³⁰⁸

Německé školy existovaly na Tachovsku několik století, z toho vyplývá i počet kronik zachovaných k jedné škole. V některých případech jako je například Staré Sedliště, Tachov či Stříbro je kronik hned několik. Ovšem vyskytují se i školy, kde máme pouze záznam

³⁰⁴ SOKa Tachov. NDOMěšťŠ Tachov. Inv. č. 1. *Kronika dívčí obecné a měšťanské školy Tachov. 1890 -1912.*

³⁰⁵ SOKa Tachov. NOŠ Staré Sedliště. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy Staré Sedliště. 1880-1899.*

³⁰⁶ SOKa Tachov. NOŠ Halže. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy Halže. 1928-1945.*

³⁰⁷ SOKa Tachov. NOŠ Staré Sedliště. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy Staré Sedliště. 1880-1899.*

³⁰⁸ SOKa Tachov. NOŠ Černošín. Inv. č. 2. *Kronika obecné školy Černošín. 1890-1919.*

o tom, že škola v obci byla, ale o jejím působení neexistuje žádný dobový písemný pramen.

4.1.1 Německá škola ve Starém Sedlišti

Starosedlišťská škola má velmi bohatou a dlouhou historii. První záznam o škole se váže k roku 1880³⁰⁹, ale předpokládá se, že škola ve Starém Sedlišti existovala již těsně po vydání školské reformy v roce 1774.

Z počátku škola sídlila v čp. 180³¹⁰, ale s narůstajícím počtem žáků byla tato budova nevhodná pro výuku. Začalo se tedy se stavbou nové, větší školy, která poté výuce sloužila až do 80. let 20. století.³¹¹

Pravidla pro psaní kroniky, na které jsem se zaměřila výše, platí i pro starosedlišťskou školu. V kronikách uložených v tachovském archivu se setkáváme s opravdu rozsáhlými zápisy nejen o dění ve škole, ale i v obci. Kronikář zde také popisuje různé epidemie, které školu postihly a kvůli nimž musela být někdy i na několik týdnů uzavřena. Jednalo se především o příušnice, černý kašel, spalničky a také chřipku.³¹²

Nejlépe doložitelný je fenomén **střídání učitelů** právě na škole ve Starém Sedlišti, kde se učitelé měnili i několikrát v průběhu jednoho roku.³¹³

4.1.2 Německá škola ve Stříbře

Obecná německá škola ve Stříbře typickým příkladem školy, u které se bohužel nedochovala žádná kronika, která by dosvědčovala události odehrávající se během jednotlivých školních let. Důkazy o probíhajícím vyučování přinášejí pouze **třídní katalogy**, které se týkají jak dívčí, tak chlapecké školy.³¹⁴

Školství ve Stříbře má své kořeny již v roce 1362, ze kterého pochází zápis „o školním mistru (rektorovi) Jakobovi z Plané“.³¹⁵ Další záznam náleží do doby tereziánských

³⁰⁹ SOKa Tachov. NOŠ Staré Sedliště. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy Staré Sedliště*. 1880-1899.

³¹⁰ Tamtéž.

³¹¹ Tamtéž.

³¹² Tamtéž.

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ SOKa Tachov. NOŠ Stříbro. Inv. č. 1-54. *Obecná škola (německá) Stříbro*. 54 úředních knih. 1932-1945.

³¹⁵ BÍZOVÁ, Dana a NOVOTNÁ, Markéta. Inventář Obecná škola (německá) Stříbro. (1932-1945). Evidenční číslo pomůcky: 301. SOKa Tachov: 2008.

reforem, kdy byla ve Stříbře založena **triviální škola**. Ta nejdříve měla dvě třídy, ale postupem času žáci přibývali a škola se rozšiřovala až na čtyři třídy.³¹⁶

Roku 1866 se podle Dany Bízové oddělila **dívčí škola** a své sídlo měla stejně jako škola chlapecká v budově kláštera. Vlastní školní budovu získala až v roce 1872, kdy na místě části kostela patřícího ke klášteru byla postavena nová škola.³¹⁷

Vyučování na stříbrské obecné škole probíhalo vcelku bez problémů i během celého období 20. a 30. let 20. století a bylo ukončeno v roce 1945.³¹⁸

4.1.3 Německá škola v Tachově

Historie tachovského školství sahá do 14. století a její počátek je spojen s nejvýznamnějším českým králem **Karlem IV**, který zde nechal založit latinskou školu, jež byla provozována až do 16. století.³¹⁹

Samostatná **chlapecká obecná škola** vznikla pravděpodobně v roce 1790, kdy se od ní oddělila dívčí třída.³²⁰ Z počátku byly školy spravovány společně, ale od roku 1892 se jejich vedení rozdělilo a každá škola měla svého vlastního řídicího učitele.³²¹

Tachovská německá škola je specifická v tom, že od počátku nesídlila pouze v jedné budově nýbrž hned v několika najednou. Bylo to z důvodu stále rostoucího počtu žáků, a také toho, že některé třídy nebyly pro vyučování vhodné.³²² Od roku 1875 se obecná škola přestěhovala do budovy čp. 88 na tachovském náměstí. **Měšťanská škola** se po dokončení stavby nové školy v blízkosti kostela v roce 1892 konečně přesunula vlastních a jednotných prostor.³²³

³¹⁶ BÍZOVÁ, Dana a NOVOTNÁ, Markéta. Inventář Obecná škola (německá) Stříbro. (1932-1945). Evidenční číslo pomůcky: 301. SOKa Tachov: 2008.

³¹⁷ Tamtéž.

³¹⁸ Tamtéž.

³¹⁹ BÍZOVÁ, Dana a NOVOTNÁ, Markéta. Inventář Obecná a měšťanská chlapecká škola (německá) Tachov (1834-1945). Evidenční číslo pomůcky: 307. SOKa Tachov: 2008.

³²⁰ SOKa Tachov. NChOMěšťŠ Tachov. Inv. č. 2. *Kronika obecné a měšťanské školy Tachov. 1876-1892.*

³²¹ Tamtéž.

³²² SOKa Tachov. NChOMěšťŠ Tachov. Inv. č. 2. *Kronika obecné a měšťanské školy Tachov. 1876-1892.* a SOKa Tachov. NDOMěšťŠ Tachov. Inv.č. 1. *Kronika dívčí obecné a měšťanské školy Tachov. 1890-1912. 1890 -1912.*

³²³ SOKa Tachov. NChOMěšťŠ Tachov. Inv. č. 3. *Kronika obecné a měšťanské školy Tachov. 1892-1917.*

Obě dvě školy v Tachově působily až do roku 1945 kdy v důsledku 2. světové války a jejího ukončení musely být uzavřeny.³²⁴

Tachovské německé školství je velmi podrobně rozepsáno v pěti kronikách, které popisují jak dění v obecné, tak i v měšťanské škole. Podle pracovníků Státního okresního archivu v Tachově bylo kronik více, ale do dnešních dní se bohužel některé z nich nedochovaly.

³²⁴ BÍZOVÁ, Dana a NOVOTNÁ, Markéta. Inventář Obecná a měšťanská chlapecká škola (německá) Tachov (1834-1945). Evidenční číslo pomůcky: 307. SOKa Tachov: 2008.

5 České menšinové školy tehdy a dnes

Veškeré české menšinové školy byly uzavřeny v roce 1938, jak jsem již doložila výše. Jako svědectví, že tyto školy existovaly a především kde byly, nám neslouží pouze kroniky, nýbrž i fotografie školních budov a další objektů, které v jednotlivých obcích sloužily školním účelům.

5.1 Bezručice

Třída bezručické menšinové školy je situována v dnešní ulici V Podzámčí v domě čp. 176 v blízkosti náměstí a zámku. Před jejím zřízením patřil obytný dům rodině pana Giebla, od kterého jej v roce 1927 odkoupilo ministerstvo školství a národní osvěty. V letech 1927-1938 zde tedy, jak jsem již doložila výše, sídlila česká menšinová škola, ke které se od školního roku 1928/1929 připojila i nově zřízená mateřská škola.³²⁵ Co se s budovou stalo po zániku školy v říjnu 1938, není známo, ale předpokládám, že se z ní stal opět rodinný dům.

Dnes je dům³²⁶ v ulici V Podzámčí opraven a náleží soukromému vlastníkovi, který zde bydlí. Na první pohled je to nenápadná stavba, kterou bych bez předchozích informací nalezených v tachovském archivu nedokázala identifikovat jako menšinovou školu. Není zde totiž žádná připomínka této instituce.

5.2 Bor u Tachova

Borská menšinová škola měla podle dochovaných pramenů sídla hned dvě. Tím prvním byla čekárna nádražní budovy a druhým hospodářská část borského zámku, kde škola setrvala až do jejího zrušení v roce 1938.³²⁷ V roce 1945 se zámek stal majetkem státu a až do 60. let jej využívala vojenská správa. Po opuštění budovy vojáky zámek pouze chátral a nebyl využíván.³²⁸

³²⁵ SOKa Tachov. ČOŠ Bezručice. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy s československým jazykem vyučovacím Bezručice*. 1927 – 1938.

³²⁶ Viz příloha č. 21.

³²⁷ KUNZMANN, Rudolf. Vzpomínka na českou menšinovou školu v Boru u Tachova. In: *Sborník okresního muzea v Tachově 1970/5*. 48 s. Tachov: Okresní muzeum v Tachově, 1970. S. 40.

³²⁸ Zámek Bor. [online]. *Zámek Bor – pokračující rekonstrukce*. Zámek Bor.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <<http://www.zamekbor.cz/o-zamku/rekonstrukce-zamku>>.

Dnes prochází zámecké budovy rozsáhlou rekonstrukcí, která trvá již přes 15 let. Avšak hospodářské objekty zámku³²⁹, kde sídlila třída české školy, na svou proměnu stále čekají.³³⁰

5.3 Cebiv

Česká menšinová škola v Cebivi byla, jak uvádí kronika této školy, umístěna v místním zámku. Ten byl této v době majetkem rodu Löwensteinů, kteří zámek vlastnili od 18. století až do roku 1945.³³¹ Od té doby zámek chátral a zemědělské družstvo jej využívalo jako kuchyň a jídelnu.³³²

V současné době vlastní budovu soukromý majitel, který začal zámek³³³ opravovat tak, aby se opět stal dominantou a chloubou obce.³³⁴

5.4 Černošín

Černošínská česká menšinová škola sídlila od jejího vzniku až do zániku v budově německé školy, která se je situována na náměstí.³³⁵ Tato budova byla pro školní účely postavena roku 1878³³⁶ a po celou dobu své existence je spojena s výukou.

V současné době sídlí v budově školní družina Základní školy v Černošíně³³⁷ a její stav podle mého názoru velmi reprezentativní.

5.5 Hraničky

Obec Hraničky patří mezi jednu z obcí, která bohužel před rokem 1952 zanikla. Obec totiž ležela v těsné blízkosti česko-německých hranic, a proto musela být po 2. světové válce

³²⁹ Viz příloha č. 23.

³³⁰ Zámek Bor. [online]. *Zámek Bor – pokračující rekonstrukce*. Zámek Bor.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <<http://www.zamekbor.cz/o-zamku/rekonstrukce-zamku>>.

³³¹ SOKa Tachov. ČOŠ Cebiv. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy s československým jazykem vyučovacím Cebiv. 1925 – 1939*.

³³² Oficiální stránky obce Cebiv. [online]. *Zámek Cebiv*. Cebiv.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <<https://www.cebiv.cz/informace-o-obci/historie/zamek-cebiv/>>.

³³³ Viz příloha č. 25.

³³⁴ Tachovský deník. [online]. *Zámek už nebude ostudou obce, majitel ho opraví*. Deník.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/zamek-uz-nebude-ostudou-obce-novy-majitel-ho-opravi-20180904.html>.

³³⁵ SOKa Tachov. ZDŠ Černošín. *Kronika obecné a národní školy. 1925 – 1938, 1940 – 1949*.

³³⁶ CVRK, Miroslav. *Škola... od kdy, kde a jak*. 56 s. Plzeň: 2014. S. 35.

³³⁷ Viz příloha č. 27.

vysídlena. V této obci stály školy hned dvě, jedna byla německá čp. 18³³⁸ a druhá česká čp. 20. Podle dobových map a fotografií stály obě budovy hned vedle sebe.³³⁹

Obě školní budovy³⁴⁰ dnes neexistují, stejně jako obec Hraničky. Jejich existenci připomínají informační tabule umístěné na místě, kde původně obec stála. Další upomínkou je ještě cedule instalovaná na pozemku, kde byly školy situovány, na které je napsáno: „HRANIČKY ŠKOLA REICHENHAL“.

5.6 Kladruby

Budova kladrubské menšinové školy byla podle kroniky této školy situována na náměstí v domě čp. 22.³⁴¹ Sídliła zde od roku 1925 až do okupace ČSR v roce 1938. Fotografie budovy školy se bohužel dodnes nedochovala a ani číslování domů není stejné. Kronika místní české školy dokumentuje na fotografii pouze interiér³⁴² jedné třídy, nikoli exteriér budovy.

Z popisu místa a bližšího prozkoumání dnešního stavu budov v Kladrubech, však usuzují, že se jedná o dům v dnešní Husově ulici, který zasahuje na náměstí, stojí podél rušné ulice a má přízemí a první patro. V současné době slouží tato budova jako obytný dům.³⁴³

5.7 Konstantinovy Lázně

Vyučování české menšinové školy v Konstantinových Lázních se z počátku odehrávalo v lázeňské budově zvané Finkenheim ovšem škola zde nebyla dlouho vítána, a proto se 13. ledna 1927 musela přestěhovat do nového sídla. Tím byl obytný dům p. Heila čp. 35, který jej škole pronajal.³⁴⁴

³³⁸ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa II. Tachovsko*. 328 s. Domažlice: 2011. S. 110.

³³⁹ Tamtéž, S. 111.

³⁴⁰ Viz příloha č. 29.

³⁴¹ SOKa Tachov. ČOŠ Kladruby. Inv. č. 1. *Česká obecná škola národní Kladruby. 1925-1938*.

³⁴² Viz příloha č. 30.

³⁴³ Viz příloha č. 31.

³⁴⁴ ZŠ Konstantinovy Lázně. [online]. *Historie české školy*. ZŠ Konstantinovy Lázně.cz: 2019.

[cit. dne 19. 4. 2019] Dostupné z [www](http://www.zskonstantinovy lazne.cz/o-skole/historie/historie-ceske-mensinove-skoly-v-kl/):

<<http://www.zskonstantinovy lazne.cz/o-skole/historie/historie-ceske-mensinove-skoly-v-kl/>>.

Lázeňská budova Finkenheim je dnes již zbourána,³⁴⁵ ale dům,³⁴⁶ kde sídlila menšinová škola, až do roku 1938 stojící v dnešní Růžové ulici si svou podobu zachoval a slouží opět jako rodinný dům.

5.8 Kostelec

Nová budova menšinové školy v Kostelci byla otevřena 26. června 1926 a tehdy stála úplně osamocená na konci obce. K vyučování ji kostelečtí využívali až do roku 1938, kdy byli nuceni výuku ukončit.³⁴⁷

Současný stav budovy je vcelku zachovalý a během uplynulé doby nedošlo k žádným větším přestavbám, které by pozměnily vnější podobu budovy. Pouze okolí se výrazně proměnilo, protože stavba již nestojí osamoceně, nýbrž ji obklopuje nová zástavba. Samotná bývalá škola³⁴⁸ dnes slouží k obytným účelům.

5.9 Lom

Česká menšinová škola v Lomu je opravdovou záhadou, protože dnes neexistuje téměř žádná zpráva, která by její existenci potvrzovala. Písemné prameny uvádějí, že zde škola skutečně byla, ale kde stála z nich bohužel nelze vypátrat.

5.10 Ošelín

Třída ošelínské menšinové školy sídlila podle dostupných pramenů v budově místního zámku, který byl v té době dominantou obce. Školním účelům sloužila tato budova i po 2. světové válce, ale později ji využíval místní úřad, a také statek. Po dobu druhé poloviny 20. století zámek postupně chátral a následně byl zcela opuštěn.³⁴⁹

Současný stav zámku³⁵⁰ je vskutku děsivý, protože z něj zbyly pouze obvodové zdi, vše je zarostlé zelení a to, co ze zámku zbylo, je v opravdu havarijním stavu. Objekt, je dnes v rukou soukromého vlastníka, který zatím s jeho opravou nezačal a zámek pouze opltil.

³⁴⁵ ZŠ Konstantinovy Lázně. [online]. *Historie české školy*. ZŠ Konstantinovy Lázně.cz: 2019.

[cit. dne 19. 4. 2019] Dostupné z [www](http://www.zskonstantinovy-lazne.cz/o-skole/historie/historie-ceske-mensinove-skoly-v-kl/):

<<http://www.zskonstantinovy-lazne.cz/o-skole/historie/historie-ceske-mensinove-skoly-v-kl/>>.

³⁴⁶ Viz příloha č. 33.

³⁴⁷ SOKa Tachov. ZDŠ Kostelec. Inv.č. 1. *Kronika obecné a národní školy*. 1926-1938, 1945-1950.

³⁴⁸ Viz příloha č. 35.

³⁴⁹ Ošelín oficiální stránky obce. [online]. *Historie obce Ošelín a jeho okolí*. Ošelín.cz: 2019.

[cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z [www](http://www.oselin.cz/obec-92/informace-o-obci-a-jejim-okoli/oselin/historie/):

<<http://www.oselin.cz/obec-92/informace-o-obci-a-jejim-okoli/oselin/historie/>>.

³⁵⁰ Viz příloha č. 37.

5.11 Pavlovice

Sídlo české menšinové školy v Pavlovicích bylo podle dostupných pramenů v budově staré německé školy. Bohužel se mi nepodařilo tuto budovu v Pavlovicích nalézt, protože neexistuje žádná původní fotografie, kterou bych mohla k jejímu hledání použít a ani číslování domů dnes již není stejné.

5.12 Pavlův Studenec

Budovu školy v Pavlově Studenci bychom dnes hledali marně. Potkal ji totiž stejný osud jako školu v Hraničkách, tudíž byla společně s celou obcí vysídlena. V době střežení hranic po 2. světové válce sloužilo několik budov, mezi nimi i škola, Pohraniční stráž. V 70. letech 20. století ovšem byly i tyto budovy srovnány se zemí.³⁵¹

Dnes obec připomínají informační tabule umístěné u silnice vedoucí z Tachova do Bärnau, a také místní hřbitov, který nebyl odstraněn a je nově opraven a oplocen. Kromě těchto dvou připomínek nezbylo z obce vůbec nic.³⁵²

5.13 Planá

Česká škola v Plané vznikla 1. září 1921 a sídlila v domě čp. 141 v dnešní Kostelní ulici.³⁵³ Účelům, ke kterým byla zbudována, slouží dodnes, protože je v ní umístěna Střední škola živnostenská a Základní škola Planá.³⁵⁴

Po 2. světové válce zde byla umístěna zemědělská škola, která pod různými názvy objekt využívala až do roku 1972. Následně, zde sídlilo odborné učiliště a praktická škola, které již se změněným názvem v budově najdeme dodnes.³⁵⁵

Objekt školy je z vnějšku velmi pěkně opraven a škola tak působí pro město reprezentativně.³⁵⁶

³⁵¹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa II. Tachovsko*. 328 s. Domažlice: 2011. S. 195.

³⁵² Viz příloha č. 39.

³⁵³ BÍZOVÁ, Dana. *Inventář Česká státní škola národní Planá (1921-1938)*. Evidenční číslo pomůcky: 140. SOKa Tachov: 2006.

³⁵⁴ Střední škola živnostenská a Základní škola, Planá. [online]. *Historie školy*. Sszplana.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <<http://www.sszplana.cz/historie-skoly.html>>.

³⁵⁵ Tamtéž.

³⁵⁶ Viz příloha č. 41.

5.14 Přimda

Česká menšinová škola v Přimdě vznikla v roce 1926.³⁵⁷ Dobové prameny ovšem již neobsahují informace o umístění školy v Přimdě, takže prakticky není možné zjistit, ve které budově menšinová škola působila.

5.15 Rozvadov

Rozvadovská menšinová škola sídlila ve dvou budovách. V době svého vzniku byla umístěna v objektu čp. 140, který ale nebyl pro účely školy příliš vhodný. Proto se v roce 1933 škola přestěhovala do vily čp. 53, kde společně s mateřskou školou působily až do roku 1938.³⁵⁸

5.16 Stříbro

Nalezení sídla české menšinové školy ve Stříbře bylo velmi těžké, protože jak jsem již doložila výše, o této škole víme pouze, že vznikla 15. září 1919.³⁵⁹ Kde sídlila, jsem vypátrala až v kronice města,³⁶⁰ v níž je zapsáno, že byla umístěna do budovy učitelského ústavu, ale jeho adresa zde uvedená není. Teprve v informačním centru města Stříbra jsem se dozvěděla, že původní budova učitelského ústavu je situována v dnešní Benešově ulici v objektu, kde je dnes Střední odborná škola Stříbro.³⁶¹

Tato budova sloužila z počátku učitelskému ústavu, do kterého byla umístěna i česká menšinová škola. Během 2. světové války sloužil objekt jako vojenská nemocnice. Po konci války převzala budovu měšťanská škola, z níž se postupem času stala škola střední.³⁶²

5.17 Sulislav

Menšinová škola v Sulislavi nesídlila pouze na jednom místě, ale v průběhu své působnosti v obci pro ni byla postavena nová vlastní budova.³⁶³ Nejprve tedy byla škola umístěna do místní kovárny, ale protože místnost nebyla vyhovující, tak se roku 1889 přestěhovala do nového objektu.

³⁵⁷ ANDRŠ, Ilja. *Město Přimda*. 46. s. Přimda: 2003. S. 18, 19.

³⁵⁸ BAXA, Václav a NOVOTNÁ, Markéta a PRÁŠIL, Petr. *Přimsko a Borsko na starých pohlednicích*. 252 s. Hostivice: 2008. S. 191.

³⁵⁹ LUKAVSKÝ, František. *Pro záchranu Čechů na zněmčeném českém západě*. 88 s. Plzeň: 1928. S. 14.

³⁶⁰ SOKa Tachov. AM Stříbro. Č. fondu: 32. *Kronika města Stříbra*. 1921-1936.

³⁶¹ Viz příloha č. 43.

³⁶² SOKa Tachov. 1. DŠ Stříbro. Inv.č. 2. *Měšťanská škola Stříbro*. 1945-1950.

³⁶³ SOKa Tachov. ČOŠ Sulislav. Inv. č. 1. *Kronika české obecné školy v Sulislavi*. 1882 – 1889.

Dům postavený pro českou menšinovou školu dnes stojí po pravé straně silnice vedoucí od Stříbra a kromě drobných stavebních úprav je zachován v původním stavu.³⁶⁴ V současné době je využíván k obytným účelům.

5.18 Svojsín

Svojsínská menšinová škola sídlila, jak jsem již doložila výše v budově německé školy z roku 1893,³⁶⁵ která stojí v blízkosti svojsínského zámku. Po celou dobu její existence slouží objekt škole. Nejprve zde byla škola německá, kterou po roce 1945 nahradila česká obecná škola a až do 70. let 20. století se v budově vyučovalo. V 90. letech výuka začala znovu, protože ve Svojsíně byl zřízen 1. stupeň základní školy³⁶⁶ a probíhá až do současnosti.³⁶⁷

5.19 Tachov

Tachov je opět místem, ve kterém sídlila česká menšinová škola na dvou místech. První budovou obsazenou českými školáky byla německá dřevařská škola, která se podle dostupných pramenů nacházela v Schillerově ulici a dnes je známá pod názvem Prokopa Velikého. Tento dům je dodnes zachován v téměř původním stavu a sídlí v něm několik menších firem, a zároveň je i obytným domem.³⁶⁸

Druhá budova byla situována na kraji města, kde v době svého vzniku stála osamoceně. Jak jsem již uvedla výše, byla otevřena roku 1928 a česká škola v ní sídlila společně s mateřskou školou až do roku 1938. Dnes je objektu³⁶⁹ umístěno Regionální vzdělávací a informační středisko (REVIS) založené v roce 2004, které pořádá mnoho vzdělávacích kurzů nejen pro děti, ale i pro dospělé.³⁷⁰

5.20 Vranov

Dějiny menšinové školy ve Vranově jsou celkem složité, protože škola byla během svého působení v obci nejprve v roce 1887 zrušena a v roce 1919 opět obnovena. Kde sídlila

³⁶⁴ Viz příloha č. 43.

³⁶⁵ BÍZOVÁ, Dana a NOVOTNÁ, Markéta. Inventář Obecná škola (německá) Svojsín (1869-1943). Evidenční číslo pomůcky: 304. SOKa Tachov: 2008.

³⁶⁶ Tamtéž.

³⁶⁷ Viz příloha č. 47.

³⁶⁸ Viz příloha č. 49.

³⁶⁹ Viz příloha č. 51.

³⁷⁰ REVIS Tachov. *Historie*. REVIS.cz: 2012.[Cit. dne 20. 6. 2019].

Dostupné z www: <<http://www.revis-tachov.cz/historie-o-nas.html>>.

úplně první vranovská škola nelze z dochovaných pramenů zjistit. Až teprve u druhé školy prameny uvádějí, že byla umístěna v budově německé školy.³⁷¹

Fotografie, podle kterých by se dalo zjistit, kde škola stála a jak vypadala, se bohužel nedochovaly. Proto jsem pátrala přímo v obci, kde mi bývalou školu místní obyvatelé ukázali. Dnes je v objektu hostinec, a ještě před ním zde byla obecná škola.³⁷²

³⁷¹ SOKa Tachov. ČOŠ Vranov. Inv. č. 1. *Kronika české obecné školy ve Vranově. 1919 - 1930.*

³⁷² Viz příloha č. 52.

6 Regionální empirický výzkum

České a německé školství na Tachovsku je poměrně obsáhlé téma, které může být studováno z mnoha úhlů. Jedním ze způsobů, kterým jsem tuto problematiku zkoumala já, je empirický výzkum, pomocí nějž jsem chtěla zjistit, jaké je na Tachovsku historické povědomí o tomto tématu, a zároveň jsem prozkoumala rozšíření německého jazyka mezi Čechy v současné době.

Tento výzkum jsem prováděla pomocí dotazníků, které jsem mezi respondenty šířila v papírové i elektronické formě. Mí respondenti byli různého věku, od žáků základní školy až po seniory. Z tohoto důvodu jsem je rozdělila na kategorie, dle stáří.³⁷³ Celkový počet testovaných osob byl 200, což považuji za velmi vhodný vzorek, který vydává přesvědčivé svědectví o zkoumané skutečnosti. V konečném součtu vyplnilo dotazník více žen než mužů,³⁷⁴ ale v tom nevidím žádný problém.

Respondenty jsem hledala především v základních a středních školách, dále ve své vlastní široké rodině, mezi kolegy v zaměstnání, na úřadech a ve firmách zaměřených na výrobu techniky a na dopravu. Tímto jsem pokryla široké spektrum povolání a výsledek dotazníku není zaměřený pouze na jedno vědní odvětví.

Dotazník jsem rozdělila na dvě části. V té první jsem testovala povědomí občanů Tachovska o historii tohoto území, a také toho co předcházelo dnešnímu rozvrstvení obyvatelstva.³⁷⁵ Druhá část je zaměřená na výzkum rozšíření německého jazyka v tomto okrese v dnešní době, a také na jeho popularitu a využitelnost.³⁷⁶

Výsledky výzkumu jsem nejen níže popsala, ale i graficky znázornila.³⁷⁷

6.1 Historické povědomí obyvatelstva Tachovska

Na Tachovsku před rokem 1945 žilo převážně obyvatelstvo německé národnosti, které se zde během mnoha století usadilo.³⁷⁸ Přestože po roce 1920 patřilo toto území Československu, němečtí obyvatelé zde i nadále zůstávali, protože právě tady byl jejich domov a oni jej nechtěli opouštět.

³⁷³ Viz příloha č. 5.

³⁷⁴ Viz příloha č. 4.

³⁷⁵ Viz příloha č. 3.

³⁷⁶ Tamtéž.

³⁷⁷ Viz přílohy č. 4 – 15.

³⁷⁸ Viz příloha č. 6.

Jak jsem již doložila výše, německé obyvatelstvo se všemi možnými způsoby bránilo vlivu češství na území Tachovska.³⁷⁹ Byli často proti zakládání českých spolků a českých škol, které zde v hojné míře vznikaly po roce 1918.³⁸⁰ Před tímto datem na Tachovsku většina škol byla německých³⁸¹ stejně jako většina obyvatel. V některých případech v obci nebydlel vůbec žádný Čech.

Výjimku tvořil tzv. český národnostní ostrůvek,³⁸² který zahrnoval obce kolem Sulislavi a Vranova. Na tomto území zůstali i přes veškerá příkoří žít převážně Češi a podle dostupných výše doložených pramenů právě zde vznikly první dvě české menšinové školy, které zahájily historii českého školství na Tachovsku.

Z přiložených grafů vyplývá, že u většiny historických otázek, odpověděla správně převážná část dotazovaných.

Výsledky mého šetření pro mne byly celkem překvapivé, protože jsem neočekávala, že většina respondentů bude znát správné odpovědi, a že i mezi žáky základních škol, bude tolik poučených a historicky zdatných žáků. Nejvíce správných odpovědí jsem tedy průměrně zaznamenala ve věkové kategorii 12 – 18 let a 40 a více let.

Z tohoto výzkumu vyplývá, že historické povědomí na Tachovsku je na velice dobré úrovni. Můžeme to přičítat buď velmi kvalitní výuce dějepisu, nebo také tomu, že historie v okrese Tachov stále žije a není na ní zapomínáno.

6.2 Rozšíření německého jazyka na Tachovsku

Druhá část mého výzkumu je zaměřena na rozšíření německého jazyka a jeho výuky na Tachovsku. Výsledky tohoto šetření jsem byla vskutku ohromena, protože se většinou během výuky setkávám s opačnými názory.

Většina respondentů vypověděla, že německý jazyk považují za velice důležitou součást vzdělání, která nám může dopomoci k lepší životní úrovni a sehnat výhodnější zaměstnání.³⁸³ S tímto výsledkem naprosto souhlasím, protože vzhledem k tomu, že na Tachovsku žijeme v těsné blízkosti německých hranic a pracujeme v německých

³⁷⁹ Viz příloha č. 10.

³⁸⁰ Viz příloha č. 8.

³⁸¹ Viz příloha č. 7.

³⁸² Viz příloha č. 9.

³⁸³ Viz příloha č. 15.

firmách či dokonce v Německu samotném, je znalost němčiny nebo jiného světového jazyka v podstatě nutností.

Výuka německého jazyka dnes ovšem na základních školách není tak častá, jako tomu bylo dříve. V převážné většině vede v žebříčku jazyků angličtina, která je považována za důležitější a využitelnější jazyk v praxi. S ruským jazykem se na základních školách v dnešní době také setkáváme, ale na Tachovsku nedosahuje zdaleka takových hodnot jako německý nebo anglický jazyk. V přiloženém grafu³⁸⁴ čísla této skutečnosti neodpovídají, protože ve výzkumu jsou zahrnuti i lidé, kteří na základní školu chodili již před rokem 1989, kdy byla všude povinná ruština.

Německý jazyk se dnes na základních školách většinou vyučuje jako 2. cizí jazyk nebo volitelný předmět od 7. třídy.³⁸⁵ U věkových skupin 18 – 26 let a 26 – 40 let je poměr povinných jazyků vyvážen mezi angličtinu a němčinu. Vyplývá to z dalšího grafu, kde je zobrazen počet respondentů, kteří se německý jazyk učili poprvé na základní škole.³⁸⁶

Úroveň současné výuky německého jazyka na základních školách je podle výzkumu dobrá.³⁸⁷ Není to výsledek, který jsem očekávala, ale vzhledem k tomu, že sama němčinu vyučuji, je to pro mne impulsem ke zkvalitnění výuky.

³⁸⁴ Viz příloha č. 11.

³⁸⁵ Viz příloha č. 12.

³⁸⁶ Viz příloha č. 13.

³⁸⁷ Viz příloha č. 14.

Závěr

Problematika českého a německého školství je fenomén, který se vyskytuje pouze v pohraničí naší republiky. V dobách, kdy se začala výuka národnostně rozdělovat, ve vnitrozemí již několik desítek let vedle sebe tyto instituce bez větších problémů existovaly. Domnívám se, že jsem touto prací důkladně a přehledně uspořádala vývoj obou národnostních institucí.

Původní obyvatelstvo Tachovska bychom dnes v regionu hledali marně. Většina obyvatel byla až do konce 2. světové války německé národnosti a byli po roce 1945 odsunuti do Německa. Čeští obyvatelé, kteří se sem přestěhovali po vzniku Československé republiky, byli donuceni ihned po podepsání Mnichovské dohody své domovy opustit a odstěhovat se do vnitrozemí. Z toho vyplývá, že dnes prakticky není možné potkat na Tachovsku někoho, kdo zde žil již před 2. světovou válkou a učil se v některé z menšinových škol. Dalším faktorem ovlivňujícím tuto skutečnost je stáří těchto lidí, protože se jedná svědectví o událostech blížících se stoletému výročí.

Školství na Tachovsku se pyšní dlouholetou tradicí. Přestože bylo v převážné většině německé, můžeme s jistotou konstatovat, že bylo v rámci možností kvalitní. Vyučovali zde většinou na tehdejší poměry kvalifikovaní učitelé, kteří svědomitě vedli své žáky. Svědčí o tom četné zápisy školních inspektorů, kteří ve svých každoročních zprávách většinou učitele chválili.

České školství se na Tachovsku začalo formovat poprvé v oblasti tzv. národnostního ostrůvku již v roce 1882. V této oblasti žila převážná a někdy i 100% většina českých obyvatel, kteří pro své děti žádali vyučování v jejich rodném jazyce. Na zakládání a podpoře českých menšinových škol se podílelo nejen ministerstvo školství a národní osvěty, ale i dva české spolky vzniklé na obranu českých menšin v pohraničí. Byly to Národní jednota pošumavská a Ústřední matice školská, které existenci českých škol podporovaly až do jejího násilného přerušení v roce 1938.

Ve svém praktickém výzkumu jsem došla k závěrům, že české školy byly velice dobře rozmístěny po celém Tachovsku a mohly tak být dobře dostupné pro české žáky. I tam, kde česká škola nebyla, si rodiče dětí mohli vybrat nějakou dostupnou školu v okolních obcích. Dále jsem shromáždila všechny dostupné dobové fotografie českých menšinových škol, které jsem porovnávala s objekty dodnes stojícími v obcích, a z mého

výzkumu vyplynulo, že většina objektů dnes již neslouží k účelům školním nýbrž obytným. Budovy většiny škol prošly většími i menšími rekonstrukcemi, ale jejich vnější podoba zůstala dodnes velmi dobře rozpoznatelná.

Z druhé části mého výzkumu vyvozují, že historické povědomí je u občanů Tachovska pěstováno na celkem vysoké úrovni, a proto i já jakožto učitelka dějepisu na Základní škole ve Starém Sedlišti budu v této tradici pokračovat a pokusím se ji ještě více pozvednout. Rozšíření německého jazyka je podle mého názoru také velmi široké, jen úroveň podle většiny respondentů ještě není tak vysoká. Doufám, že v budoucnu i já přispěji svým vyučováním k jejímu zlepšení.

Summary

My graduate thesis focuses on history of the Czech and German education in Tachov district. History of this territory is linked to the situation before the World War II. The population there was formed mostly by Germans. Czechs belonged to a minority. After the year 1918, the situation of Czech people got better, but it still was not good.

First of all, I made an analysis and a synthesis of literature. After that, I went to the archive in Tachov and studied historical literature. There were many chronicles and other books related to my topic.

The significant part of this graduate thesis describes Czech and German education in Tachov district in the 19th and 20th century. At first, education was performed in German schools, which remained there until 1945. Education in the Czech language in Tachov district began to form for the first time in the area of the so-called Czech national island in 1882. In this area there was a majority of Czech residents who wanted their children to be educated in Czech schools. The Czech schools remained open until 1938.

In my research, I compared school buildings in towns and villages with their historical photos. The second part of my research consists of a questionnaire. I explored historical knowledge of people and extension of German language in Tachov district.

The topic of the thesis greatly contributes to the Czech history and it is very important for people living in Tachov district.

Seznam použitých pramenů a literatury

Archivní pomůcky a prameny

BÍZOVÁ, Dana. Inventář Obecná škola s československým jazykem vyučovacím Hraničky (1927-1936). Evidenční číslo pomůcky: 137. SOKa Tachov: 2006.

BÍZOVÁ, Dana. Inventář Obecná škola s československým jazykem vyučovacím v Rozvadově (1933-1938). Evidenční číslo pomůcky: 141. SOKa Tachov: 2006.

BÍZOVÁ, Dana. Inventář Česká obecná škola v Sulislavi (1882 – 1914). Evidenční číslo pomůcky: 142. SOKa Tachov: 2006.

BÍZOVÁ, Dana. Inventář Česká státní škola národní Planá (1921-1938). Evidenční číslo pomůcky: 140. SOKa Tachov: 2006.

BÍZOVÁ, Dana a NOVOTNÁ, Markéta. Inventář Obecná a měšťanská chlapecká škola (německá) Tachov (1834-1945). Evidenční číslo pomůcky: 307. SOKa Tachov: 2008.

BÍZOVÁ, Dana a NOVOTNÁ, Markéta. Inventář Obecná škola (německá) Stříbro. (1932-1945). Evidenční číslo pomůcky: 301. SOKa Tachov: 2008.

BÍZOVÁ, Dana a NOVOTNÁ, Markéta. Inventář Obecná škola (německá) Svojšíň (1869-1943). Evidenční číslo pomůcky: 304. SOKa Tachov: 2008.

Státní okresní archiv Tachov. 1. DŠ Stříbro. Inv.č. 2. *Měšťanská škola Stříbro*. 1945-1950.

Státní okresní archiv Tachov. AM Stříbro. Č. fondu: 32. *Kronika města Stříbra*. 1921-1936.

Státní okresní archiv Tachov. ČOŠ Bezručice. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy s československým jazykem vyučovacím Bezručice*. 1927 – 1938.

Státní okresní archiv Tachov. ČOŠ Cebiv. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy s československým jazykem vyučovacím Cebiv*. 1925 – 1939.

Státní okresní archiv Tachov. ČOŠ Hraničky. Obecná škola s československým jazykem vyučovacím Hraničky. Inv. č. 1. *Třídní výkaz 1927/1928*.

Státní okresní archiv Tachov. ČOŠ Kladruby. Inv. č. 1. *Česká obecná škola národní Kladruby. 1925-1938.*

Státní okresní archiv Tachov. ČOŠ Pavlův Studenec. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy. 1928-1938.*

Státní okresní archiv Tachov. ČOŠ Sulislav. Inv. č. 1. *Kronika české obecné školy v Sulislavi. 1882-1889.*

Státní okresní archiv Tachov. ČOŠ Sulislav. Inv. č. 2. *Kronika české obecné školy v Sulislavi. 1889-1914.*

Státní okresní archiv Tachov. ČOŠ Sulislav. [Fotografie]. *Česká menšinová škola Sulislav.*

Státní okresní archiv Tachov. ČOŠ Tachov. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy v Tachově. 1921 – 1938.*

Státní okresní archiv Tachov. ČOŠ Vranov. Inv. č. 1. *Kronika české obecné školy ve Vranově. 1919-1930.*

Státní okresní archiv Tachov. ČOŠ Vranov. Inv. č. 2. *Kronika české obecné školy ve Vranově. 1929 – 1938.*

Státní okresní archiv Tachov. NDOMěšťŠ Tachov. Inv.č. 1. *Kronika dívčí obecné a měšťanské školy Tachov. 1890-1912.*

Státní okresní archiv Tachov. NChOMěšťŠ Tachov. Inv. č. 2. *Kronika obecné a měšťanské školy Tachov. 1876-1892.*

Státní okresní archiv Tachov. NChOMěšťŠ Tachov. Inv. č. 2. *Kronika obecné a měšťanské školy Tachov. 1876-1892.*

Státní okresní archiv Tachov. NChOMěšťŠ Tachov. Inv. č. 3. *Kronika obecné a měšťanské školy Tachov. 1892-1917.*

Státní okresní archiv Tachov. NOŠ Černošín. Inv. č. 2. *Kronika obecné školy Černošín. 1890-1919.*

Státní okresní archiv Tachov. NOŠ Halže. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy Halže*. 1928-1945.

Státní okresní archiv Tachov. NOŠ Staré Sedliště. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy Staré Sedliště*. 1880-1899.

Státní okresní archiv Tachov. NOŠ Stříbro. Inv. č. 1-54. *Obecná škola (německá) Stříbro*. 54 úředních knih. 1932-1945.

Státní okresní archiv Tachov. ZDŠ Černošín. *Kronika obecné a národní školy*. 1925 – 1938, 1940 – 1949.

Státní okresní archiv Tachov. ZDŠ Kostelec. Inv.č. 1. *Kronika obecné a národní školy*. 1926-1938, 1945-1950.

Státní okresní archiv Tachov. ZDŠ Svojsín. Inv. č. 1. *Kronika obecné, národní a základní školy Svojsín*. 1945-1978.

Státní okresní archiv Tachov. ZDŠ Ošelín. *Kronika školy Ošelín*. 1925-1951.

Státní okresní archiv Tachov. ZDŠ Pavlovice. Inv. č. 1. *Kronika obecné, národní a základní školy Pavlovice*. 1946-1973.

Státní okresní archiv Tachov. ZŠ Bor. Inv. č. 1. *Kronika měšťanské a střední školy*. 1945-1961.

Elektronické zdroje

Baroko. [online]. *Barokní večer*. Baroko 2015.cz: 2015. [cit. dne 19. 4. 2019].

Dostupné z www: <<http://www.baroko2015.cz/program/5/otevrene-barokni-zamky287/>>.

Český statistický úřad[online]. *Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2018*. Český statistický úřad, 30. dubna 2018. [cit. dne 19. 10. 2018].

Dostupné z www: <<https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-see2a5tx8j>>.

Google Mapy[online]. *Tachovsko*. Google, 2018. [cit. dne 19. 10. 2018]. Dostupné z: <<https://www.google.com/maps/place/Tachov>>.

Inventáře a katalogy Státního oblastního archivu v Plzni. [online]. Inventáře obecných německých škol na Tachovsku. Inventáře.cz: 2019. [Cit. dne 22. 6. 2019]. Dostupné z www:

<http://www.inventare.cz/pomucky?archiv=223107010&oddeleni=&nadpis=%C5%A1kol a&od=&do=&elektronicke=All&skupiny=All&sort_by=nid&sort_order=ASC>.

Města a obce [online]. *Plzeňský kraj. Tachov. Stříbro*. Webhouse, 1996. [cit. dne 20. 10. 2018]. Dostupné z www: <http://mesta.obce.cz/zs-kraj/vyhledat_kraj-43.htm>.

Město Tachov [online]. *Historie města Tachov*. Tachov-město.cz, 2014. [cit. dne 15. 11. 2018]. Dostupné z www: <<https://www.tachov-mesto.cz/historie-mesta-tachov.html>>.

Oficiální stránky obce Cebiv. [online]. *Zámek Cebiv*. Cebiv.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <<https://www.cebiv.cz/informace-o-obci/historie/zamek-cebiv/>>.

Ošelín oficiální stránky obce. [online]. *Historie obce Ošelín a jeho okolí*. Ošelín.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <<http://www.oselin.cz/obec-92/informace-o-obci-a-jejim-okoli/oselin/historie/>>.

Památník Terezín[online]. *Školství za protektorátu*. Památník Terezín, 2016. [cit. dne 22. 5. 2019]. Dostupné z www: <<https://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/index.php/kolstvi-za-protektoratu>>.

REVIS Tachov. *Historie*. REVIS.cz: 2012.[Cit. dne 20. 6. 2019]. Dostupné z www: <<http://www.revis-tachov.cz/historie-o-nas.html>>.

Sdružení Svojšín. [online]. *Dobová fotografie obce Svojšín*. Sdruzeni-svojsin.cz: 2019. [cit. dne 19. 6. 2019]. Dostupné z www: <<http://www.sdruzeni-svojsin.net/obec2.htm>>.

Soupis památek. [online] *Zámek Ošelín*. Soupispamatek.cz: 2019. [cit. dne 19. 4. 2019]. Dostupné z www: <https://www.soupispamatek.cz/ar1-kcz/cs/detail-kcz_un_auth-0003703-Zamek-Oselin/>.

Státní oblastní archiv v Plzni [online]. *Správní vývoj okresu Tachov*. SOA Plzeň, 2018. [cit. dne 19. 10. 2018]. Dostupné z www: < <http://www.soaplzen.cz/soka-tc/spravni-vyvoj>>.

Střední odborná škola Stříbro. [online]. *Fotografie budovy školy*. Sosstribro.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <<http://www.sosstribro.cz/>>.

Střední škola živnostenská a Základní škola, Planá. [online]. *Historie školy*. Sszplana.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <<http://www.sszplana.cz/historie-skoly.html>>.

Tachovský deník. [online]. *Zámek už nebude ostudou obce, majitel ho opraví*. Deník.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/zamek-uz-nebude-ostudou-obce-novy-majitel-ho-opravi-20180904.html>.

Ústav pro jazyk český AV ČR. [online]. *O dnešním stavu nářečí na bývalém menšinovém ostrůvku stříbrském*. Ústav pro jazyk český AV ČR.cz: 2011. [cit. dne 16. 1. 2019]. Dostupné z www:<<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4156>>.

Zaniklé obce [online]. *Okres Tachov*. Zanikleobce.cz, 2015. [cit. dne 20. 10. 2018]. Dostupné z www: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?menu=11&okr=3410>>.

Zámek Bor. [online]. *Zámek Bor – pokračující rekonstrukce*. Zámek Bor.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <<http://www.zamekbor.cz/o-zamku/rekonstrukce-zamku>>.

ZŠ Konstantinovy Lázně. [online]. *Historie české školy*. ZŠ Konstantinovy Lázně: 2019. [cit. dne 19. 4. 2019] Dostupné z www: <<http://www.zskonstantinovylazne.cz/o-skole/historie/historie-ceske-mensinove-skoly-v-kl/>>.

Literatura

ANDRŠ, Ilja. *Město Přimda*. Přimda: Městský úřad Přimda, 2003. 46. s.

BAXA, Václav a NOVOTNÁ, Markéta a PRÁŠIL, Petr. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích*. Hostivice: Baron, 2008. 252 s. ISBN 978-80-86914-57-2.

BAXA, Václav a NOVOTNÁ, Markéta a PRÁŠIL, Petr. *Tachovsko na starých pohlednicích*. Hostivice: Baron, 2008. 312 s. ISBN 978-80-86914-60-2.

CVRK, Miroslav. *Škola... od kdy, kde a jak*. Plzeň: Miroslav Cvrk, 2014. 56 s.

ČECHURA, Jiří. *Kladruby v pohledu devíti staletí*. Plzeň: Gis-Stylizace, 1995. 120 s.

DOLEŽAL, Jiří. *Česká kultura za protektorátu: Školství, písemnictví, kinematografie*. 284 s. Praha: Národní filmový archiv, 1996. S. 38. ISBN 80-7004-085-8

FATKOVÁ, Gabriela. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2014. 141 s. ISBN 978-80-261-0423-0.

HALOVÁ, Miroslava. *Tachov v datech*. In: Sborník okresního muzea v Tachově 1969/3. 44 s. Tachov: Okresní muzeum v Tachově, 1969. S. 5 - 23.

HORA, Jaroslav. *Jubilejní sborník Jednatelského odboru Národní jednoty pošumavské v Plzni: 1884- 1934*. Plzeň: Národní jednota pošumavská, 1934. 165 s.

KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-2429-4.

KUMPERA, Jan. *Západočeský kraj A-Z: historie, památky, příroda. O významné osobnosti doplnil Viktor Viktora*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989. 230 s. ISBN 80-7088-005-8.

KUNZMANN, Rudolf. *Vzpomínka na českou menšinovou školu v Boru u Tachova*. In: *Sborník okresního muzea v Tachově 1970/5*. 48 s. Tachov: Okresní muzeum v Tachově, 1970. S. 40.

LUKAVSKÝ, František. *Pro záchranu Čechů na zněmčeném českém západě*. 88 s. Plzeň: Národní jednota pošumavská, 1928. Příloha č. 1 - ŠIMON, L. *Národnostní mapa západních Čech*.

MORKES, František. *Devětkrát o českém školství : (přehledný průvodce)*. V Praze: Pedagogické muzeum J.A. Komenského, 2004. 52 s. ISBN 80-901461-6-3.

MORKES, František. *Kapitoly o školství, o ministerstvu a jeho představitelích: (období let 1848-2001)*. Praha: Pedagogické muzeum J. A. Komenského, 2002. 122 s. ISBN 80-901461-9-8

MORKES, František. *Učitelé a školy v proměnách času: (pokus o základní chronologii 1774-1946)*. 1. vyd. Plzeň: Pedagogické centrum, 1999. 59 s. ISBN 80-7020-051-0.

PEROUTKA, Otakar. Vzpomínky starého menšinového učitele. In: Sborník okresního muzea v Tachově 1972/8. 47 s. Tachov: Okresní muzeum v Tachově, 1972. S. 19-38.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa II. Tachovsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2011. 328 s. ISBN 978-80-87316-16-0.

RÁDL, Emanuel. *Válka Čechů s Němci*. Praha: Melantrich, 1993. 295 s. ISBN 80-7023-147-5.

ŘEHÁČEK, Karel. *Češi a Němci na jihozápadě Čech 1880-1938*. Plzeň: Dimenze, 2002. 169 s. ISBN 80-901379-9-7

SOMR, Miroslav aj. *Dějiny školství a pedagogiky: Celost. vysokošk. učebnice*. Praha: SPN, 1987. 359 s.

SVOBODA, Jaroslav. *Školství v období protektorátu*. 1. vyd. České Budějovice: Nová Forma, 2010. 72 s. ISBN 978-80-87313-67-1.

ŠTVERÁK, Vladimír a ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. Praha: Karolinum, 2001. 100 s. ISBN 80-7184-797-6.

ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 307 s. Učebnice pro vysoké školy.

VONDRÁČEK, Karel. *50 let Národní jednoty pošumavské 1884 - 1934*. 532 s. Praha: Národní jednota pošumavská. 1934. S. 176.

Kvalifikační práce

KOČÁREK, Tomáš. *Odsun Němců z bývalých politických okresů Tachov a Stříbro*. Plzeň, 2009. 125 s. Diplomová práce. Západočeská univerzita, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Miroslav Breitfelder. S. 86.

Přílohy

Seznam textových příloh

Příloha č. 1 – Počet Němců odsunutých z Tachovska po roce 1945

Příloha č. 2 – Německé školy na Tachovsku před rokem 1945

Příloha č. 3 - Dotazník k regionálnímu empirickému výzkumu

Příloha č. 4 - Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 5 – Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 6 – Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 7 - Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 8 – Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 9 - Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 10 - Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 11 - Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 12 - Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 13 - Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 14 - Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 15 - Graf vztahující se k dotazníku

Seznam obrazových příloh

Příloha č. 16 – Mapa Tachovska

Příloha č. 17 – Národnostní mapa západních Čech

Příloha č. 18 – Menšinový školní inspektor Antonín Follprecht

Příloha č. 19 – Prof. Dr. František Lukavský

Příloha č. 20 – Česká menšinová škola Bezručice

Příloha č. 21 – Česká menšinová škola Bezručice v roce 2019

Příloha č. 22 – Česká menšinová škola Bor

Příloha č. 23 – Česká menšinová škola Bor v roce 2019

Příloha č. 24 – Česká menšinová škola Cebiv

Příloha č. 25 – Česká menšinová škola Cebiv v roce 2019

Příloha č. 26 – Česká menšinová škola Černošín

Příloha č. 27 – Česká menšinová škola Černošín v roce 2019

Příloha č. 28 – Česká menšinová škola Hraničky

- Příloha č. 29 – Česká menšinová škola Hraničky v roce 2019
- Příloha č. 30 – Česká menšinová škola Kladruby
- Příloha č. 31 – Česká menšinová škola Kladruby v roce 2019
- Příloha č. 32 – Česká menšinová škola Konstantinovy Lázně
- Příloha č. 33 – Česká menšinová škola Konstantinovy Lázně v roce 2019
- Příloha č. 34 – Česká menšinová škola v Kostelci
- Příloha č. 35 – Česká menšinová škola v Kostelci v roce 2019
- Příloha č. 36 – Česká menšinová škola Ošelín
- Příloha č. 37 – Česká menšinová škola Ošelín v roce 2019
- Příloha č. 38 – Česká menšinová škola Pavlův Studenec
- Příloha č. 39 – Česká menšinová škola Pavlův Studenec v roce 2019
- Příloha č. 40 - Česká menšinová škola Planá
- Příloha č. 41 – Česká menšinová škola Planá v roce 2019
- Příloha č. 42 – Česká menšinová škola Rozvadov v roce 1933
- Příloha č. 43 - Česká menšinová škola Stříbro v roce 2019
- Příloha č. 44 - Česká menšinová škola Sulislav
- Příloha č. 45 – Česká menšinová škola Sulislav v roce 2019
- Příloha č. 46 – Česká menšinová škola Svojšín
- Příloha č. 47 – Česká menšinová škola Svojšín v roce 2019
- Příloha č. 48 – Česká menšinová škola Tachov v roce 1921
- Příloha č. 49 – Česká menšinová škola Tachov v roce 2019
- Příloha č. 50 – Česká menšinová škola Tachov - nová budova
- Příloha č. 51 – Česká menšinová škola Tachov v roce 2019 - nová budova
- Příloha č. 52 – Česká menšinová škola Vranov v roce 2019

Textové přílohy

Příloha č. 1 – Počet Němců odsunutých z Tachovska po roce 1945³⁸⁸

	Obec, ze které byli odsunuti	Celkový počet odsunutých osob
1	Bažantov	187
2	Bernartice	251
3	Bíletín	37
4	Bohuslav	126
5	Boječnice	113
6	Bonětice	127
7	Bor	1304
8	Boreček	2
9	Borek	49
10	Borovany	75
11	Branka	88
12	Březí	62
13	Ctiboř	123
14	Částkov	125
15	Čečkovice	187
16	Darmyšl	253
17	Dehetná	39
18	Diana	1
19	Doly	89
20	Dlouhý Újezd	488
21	Dubec	57
22	Halže	390
23	Hošťka	630
24	Hraničky	64
25	Jadruž	67
26	Jalový Dvůr	271
27	Jedlina	305

³⁸⁸ KOČÁREK, Tomáš. *Odsun Němců z bývalých politických okresů Tachov a Stříbro*. Plzeň, 2009. 125 s. Diplomová práce. Západočeská univerzita, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Miroslav Breitfelder. Příloha č. 13-31.

28	Kosov	133
29	Kundratice	88
30	Kurojedy	95
31	Labuť	266
32	Lesná	283
33	Lom	126
34	Lučina	401
35	Lužná	33
36	Malé Dvorce	39
37	Malý Ropotín	94
38	Málkov	15
39	Málkovice	146
40	Malovice	9
41	Maršovy Chody	50
42	Mchov	81
43	Milíře	519
44	Mlýnec	118
45	Muckov	15
46	Mýto	144
47	Nová Hospoda	7
48	Nová Ves	716
49	Nové Domky	157
50	Nové Sedliště	322
51	Nový Dvůr	9
52	Nový Mlýn	1
53	Obora	103
54	Oldřichov	187
55	Olešná	203
56	Ostrov	97
57	Pastvina	20
58	Pavlíkov	96
59	Pavlův Studenec	266
60	Pernolec	80

61	Písařova Vesce	222
62	Pořejov	244
63	Přimda	466
64	Racov	354
65	Rájov	108
66	Rozvadov	325
67	Skviřín	183
68	Souměř	113
69	Stará Knížecí Huť	10
70	Staré Sedliště	772
71	Staré Sedlo	177
72	Strachovice	102
73	Stráž	776
74	Studánka	582
75	Svatá Kateřina	214
76	Svobodka	108
77	Tachov	4141
78	Tisová	162
79	Trnová	450
80	Třískolupy	122
81	Újezd	162
82	Úšava	187
83	Valcha	13
84	Velké Dvorce	189
85	Velký Rapotín	118
86	Vítkov	199
87	Vysočany	79
88	Výšina	302
89	Zahájí	3
90	Žebráky	297

Příloha č. 2 – Německé školy na Tachovsku před rokem 1945³⁸⁹

	Obecná německá škola	Doba existence školy
1	Benešovice	1918 – 1945
2	Bernartice	1888 – 1945
3	Bezdrůžice	1799 – 1944
4	Boněnov	1919 – 1945
5	Bor	1870 – 1923
6	Borovany	1886 – 1945
7	Brod nad Tichou	1919 – 1945
8	Broumov	1874 – 1918
9	Ctiboř	1907 – 1932
10	Částkov	1880 – 1939
11	Čeliv	1918 – 1932
12	Černošín	1792 – 1943
13	Damnov	1870 – 1945
14	Dlouhý Újezd	1872 – 1937
15	Dolní Jadruž	1885 – 1920
16	Erpužice	1891 – 1934
17	Halže	1928 – 1945
18	Holostřevy	1893 – 1937
19	Chodský Újezd	1877 – 1894
20	Jadruž	1935 – 1945
21	Jalový Dvůr	1890 – 1945
22	Jedlina	1921 – 1936
23	Jemnice	1919 – 1936
24	Kladruby	1937 – 1945
25	Kočov	1918 – 1945
26	Kšice	1912 – 1936
27	Kurojedy	1887 – 1919

³⁸⁹ Inventáře a katalogy Státního oblastního archivu v Plzni. [online]. Inventáře obecných německých škol na Tachovsku. Inventáře.cz: 2019. [Cit. dne 22. 6. 2019]. Dostupné z www.inventare.cz/pomucky?archiv=223107010&oddeleni=&nadpis=%C5%A1kola&od=&do=&elektronicke=All&skupiny=All&sort_by=nid&sort_order=ASC.

28	Labuť	1869 – 1944
29	Lhota u Stříbra	1884 – 1934
30	Lom u Tachova	1881 – 1945
31	Lučina	1892 – 1945
32	Maršovy Chody	1880 – 1945
33	Mchov	1886 – 1921
34	Michalovy Hory	1887 – 1930
35	Milevo	1893 – 1919
36	Milíkov	1892 – 1945
37	Nahý Újezdec	1893 – 1938
38	Nedražice	1890 – 1945
39	Nová Ves	1941 – 1944
40	Nové Sedliště	1920 – 1941
41	Olbramov	1885 – 1944
42	Oldřichov	1920 – 1944
43	Ostrov	1886 – 1921
44	Ošelín	1918 – 1941
45	Pačín	1889 – 1938
46	Pavlovice	1926 – 1945
47	Pavlův Studenec (Přední)	1898 – 1944
48	Pavlův Studenec (Zadní)	1908 – 1911
49	Pořejov	1919 – 1944
50	Rozvadov	1929 – 1930
51	Staré Sedliště	1880 – 1945
52	Stříbro	1932 – 1945
53	Sulislav	1891 – 1918
54	Svatá Kateřina	1919 – 1944
55	Svojšín	1869 – 1943
56	Sytno	1908 – 1945
57	Tachov (Dívčí škola)	1892 – 1943
58	Tachov (Chlapecká škola)	1834 – 1945
59	Těchlovice	1874 – 1945
60	Tisová	1880 – 1938

61	Újezd pod Přimdou	1925 – 1938
62	Vítkov	1892 – 1939
63	Vranov	1882 – 1945
64	Zadní Milíře	1932 – 1945

Příloha č. 3 - Dotazník k regionálnímu empirickému výzkumu

Vážená respondentko, vážený respondent,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku vztahujícího se k výuce německého jazyka na Tachovsku. Dotazník je součástí, přílohou, mé **diplomové práce: „Dějiny českého a německého školství na Tachovsku“**.

Dotazník je zcela anonymní a bude použit jako dílčí praktická část mé práce.

Úkolem je zaškrtnout u 12 otázek pouze jednu nabízenou odpověď, na základě vlastního mínění.

Předem děkuji za pozorné vyplnění dotazníku.

Studentka Katedry historie Západočeské univerzity v Plzni

Bc. Hana Marková

Pohlaví respondenta:

muž žena

Věková kategorie:

- a) 12 – 18 b) 18 - 26
c) 26 - 40 d) 40 a více

Na Tachovsku před rokem 1945 žilo podle mého názoru převážně obyvatelstvo:

- a) české národnosti
b) německé národnosti
c) polské národnosti
d) slovenské národnosti

Do r. 1945 byla na Tachovsku většina škol:

- a) českých
b) německých
c) jazykově smíšených

Myslím, že většina českých menšinových škol v pohraničí byla založena:

- a) během 1. světové války
b) po vzniku Československa
c) před rokem 1900
d) po roce 1938

„Český národnostní ostrůvek“ označoval ve 30. letech 20. stol. území, na kterém:

- a) nežili žádní Češi
b) Češi tvořili většinu obyvatelstva
c) Češi tvořili menšinu obyvatelstva
d) podíl Čechů a Němců byl stejný

Zakládání českých škol po roce 1918 na Tachovsku se neobešlo bez národnostních konfliktů. Většinou šlo o:

- a) sousedské hádky mezi Čechy a Němci
b) zákazy vstupu Čechů do veřejných budov
c) násilné útoky ze strany Čechů
d) odmítání styků s Čechy a protesty proti počesťování regionu ze strany Němců

Povinný (1.) cizí jazyk na ZŠ v době Vaší povinné školní docházky byla/je:

- a) angličtina
- b) němčina
- c) ruština
- d) francouzština

Němčina na ZŠ v době Vaší povinné školní docházky byla/je:

- a) 1. cizí jazyk
- b) 2. cizí jazyk
- c) volitelný předmět
- d) předmět se na ZŠ nevyučoval

Německy jsem se poprvé učil/a:

- a) na základní škole
- b) na střední škole/učilišti/gymnáziu
- c) na vysoké škole
- d) jsem samouk
- e) jinde: _____
- f) neučil/a jsem se ho vůbec

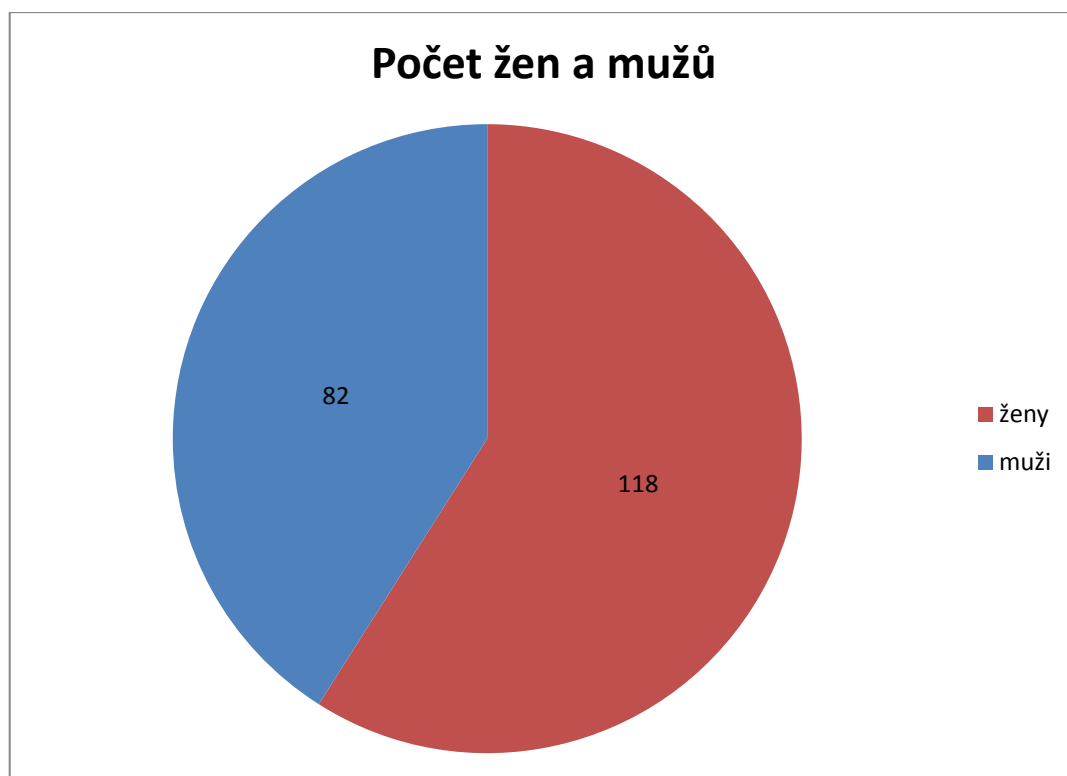
Výuka německého jazyka na mé ZŠ byla/je:

- a) výborná
- b) velmi dobrá
- c) dobrá
- d) dostatečná
- e) nedostatečná

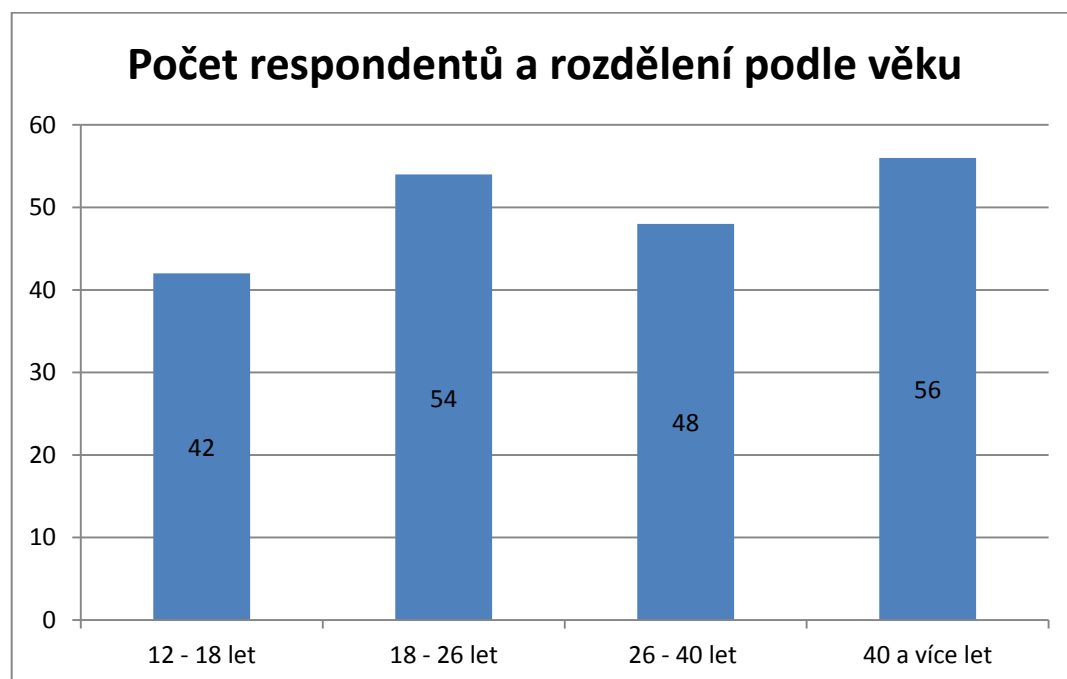
Znalost německého jazyka ve svém regionu považuji za:

- a) důležitou a využitelnou součástí vzdělání
- b) prostředek k získání lepší pracovní pozice
- c) využitelnou pouze při nakupování v Německu
- d) využitelnou pro komunikaci během setkání s Němci
- e) nedůležitou

Příloha č. 4 - Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 5 – Graf vztahující se k dotazníku

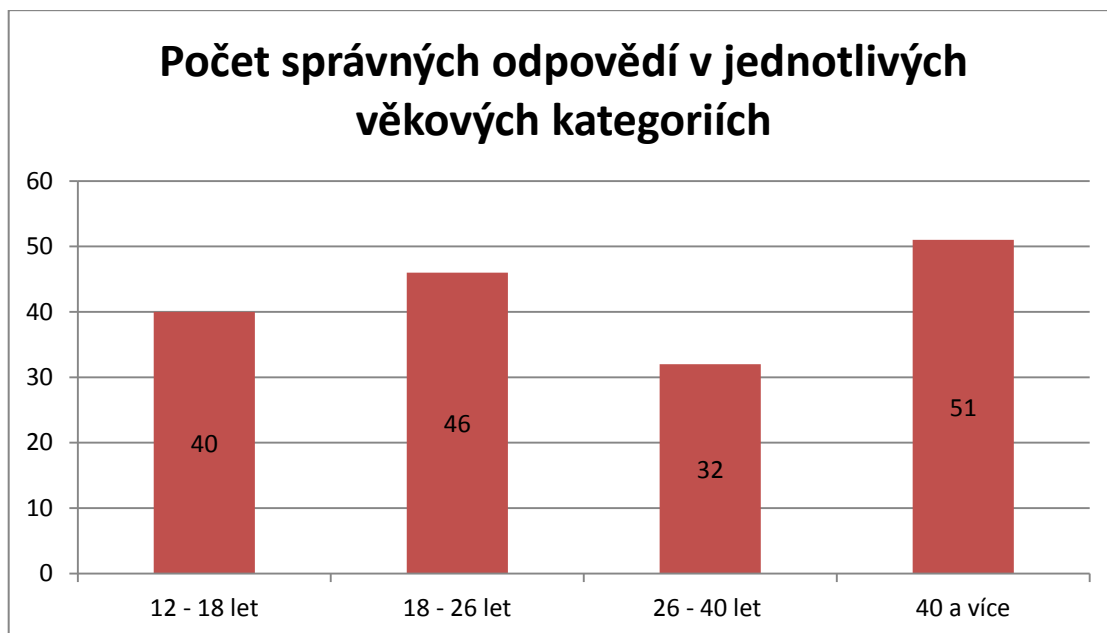

Celkový počet respondentů: **200**

Příloha č. 6 – Graf vztahující se k dotazníku

Na Tachovsku před rokem 1945 žilo převážně obyvatelstvo **německé národnosti**.

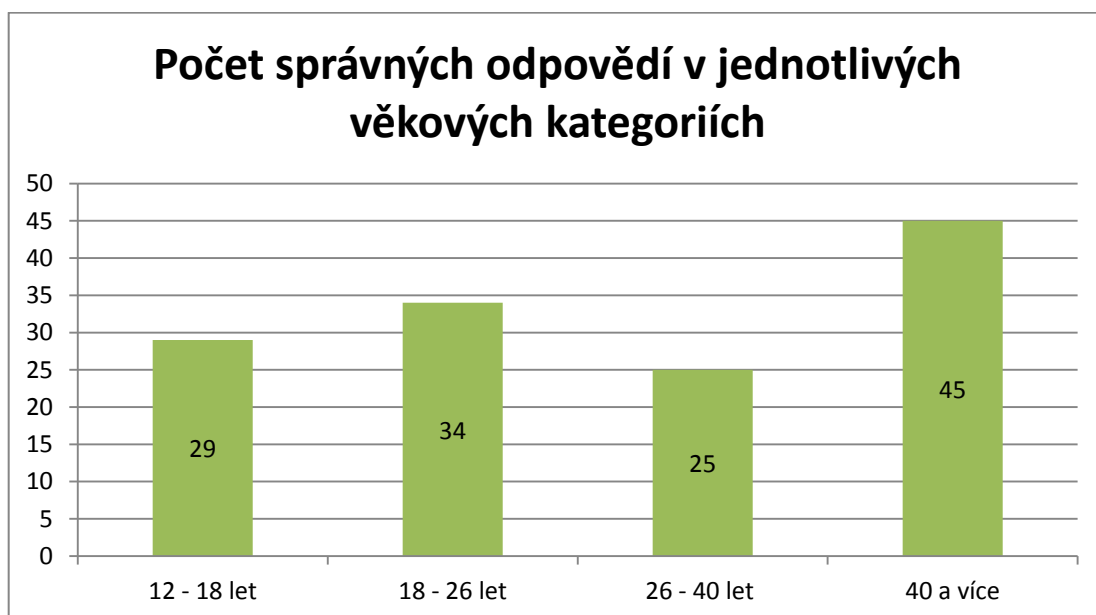
Druhá nejčastější odpověď: **české národnosti**

Příloha č. 7 - Graf vztahující se k dotazníku

Do r. 1945 byla na Tachovsku většina škol **německých**.

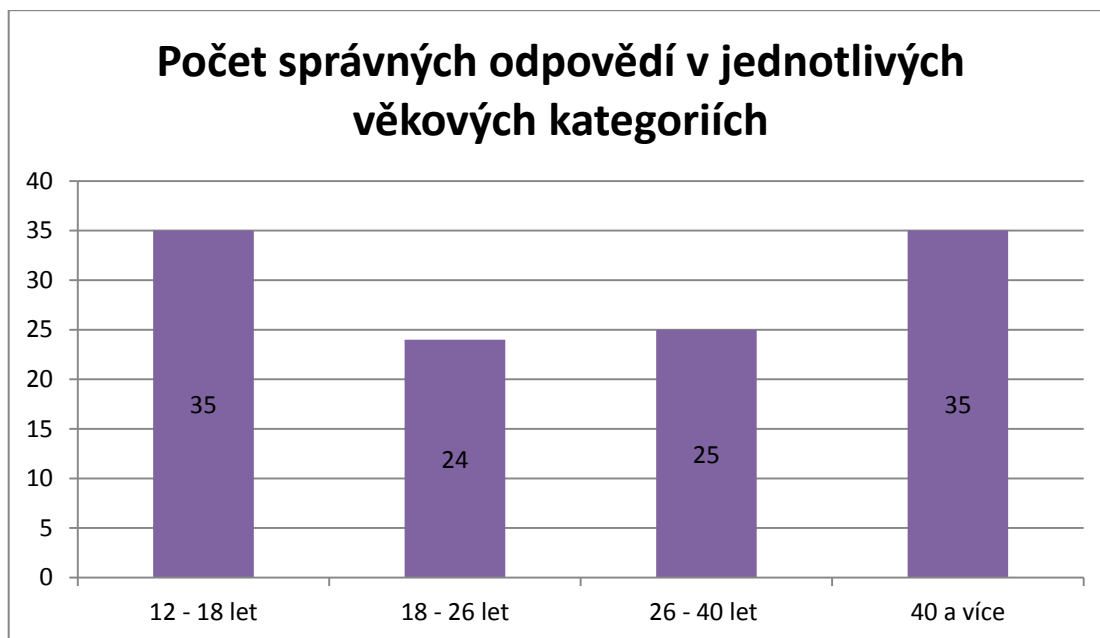
Druhá nejčastější odpověď: **jazykově smíšených**

Příloha č. 8 – Graf vztahující se k dotazníku

Většina českých menšinových škol byla založena **po vzniku Československa**.

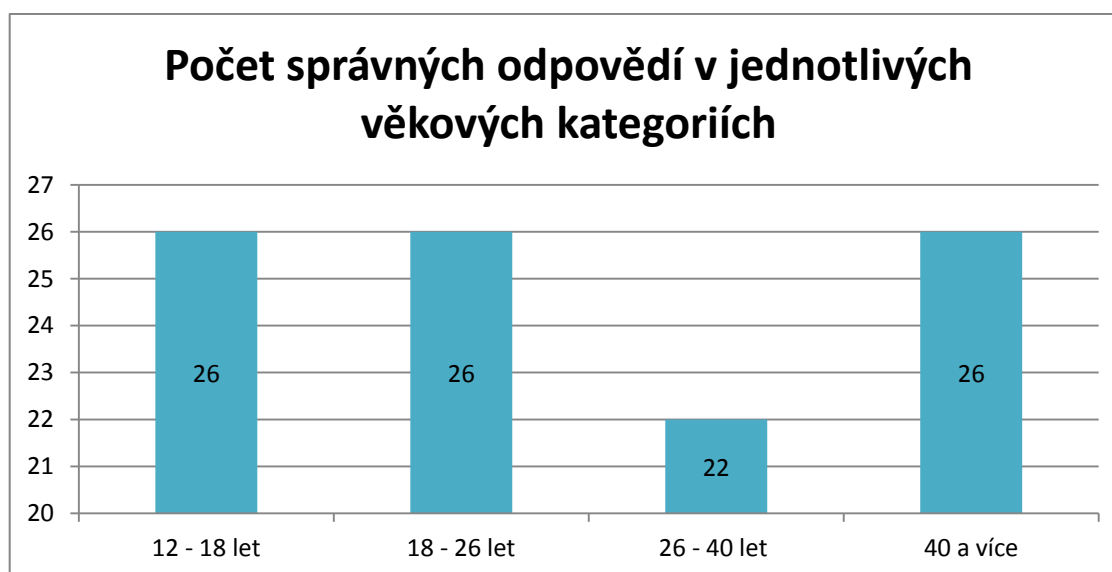
Druhá nejčastější odpověď: **po roce 1938**

Příloha č. 9 - Graf vztahující se k dotazníku

„Český národnostní ostrůvek“ označoval území, na kterém **Češi tvořili většinu obyvatelstva**.

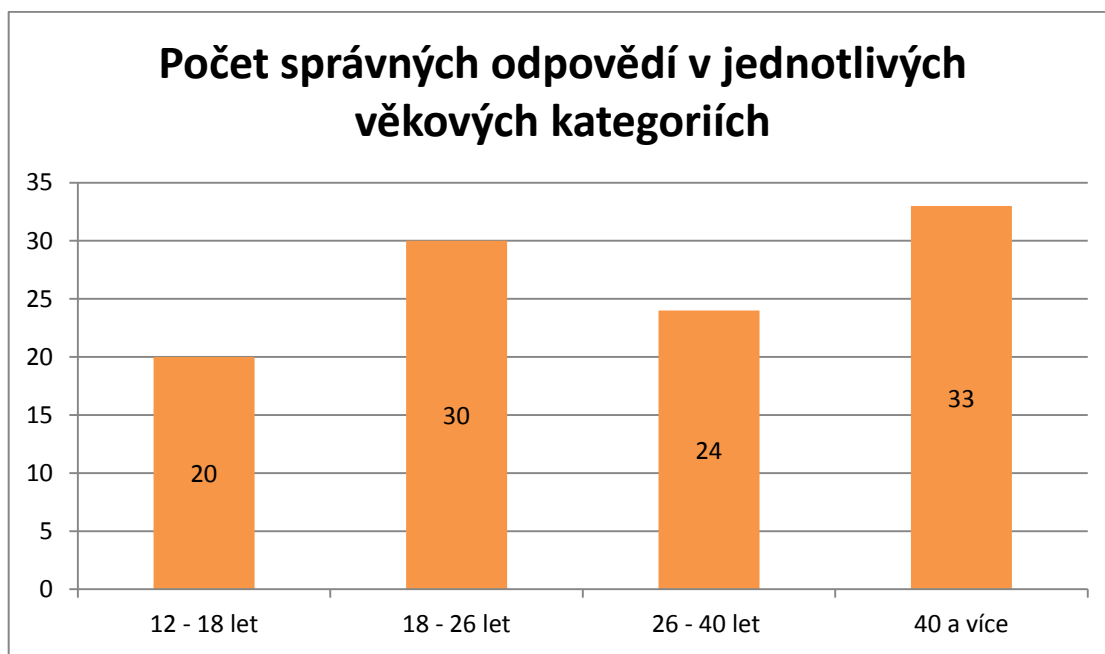
Druhá nejčastější odpověď: **Češi tvořili menšinu obyvatelstva**

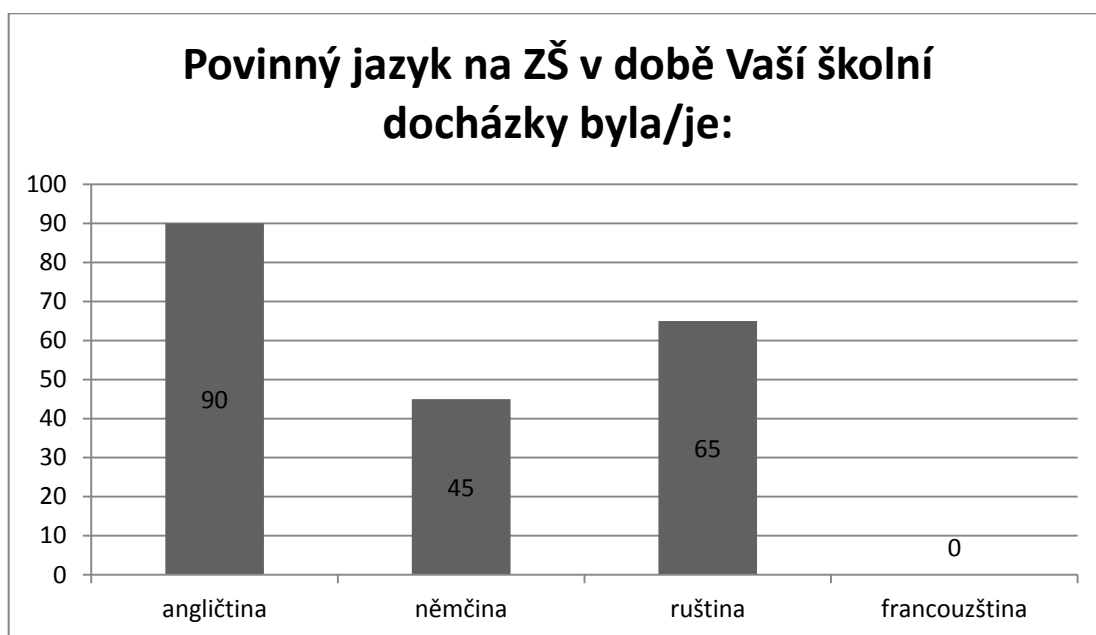
Příloha č. 10 - Graf vztahující se k dotazníku

Zakládání českých škol po roce 1918 na Tachovsku se neobešlo bez národnostních konfliktů. Většinou šlo o **odmítání styků s Čechy a protesty proti počesťování regionu ze strany Němců.**

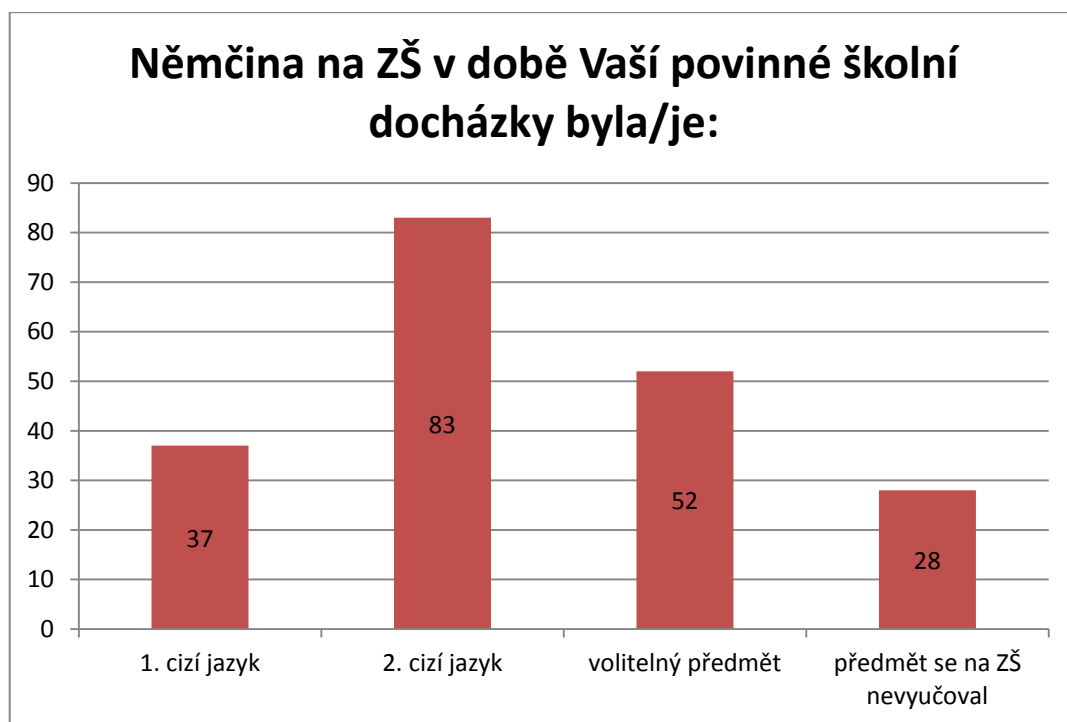
Druhá nejčastější odpověď: **sousedské hádky mezi Čechy a Němci**

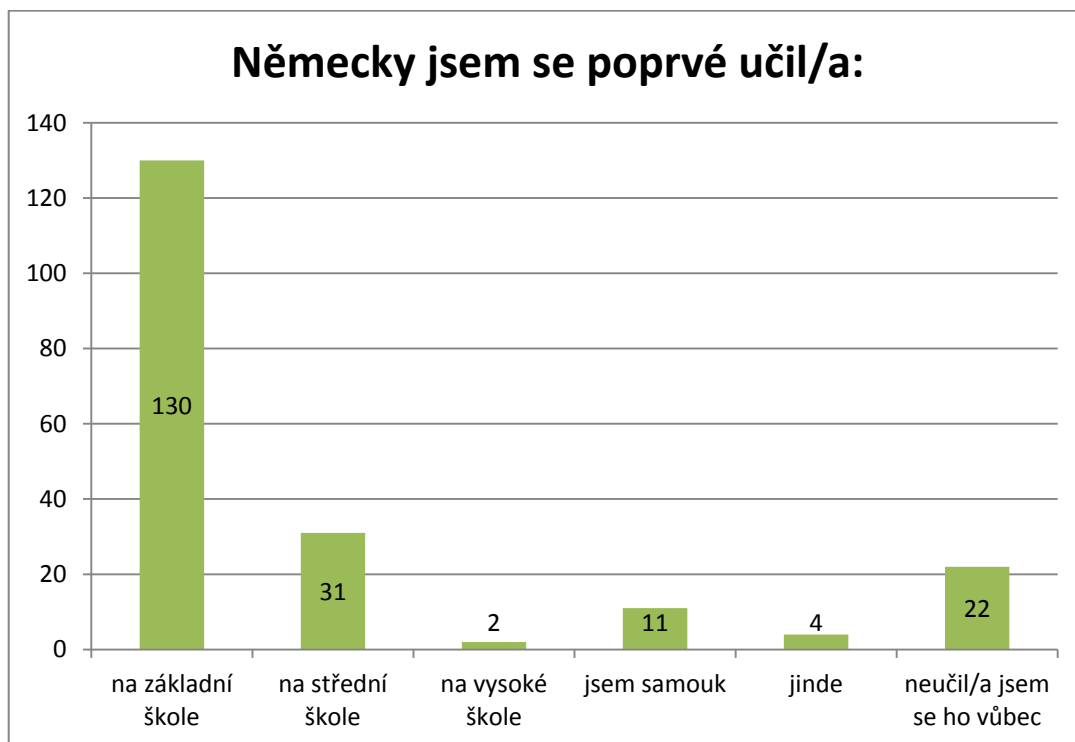
Příloha č. 11 - Graf vztahující se k dotazníku

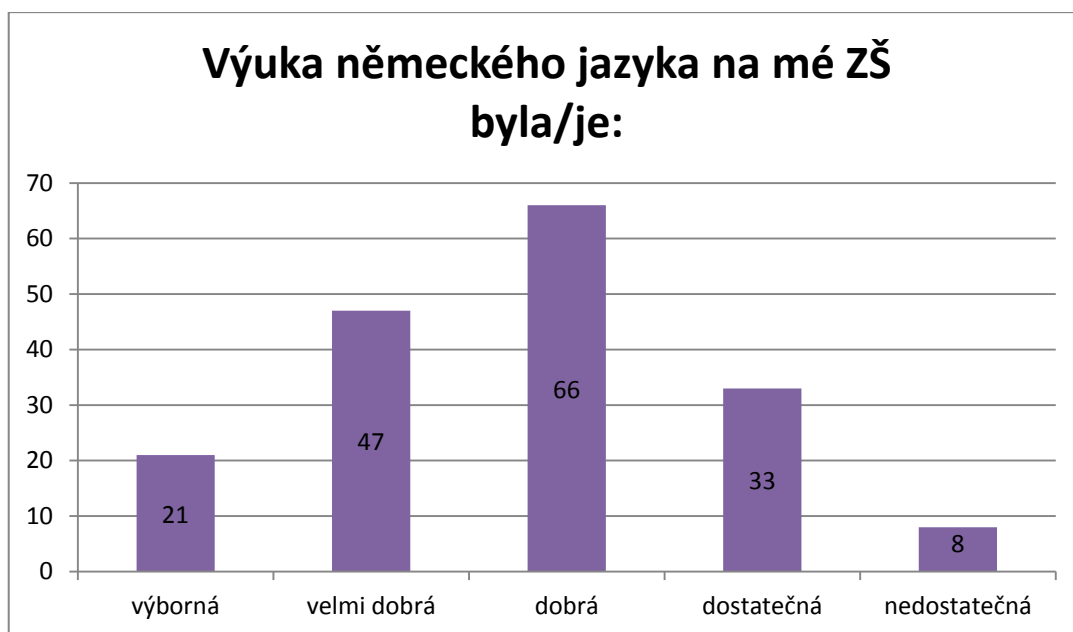
Příloha č. 12 - Graf vztahující se k dotazníku

Příloha č. 13 - Graf vztahující se k dotazníku

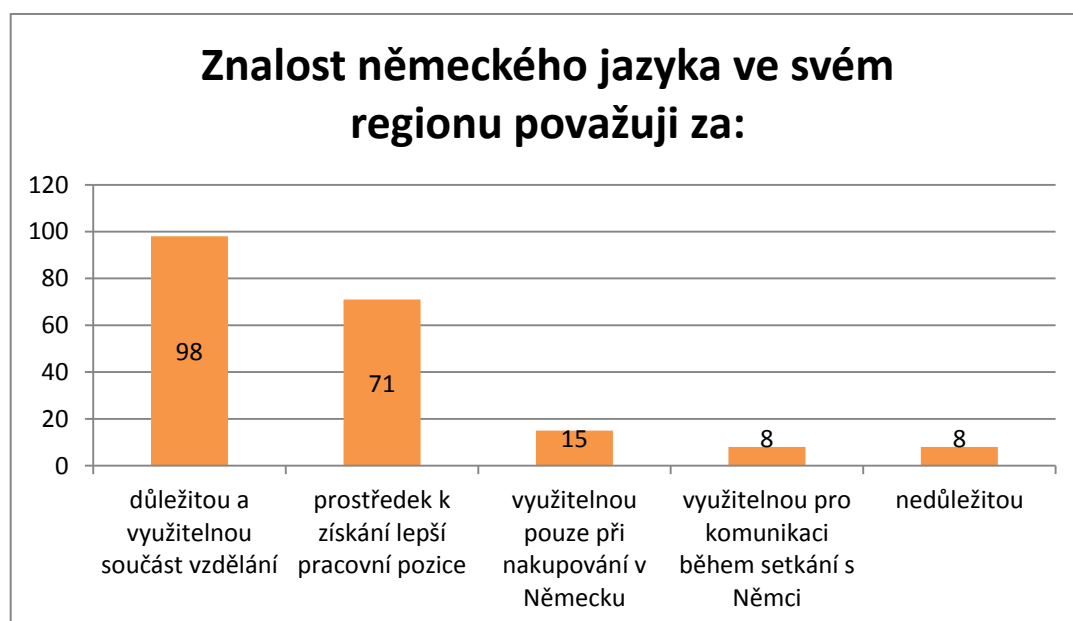

Příloha č. 14 - Graf vztahující se k dotazníku

Celkem 22 respondentů nehodnotilo kvalitu výuky, protože se nikdy německý jazyk neučili.

Příloha č. 15 - Graf vztahující se k dotazníku

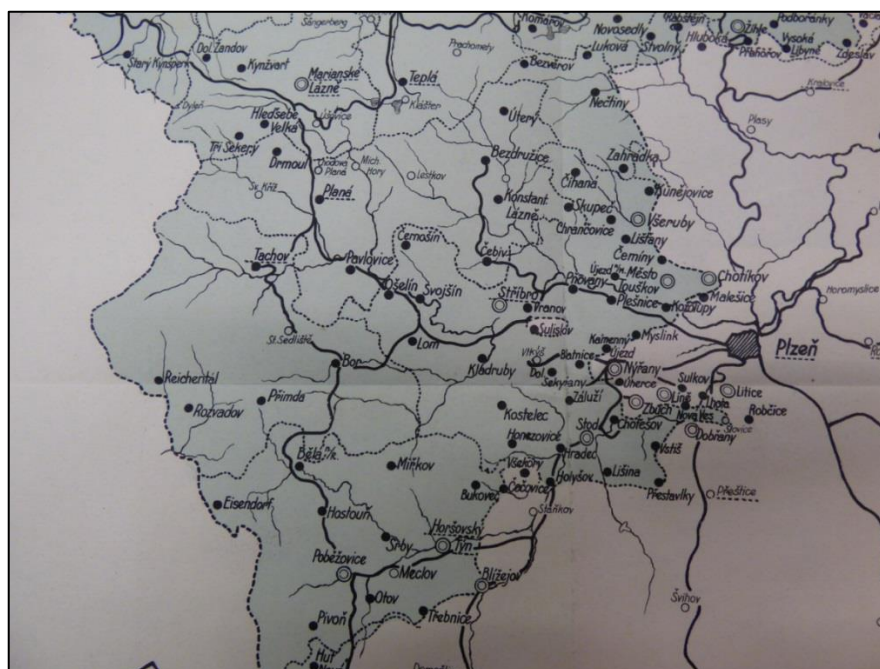

Obrazové přílohy

Příloha č. 16 – Mapa Tachovska³⁹⁰

Příloha č. 17 – Národnostní mapa západních Čech³⁹¹

³⁹⁰Google Maps[online]. Tachovsko. Google, 2018. [cit. dne 19. 10. 2018].

Dostupné z: <<https://www.google.com/maps/place/Tachov>>.

³⁹¹LUKAVSKÝ, František. *Pro záchranu Čechů na změnčeném českém západě*. 88 s. Plzeň: 1928. Příloha č. 1 - ŠIMON, L. *Národnostní mapa západních Čech*.

Příloha č. 18 – Menšinový školní inspektor Antonín Follprecht³⁹²

Příloha č. 19 – Prof. Dr. František Lukavský³⁹³

³⁹² VONDRÁČEK, Karel. *50 let Národní jednoty pošumavské 1884 - 1934*. 532 s. Praha: 1934. S. 176.

³⁹³ Tamtéž, S. 371.

Příloha č. 20 – Česká menšinová škola Bezručice³⁹⁴

Příloha č. 21 – Česká menšinová škola Bezručice v roce 2019³⁹⁵

³⁹⁴ SOKa Tachov. ČOŠ Bezručice. Inv. č. 1. *Kronika obecné školy s československým jazykem vyučovacím Bezručice. 1927 – 1938.*

³⁹⁵ Foto autorka (2019).

Příloha č. 22 – Česká menšinová škola Bor³⁹⁶

Příloha č. 23 – Česká menšinová škola Bor v roce 2019³⁹⁷

³⁹⁶ KUNZMANN, Rudolf. Vzpomínka na českou menšinovou školu v Boru u Tachova. In: *Sborník okresního muzea v Tachově 1970/5*. 48 s. Tachov: Okresní muzeum v Tachově, 1970. S. 40.

³⁹⁷ Foto autorka (2019).

Příloha č. 24 – Česká menšinová škola Cebiv³⁹⁸

Příloha č. 25 – Česká menšinová škola Cebiv v roce 2019³⁹⁹

³⁹⁸ Baroko. [online]. *Barokní večer*. Baroko 2015.cz: 2015. [cit. dne 19. 4. 2019]

Dostupné z [www: <http://www.baroko2015.cz/program/5/otevrene-barokni-zamky287/>](http://www.baroko2015.cz/program/5/otevrene-barokni-zamky287/).

³⁹⁹ Foto autorka (2019).

Příloha č. 26 – Česká menšinová škola Černošín⁴⁰⁰

Příloha č. 27 – Česká menšinová škola Černošín v roce 2019⁴⁰¹

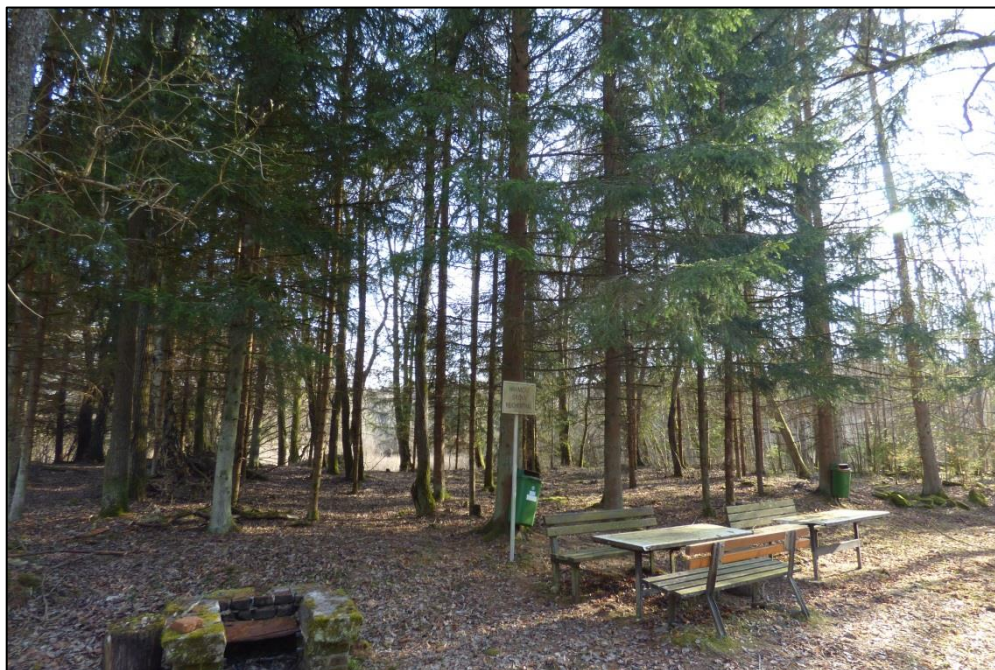
⁴⁰⁰ CVRK, Miroslav. *Škola... od kdy, kde a jak*. 56 s. Plzeň: 2014. S. 36.

⁴⁰¹ Foto autorka (2019).

Příloha č. 28 – Česká menšinová škola Hraničky⁴⁰²

Příloha č. 29 – Česká menšinová škola Hraničky v roce 2019⁴⁰³

⁴⁰² PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa II. Tachovsko*. 328 s. Domažlice: 2011. S. 110.

⁴⁰³ Foto autorka (2019).

Příloha č. 30 – Česká menšinová škola Kladruby⁴⁰⁴

Příloha č. 31 – Česká menšinová škola Kladruby v roce 2019⁴⁰⁵

⁴⁰⁴ SOKa Tachov. ČOŠ Kladruby. Inv. č. 1. *Česká obecná škola národní Kladruby. 1925-1938.*

⁴⁰⁵ Foto autorka (2019).

Příloha č. 32 – Česká menšinová škola Konstantinovy Lázně⁴⁰⁶

Příloha č. 33 – Česká menšinová škola Konstantinovy Lázně v roce 2019⁴⁰⁷

⁴⁰⁶ ZŠ Konstantinovy Lázně. [online]. *Historie české školy*. ZŠ Konstantinovy Lázně.cz: 2019. [cit. dne 19. 4. 2019] Dostupné z www: <<http://www.zskonstantinovy lazne.cz/o-skole/historie/historie-ceske-mensinove-skoly-v-kl/>>.

⁴⁰⁷ Foto autorka (2019).

Příloha č. 34 – Česká menšinová škola v Kostelci⁴⁰⁸

Příloha č. 35 – Česká menšinová škola v Kostelci v roce 2019⁴⁰⁹

⁴⁰⁸ HORA, Jaroslav. *Jubilejní sborník Jednatelského odboru Národní jednoty pošumavské v Plzni: 1884-1934*. 165 s. Plzeň: 1934. S. 64.

⁴⁰⁹ Foto autorka (2019).

Příloha č. 36 – Česká menšinová škola Ošelín⁴¹⁰

Příloha č. 37 – Česká menšinová škola Ošelín v roce 2019⁴¹¹

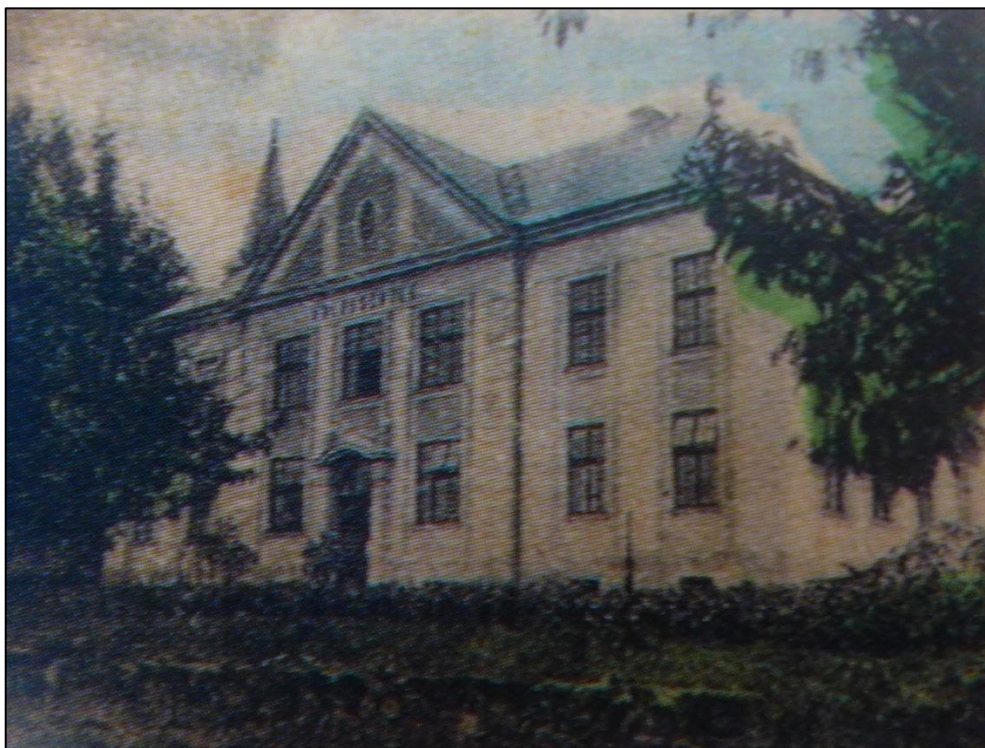

⁴¹⁰ Soupis památek. [online] *Zámek Ošelín*. Soupis pamatek.cz: 2019. [cit. dne 19. 4. 2019]

Dostupné z [www: <https://www.souispamatek.cz/ar1-kcz/cs/detail-kcz_un_auth-0003703-Zamek-Oselin/>](https://www.souispamatek.cz/ar1-kcz/cs/detail-kcz_un_auth-0003703-Zamek-Oselin/).

⁴¹¹ Foto autorka (2019).

Příloha č. 38 – Česká menšinová škola Pavlův Studenec⁴¹²

Příloha č. 39 – Česká menšinová škola Pavlův Studenec v roce 2019⁴¹³

⁴¹² BAXA, Václav a NOVOTNÁ, Markéta a PRÁŠIL, Petr. *Tachovsko na starých pohlednicích*. 312 s. Hostivice 2008. S. 224.

⁴¹³ Foto autorka (2019).

Příloha č. 40 - Česká menšinová škola Planá⁴¹⁴

Příloha č. 41 – Česká menšinová škola Planá v roce 2019⁴¹⁵

⁴¹⁴ Střední škola živnostenská a Základní škola, Planá. [online]. *Historie školy*. Sszplana.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z [www: <http://www.sszplana.cz/historie-skoly.html>](http://www.sszplana.cz/historie-skoly.html).

⁴¹⁵ Foto autorka (2019).

Příloha č. 42 – Česká menšinová škola Rozvadov v roce 1933⁴¹⁶

Příloha č. 43 - Česká menšinová škola Stříbro v roce 2019⁴¹⁷

⁴¹⁶ BAXA, Václav a NOVOTNÁ, Markéta a PRÁŠIL, Petr. *Přimdko a Borsko na starých pohlednicích*. 252 s. Hostivice: 2008. S. 191.

⁴¹⁷ Střední odborná škola Stříbro. [online]. *Fotografie budovy školy*. Sosstribro.cz: 2019. [cit. dne 15. 6. 2019]. Dostupné z www: <<http://www.sosstribro.cz/>>.

Příloha č. 44 - Česká menšinová škola Sulislav⁴¹⁸

Příloha č. 45 – Česká menšinová škola Sulislav v roce 2019⁴¹⁹

⁴¹⁸ SOKa Tachov. ČOŠ Sulislav. [Fotografie]. *Česká menšinová škola Sulislav*.

⁴¹⁹ Foto autorka (2019).

Příloha č. 46 – Česká menšinová škola Svojsín⁴²⁰

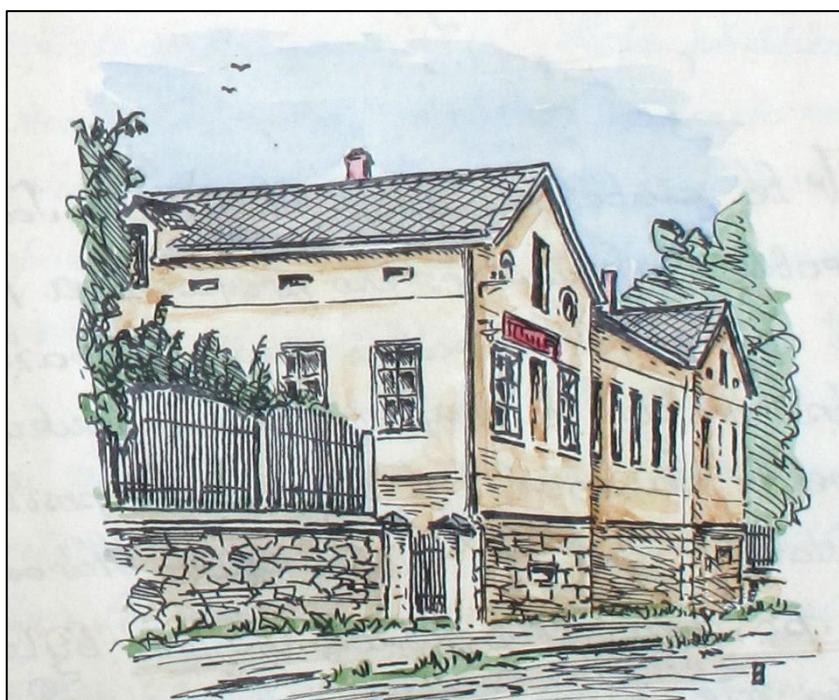
Příloha č. 47 – Česká menšinová škola Svojsín v roce 2019⁴²¹

⁴²⁰ Sdružení Svojsín. [online]. *Dobová fotografie obce Svojsín*. Sdruzeni-svojsin.cz: 2019. [cit. dne 19. 6. 2019]. Dostupné z [www: <http://www.sdruzeni-svojsin.net/obec2.htm>](http://www.sdruzeni-svojsin.net/obec2.htm).

⁴²¹ Foto autorka (2019).

Příloha č. 48 – Česká menšinová škola Tachov v roce 1921⁴²²

Příloha č. 49 – Česká menšinová škola Tachov v roce 2019⁴²³

⁴²² SOKa Tachov. ČOŠ Tachov. Inv. č. 1. Kronika obecné školy v Tachově. 1921 – 1938.

⁴²³ Foto autorka (2019).

Příloha č. 50 – Česká menšinová škola Tachov⁴²⁴ - nová budova

Příloha č. 51 – Česká menšinová škola Tachov v roce 2019⁴²⁵ - nová budova

⁴²⁴ HALOVÁ, Miroslava. *Tachov v datech*. In: Sborník okresního muzea v Tachově 1969/3. 44 s. Tachov: Okresní muzeum v Tachově, 1969. S. 17.

⁴²⁵ Foto autorka (2019).

Příloha č. 52 – Česká menšinová škola Vranov v roce 2019⁴²⁶

⁴²⁶ Foto autorka 2019.